

TSÉÉ ZI

x'áè úú-kg'ao xu di zi

Téé-cookg'ai sa

“Tséé zi x'áè úú-kg'ao xu di zi” dis tcgāya sa ko Lukam dis tcgāya sa cōoka qōòkagu. Luka ba ko ncēes tcgāyas koe góá, ntama ne kò ma Jesom di ne xùri-kg'ao ne tc'ää di ne ma Tcom-tcomsam Tc'ëem ka tc'ää-cookg'aiès ka, a qäè tchōàñ Gam ka tsai-tsai: “Jerusalema koe hëé naka Jutea koe hëé naka Samaria koe hëé naka nqōóm chōò-q'oo koe hëéthëé e” (1:8). Kaisases ko ncēes tcgāya sa bìrì ta a, Nqarim kò ntama ma kg'aia Juta ne xg'aeku koe ma tséé sa, igabagam kò gaa koe guus ka Gam di x'aian wèém nqōóm koe ma tsai-tsais ka hëéthëé e.

“Tséé zi” dis tcgāya sa nqoana xòèan cgoa q'aa-q'aasea hää, a ko x'áí, Jesom di qäè tchōàñ kò ma xgaa-xgaaë sa hëé, naka si kò ma kereke sa tshàoëa sa hëéthëé e:

1. Dtcòm-kg'ao ne kò Jerusalema koe tshoa-tshoa
2. Israele di c'ee xòèan khama noose ne kò qōò
3. Càùsea ne kò qōò, a wèém nqōóm koe síí, Roma khama noose

“Tséé zi” dis tcgāyas koe ta ko kaisase Tcom-tcomsam Tc'ëem di zi tséé zi ka nxará. Qarian cgoam kò xõa ncēe kò dtcòm-kg'ao ne Jerusalema koe hànä ne koe Pentekoste dim cám ka hàà a. A ba a kò kereke sa tc'ää-cookg'ai a qari-qari.

X'áè úú-kg'ao xu di xgaa-xgaan hëé naka Nqarim dim kg'uim di qarian hëéthëéa ko “Tséé zi” dis

tcgāyas koe qāèse x'áise.

Qaa-qaasa kg'ua ne:

- Tcom-tcomsam Tc'ēe ba
- nxàea tseegukagu-kg'ao
- kereke sa
- kgoarasea ne
- tāá zi qhàò zi di ne khóè ne

Tcgāyas q'oo koe hèna zi:

- Jesom di nqarikg'ai koe qaòa ne (1)
- Petere ba hēé naka c'ēe xu x'āè úú-kg'ao xu hēéthēé di tsééa ne Jerusalema koe (2-7)
- Filipia xu Peterea xu di tsééa ne Jutea hēé naka Samaria hēéthēé koe (8-12)
- Paulom di tsééa ne wèém nqōóm koe: (13-28)
  - Paulom di xgaa-xgaan dis qōòs tc'āà di sa (13:1-14:28)
  - Jerusalema dis xg'ae sa (15:1-35)
  - Paulom di xgaa-xgaan dis qōòs cám di sa (15:36-18:22)
  - Paulom di xgaa-xgaan dis qōòs nqoana di sa (18:23-21:16)
  - Paulo ba ko qáé-nquuan koe tcāàè, a Roma koe sií (21:17-28:31)

Jesom di nqarikg'ai koe qaòa ne (1)

Jeso ba ko Tcom-tcomsam Tc'ēem gha hèà sa nqōòkagu

¹ Teofilaè, tc'āà dis tcgāyas tiris q'oo koer kò wèé zi gùù zi ncéem kò ko Jeso ba tshoa-tshoa a kúrú a xgaa-xgaa zi ka góáa hää. ² Me nxāakg'aiga nqarikg'ai koem ko séè a úúèm cám ba sií tcāà, ëem kòo Tcom-tcomsam Tc'ēem di qarian ka ëem

nxárá tcg'òóa hää xu x'áè úú-kg'ao* xu x'áèan máà ka. ³ A ba a kò ëem ko xgàrasea xg'ara ka, gaxu koe kái zi dàò zi cgoa x'áise, kg'õèam hää sa. 40 cáma nem kò x'áise xu, a ko Nqarim di x'aian di zi gùù zi ka kg'ui cgoa xu. ⁴ A kò ëem hää a ko tc'õó cgoa xu ka ncẽe x'áèan máà xu a máá: “Táá méé xao Jerusalema koe tcg'oa guu, igaba méé xao *kg'aia Abom* nqòòkagua hää sa qãà, ncẽe xao Tíí koe kómá hää sa. ⁵ Johane ba kòo tshàan cgoa tcguù-tcguu, igaba tu gha gatu cg'orò cáman qãá q'oo koe hàà Tcom-tcomsam Tc'ëem cgoa tcguù-tcguuè,” tam méé.

*Jeso ba ko nqarikg'ai koe séè a úúè
(Mk 16:19-20; Lk 24:50-53)*

⁶ Khama ëe xu ko xg'ae cgoa Me ka xu kò tèè Me a máá: “X'aigaè, ncẽem x'aèm ka Tsia gáé ga táá Iseraele ne gane di x'aian kãbia máá?” témé.

⁷ Me *Jeso ba* bìrì xu a máá: “Ncẽem Abo ba Gam di qarian ka tòóá x'aèan hëé naka cáman hëéthëé xao gha q'ña sa gaxao di tama. ⁸ Igaba ëem ko Tcom-tcomsam Tc'ëe ba hèà cgae xao o ka xao gha qarian hòò, a xao a gha Tiri xao nxàea tseegukagu-kg'ao xao ii: Jerusalema koe hëé, naka Samaria dim xg'ae kum Jutea dim koe hëé, naka nqõóm chõò-q'oo koe ga hëéthëé e,” tam méé. ⁹ Ncëetam ko mééa xg'ara kam kò téé a xu a ko bòò Me koe ga séè a *nqarikg'ai koe* qaòkaguè, si túú-c'õò sa tcgái-q'ooa xu koe ga qàbia tcää Me.

¹⁰ Eë xu nqarikg'ai koe tcgái xu qãea tòóá, ëem ko ma qõò khama ma, ka tsara ko kúúga q'úúse *hana* tsara khóè tsara hèà qàea xu koe téé, ¹¹ a

---

* **1:2:** x'áè úú-kg'ao - Gerika sa ko “apostolo” témé.

tsara a máá: “Galilea di xao khóè xaoè, dùús domka xao ncẽe koe téé-téé a téé a ko nqarikg'ai koe bóò? Jesom ncẽe gaxao koe séè a nqarikg'ai koe úúèa hää ba gha gaam dàòm ncẽe xao bóò Mem ko qõòm cgoa ga kãbise a hèà,” ta tsara méé.

*Matiase ba ko Jutasem dis téé-q'oo sa séè
(Mt 27:3-10)*

¹² Ka xu ko nxãaska x'áè úú-kg'ao xu Olife ta ko ma tciièm xàbìm koe guu a Jerusalema koe kãbise. Xàbìm ncẽe ba kò Jerusalema ka cúù me e, Sabata dim cám ka tsi ko kgoara mááè a síí cgae me khama noo qáò-q'ooa ne. ¹³ Eë xu ko *Jerusalema koe* tcãà ka xu kò tc'amaka hääm nquum koe síí, ncẽe xu kò gaa koe *cg'orò cámán* hää ba: Petere ba hëé, naka Johane ba hëé, naka Jakobo ba hëé, naka Anterea ba hëé, naka Filipi ba hëé, naka Tomase ba hëé, naka Baretolomaio ba hëé, naka Mataio ba hëé, naka Jakobom Alefaiom ka cóáse ba hëé, naka Simonem ncẽe kòò tòókuan x'ãà máá ba hëé, naka Jutasem Jakobom ka cóáse ba hëéthëé xu u kò ii. ¹⁴ Wééa xu ncẽe xua kò khóè zi hëé, naka Marias Jesom ka xõò sa hëé, naka Gam ka qõese ga xu hëéthëé cgoa xg'ae a tcãà tcáó a cúim tc'ëem cgoa còrè.

¹⁵ Si kò khóè ne dis xg'ae sa 120 khama noo. Me kò ëe xu cám xu ka Petere ba tẽe a qõese ga xu xg'aeku koe téé a ba a máá: ¹⁶ “Tíí qõe ga xaoè, ncẽes gúùs *Nqarim dis Tcgãyas* koe góásea hää sa méés tseegukaguè, ncẽem kòò Tcom-tcomsam Tc'ëe ba Dafitem kg'áñ koe guu a Jutasem ka kg'ui sa, gaam ncẽe Jeso ba kò hèà qgóó xu khóè xu dim tc'ãà-cookg'ai kò ii ba. ¹⁷ Jutase ba kò sixae ka c'ëe

me e, a kò sixae cgoam gha cúís tséé sa kúrú ka nxárá tcg'òóea hää. ¹⁸ Eẽm ko Jutase cg'ãè cauan kúrú kam kò ëem kò suruta cgoaè marian cgoa xhárà ba x'amá. Ncẽem kò gaam koe cg'áé a x'oo, a q'arase nqáè, i wèé q'oo gúùa ba tcg'oa ba. ¹⁹ Ne kò wèé ne khóè ne ëe kò Jerusalema koe x'æèa hää ne gaas gúù sa q'ãa, me gaa domkaga gaam xhárà ba gane dis kg'uis ka kò Akele-dama ta ma tciìè. Ncẽe sa ko máá, 'Xháràm c'áðan di ba,' témé. ²⁰ Pesalema zi dis Tcgâyas koe i góásea hää khama a ko máá:

'Gam di x'áéan méé i nqoo-nqoosam qgáì ba ii,
naka i táá cúí khóè ga gaa koe x'æè guu,'
téméè, a i a ko gaicara máá:

'C'ẽem khóè ba méém gam di téé-q'ooan máàè,'
téméè. ²¹ Gaa domkagam kò c'ẽem khóè ba qaase, ncẽe kò sixae cgoa wèé x'aè ka hää, ëem kò ko X'aigam Jeso ba qõòa te cgoa xae e ka ba, ²² Johanem di tcguù-tcguukuan dim x'aèm koe guu a tshoa-tshoa, a síí Jesom kò sixae koe guu a séeè a nqarikg'ai koe úúèm x'aèm koe tcãàn koe. Ncẽe xu khóè xu ka c'ëe ba méém sixae cgoa hàà nxàea tseegukagu-kg'ao ba ii, Jesom x'ooan koe têea hää di ba," tam Petere méé.

²³ Xu kò cám khóè tsara nxárá tcg'òó, Josefam ncẽe kò Barenabase ta ma tciìè ba, ncẽe kò Juseto dis cg'õès ka q'ãaèa hää ba hẽé, naka Matiase ba hẽéthẽé tsara. ²⁴ Ne kò nxãaska còrè a máá: "X'aigaè, ncẽe wèé khóèan di tcáóan q'ana hää Tseeè, x'áí ta a xg'aekua tsara koe Tsi ndaka ba nxárá tcg'òóa máásea hää sa, ²⁵ nakam ncẽe tsééan koe tcãà, x'æè úú-kg'ao di i, ncẽem kò Jutase aagua a, a

ba a ñem ko qaam qgáim koe[†] qõò,” témé. ²⁶ A ne a kò cgúúan xg'ám, i cgúúan Matiase ba nxáá, me 11 xu x'áè úú-kg'ao xu koe tcääè.

Pete re ba hëé naka c'ëe xu x'áè úú-kg'ao xu hëéthëé xu di tsééa ne Jerusalema koe (2-7)

2

Tcom-tcomsam Tc'ëem di hàà-q'ooa ne

¹ Eëm ko Pentekoste dim cám ba hèà, ka ne kò wèéa ne ga cúim qgáim koe xg'aea hää. ² Me kò kúúga tcëé-tcëe ba nqarikg'ai koe guu a tc'irìa ne hää koe hèà, kaiam tc'ääm di ts'oo-q'ooan khama xam̄ ba, a hèà ñe ne ko hääam nquum koe cg'oè. ³ I kò c'eean di tåman khama ii gúùan hòòse, a tsai-tsaja q'aase, a gane koe ntcöö. ⁴ Ne wèéa ne ga Tcom-tcomsam Tc'ëem ka cg'oè cgaeè, a ne a tshoatshoa a tääka zi tám zi kg'ui, ñem kò Tc'ëe ba ma máà nea khama.

⁵ Nxäaska ne kò Nqari-tcáóa ne Juta ne Jerusalema koe x'äèa hää, wèé zi qhàò zi nqarikg'ai ka nqäaka hää zi di ne. ⁶ Eë ne ko ncëes tcëé-tcëe sá kóm, ka ne kò kái ne khóè ne hèàra xg'ae, wèém khóè ba ne kò kóm me ko gam di tåman kg'ui. ⁷ Ne kò are, a xháé, a ne a máá: “Kháé ncëe ko kg'ui ne khóè ne wèé ne gáé Galilea di ne tama nea? ⁸ Ka ta koáé dùús domka kháé kóm ne ne ko sita dis kg'ui sa kg'ui, ncëe ta ábà cgoaèa hää sa? ⁹ Paretia ta hëé, naka Mede ta hëé, naka Elame ta hëé, naka Mesopotamia koe x'äèa

---

[†] **1:25:** ñem ko qaam qgáim koe - Gerika sa ko máá: “qgáía ba koe” témé.

hāa ta hēé, naka Jutea di ta hēé, naka Kapatokia di ta hēé, naka Ponto di ta hēé, naka Asia di ta hēé,
¹⁰ naka Ferugia di ta hēé, naka Pamfilia di ta hēé, naka Egepeto di ta hēé, naka Libia di c'ëe xòè di ta hēé, Kurene *ta ko ma tciìem x'áém* qàe koe hāna a, Roma koe guua ta cg'áè-kg'ao ta hēé, ¹¹ Juta ta hēé, naka Juta khama kúrúsea ta hēé, naka Kereta ta hēé, naka Arabia ta hēéthēé e - wèéa ta ga ko kóm ne ne ko are-aresa tsééan Nqarim di sita di taman cgoa kg'ui,” ta ne méé. ¹² Ne kò wèéa ne ga kaisase are a q'ää tama khama ne kò tēèku a máá: “Dùú sa ko nxäes gúù sa gáé ncée sa?” témé. ¹³ Igaba ne kò c'ëe ne ncöi ne a máá: “Kái gõéa ne ne kg'áà hāa,” témé.

Petere ba ko khóè ne cgoa kg'ui

¹⁴ Igabam kò Petere 11 xu cgoa téé-tëe, a ba a khóè ne cgoa kaisase tc'amaka kg'ui a máá: “Gaxao khóè xao Jutea di xao hēé, naka gatu wèé tu ncée Jerusalema koe x'ää tu hēéthēé méé tu komsana te, nakar bìrì tu u, ncées gúùs ko dùú sa nxäe sa. ¹⁵ Ncée ne khóè nea nqàre tama, ëe tu ma tc'ëea khama, qanega i 9 di x'aè e ntcùúkg'ai cgoa di i khama. ¹⁶ Igabas ko ncées gúù sa porofitim Joelem ka nxäeëas ga si i, ncëem kò *Nqari ba* máá:
¹⁷ ‘Còo di xu cám xu kar gha Tíí Nqari Ra wèém khóèm koe Tirim Tc'ëe ba ntcäa.
 Xu gha gatu di xu cóá xu hēé naka cóá zi hēéthēé porofita,
 xu gha gatu di xu qárí-kg'ao xu x'áí zi bòò,
 xu gha gatu di xu xðòkhoe xu gataga sôokuri zi sôokuri.
¹⁸ Tiri qãàn koe ga igaba,

kg'áðan hẽé naka dxàean hẽéthẽé
 koer gha ëe xu cám xu ka
 Tirim Tc'ëe ba ntcãa,
 ne gha porofita.

¹⁹ Are-aresa zi gúù zir gha tc'amaka x'áí,
 nqarikg'ai koe,
 a Ra a gha *are-aresa zi* x'áí zi nqãaka x'áí,
 nqõómkg'ai koe,
 c'áðan hẽé naka c'eean hẽé naka ts'énèan hẽéthẽé
 di zi.

²⁰ Cám sa gha ntcùú sa kúrú,
 me gha nxoe ba c'áðan khama ii,
 Nqarim dim cám hàà tamas cookg'ai koe,
 ncẽe kaia hää a ko x'áàm cám ba.

²¹ Me gha wèém
 ëe ko X'aigam *Nqarim* dim cg'òè ba tcii ba kgoaraè,'
 tam Joele mééa.

²² “Gaxao khóè xao Iseraele di xaoè, ncẽe
 kg'uiān xao komsana: Jesom Nasareta di ba kò
 Khóèm Nqarim ka xao nxárá tcg'òóa mááèa hää Me
 e; qarian di zi tséé zi hẽé, naka are-aresa zi x'áí
 zi hẽéthẽéém kò Nqari ba Jesom koe guu a gaxao
 xg'aeku koe kúrú, ncẽe xao ma q'ana khamaga ma.
²³ Nqari ba kò nxãakamaga kàa sa úúa hää, a ba a
 bóbà tcg'òóa hääse kò Jeso ba tshàu q'ooa xao koe
 tcãà, xao kò cg'òo Me, cg'ëè cau xu khóè xu máà
 xu xgàus koe tceea ba ka. ²⁴ Igabam kò Nqari ba
 x'ooan koe ghùi Me, a ba a x'ooan di thõòan koe
 kgoara Me, x'ooa nea qgóó Me i gha di qarian úú
 tama khama.

²⁵ “Me kò Dafite ba Gam ka kg'ui a máá:
 'X'aigam *Nqari* bar kò wèé x'aè ka cookg'aia te koe
 bóò.

Tirim x'õàm kg'áòm xòè zam hànà
khamar cuiskaga ntcää-ntcääèa hää tite.
 26 Gaa domka i tcáoa te qãè-tcaoa;
i tãma te thëé qãè-tcaoa,
me gha tirim tc'áróm ga ba thëé gataga nqòðan koe
kg'öè.

27 Cuiskaga Tsi tc'ëea te
x'óoa ne khòè ne dim qgáìm koe aagua hää tite,
kana Tsi gataga cuiskaga Tsarim Tcom-tcomsa ba
guu nakam ts'óoa hää tite khama.
 28 Kg'öèan koe ko úú te dàðan Tsi x'áí tea hää;
a Tsi a gha hànà Tsi ko hää ne
qãè-tcaoan ka cg'oè-cg'oe te,' tam Dafite ba mééa.

29 "Tíí kií ga xaoè, kgoarasea hääser gha gaxae
ka tsgõosem Dafitem ka bìrì xao o, x'óóam hää a
kg'ónòèa hää sa, si gam dis tc'ám sa ncẽe cám ka
igaba qanega gatá xg'aeku koe hää. 30 Porofiti me
e kò ii, a q'ana hää Nqarim ma nqòðagü mea hää
sa, a máá, gam di x'aian dis ntcõó-q'oos koem gha
gam dim qhàò ba ntcòó, téméa sa. 31 Còokam kò
bóða hää, a kò gaa domka Krestem di x'ooan koe
tëean ka kg'ui, a máá, Kreste ba kò x'óóa ne khòè ne
dim qgáìm koe táá aaguè, i kò gataga cgàaa ba táá
ts'óó, témé. 32 Ncẽem Jeso bam kò Nqari ba x'ooan
koe ghùia hää, ta sita wèéa ta ga gaan di ta nxàea
tseegukagu-kg'ao ta a. 33 Eẽm ko Jeso ba tc'amaka
dis ntcõó-q'oos Nqarim dim x'õàm kg'áò xòè dim
dis koe ghùi a úúè, kam kò nqòðagüèam Tcom-
tcomsam Tc'ëe ba Xõòm koe hòò, a ba a kò wèés
gúùs ncẽe tu ko bóò a ko kórm sa ntcãa xòó. 34 Dafite
ba kò nqarikg'ai koe qaò tama khama, igabam kò
máá:

'X'aiga ba kò Tirim X'aiga ba bìrì a máá:

‘Kg'áò x'õàa Te xòè koe ntcõó,
³⁵ nakar gha nxääkg'aiga síí Tsari cg'õo-kg'aoan kúrú
 naka i nqärèa Tsi ka nqääka hää,’
 témé.

³⁶ “Gaa domka méé ne wèé ne Israele ne ncẽe
 sa qãese q'ãa: ncẽe tu kò xgàum Jeso bam Nqari ba
 X'aiga ba hëé naka Kreste ba hëéthëé kúrúa,” tam
 Petere méé.

³⁷ Eê ne ko khóè ne ncẽe sa kóm ka i kò tcáoa
 ne qhõmse, ne Petere ba hëé naka c'ee xu x'aé
 úú-kg'ao xu hëéthëé bìrí a máá: “Sita ka qõese ga
 xaoè, nta ta gha hëé?” témé. ³⁸ Me Petere xøa a
 máá: “Tcóóse gatu di chibian koe naka tua wèéa
 tu ga Jeso Krestem dim cg'õèm koe tcguù-tcguuè,
 nxääsegä i gha gatu di chibian qgóóa mááè ke. A
 tu a gha Tcom-tcomsam Tc'ee ba abas khama hòò.
³⁹ Nqòòkaguku sa gatu hëé, naka gatu di cóán hëé,
 naka wèéan ëe nquù ka hànà hëéthëé di si i khama,
 wèé ne ëem gha X'aigam gatá dim Nqari ba tcii ne,”
 tam méé.

⁴⁰ A ba a kái kg'uiān cgoa nxàea tseegukagu, a
 ntcàm ne a máá: “Kgoarase ncẽes qhàòs cg'ãè caus
 koe,” témé. ⁴¹ Ne kò gane ëe kò gam di kg'uiān
 dtcòm ne tcguù-tcguuè, ne kò 3,000 ne ëem cám ka
 càùse.

Dtcòm-kg'ao ne ko ma kg'õèa xg'ae sa

⁴² Wèé x'aè ka ne kò x'aé úú-kg'ao xu di xgaan
 koe máàse, a kò xg'ae a cùis gúù sa kúrú,
 a ne e péréan tc'õó, a còrè. ⁴³ Ne kò wèé ne khóè
 ne q'áòs ka tcääè, zi kò kái zi gúù zi are-aresa zi
 hëé naka x'áí zi hëéthëé x'aé úú-kg'ao xu ka kúrúè.
⁴⁴ Ne kò wèé ne dtcòm-kg'ao ne xg'aea hää, a cùis
 gúù sa xg'aea máána hää. ⁴⁵ A ne a wèé zi gúù zi

ẽe ne q'õòa hää zi x'ámágu, a ne a q'aa-q'aaku, ẽem ma wéém khóè ba ma tcàoa hää khama ma.⁴⁶ A ne a kò wéé cám ka tempelem koe xg'ae, a kò x'áé xu ma xùrikua khama péréan tc'õó; qãè-tcaoa hää a auku di tcaóan úúa hääse ne kò tc'õó.⁴⁷ Nqari ba ne kòo dqom, a ne a kò wéé khóèan ka ncàmmèa hää. Me kò Nqari ba wéé cám ka gane di nxáráse-q'ooan càù ẽe kò kgoaraèa hää ne cgoa.

3

Nqoara hääam dtcàrà-kg'ao ba ko qãèkaguè

¹ C'ẽem cám ka tsara kò Petere ba hẽé naka Jöhane ba hẽéthẽé tsara còrè di x'aè ka tempelem koe qõò, nqoana di x'aè ka. ² Me kò ábà nqais koe ga guu a nqoara hääam khóè ba 'T'õè' ta ko ma tciièm tempelem-kg'ám koe hànna. Wéé cám kam kò gaa koe séè a úúè a síí tòòé a ko ẽe ko tcää ne khóè ne máàku zi dtcàrà ba. ³ Eẽm ko Petere a tsara Jöhanea tsara bóò tsara ko tempelem-kg'ám koe tcää kam kò máàku sa dtcàrà tsara a. ⁴ Tsara téé a tcgái-q'ooa ba koe bóò me, ka tsara ko Petere tsara bìrí me a máá: "Bóò tsam m," témé. ⁵ Me khóè ba qãèse bóò tsara a, au me tsara gha di tcoman úúa hääse. ⁶ Igabam kò Petere ba máá: "Selefera ga hẽé naka gauta ga hẽéthẽér úú tama, igabar gha ëer úúa hää sa máà tsi: Jeso Krestem Nasareta dim cg'õè ka tée naka tsia qõòa te!" témé. ⁷ A ba a kg'áòm x'õàm gam dim cgoa qgóóa ghùi me, i khóèm di nqàrèan hẽé naka nqõáa ba hẽéthẽé kúúga q'am. ⁸ Me nxàìa tée a nqàrèa ba ka téé a tshoa-tshoa a qõòa te, a ba a gatsara cgoa tempelem q'oo koe tcää; qõòam ko téé a nxàì a Nqari ba dqom. ⁹ Eẽ ne ko wéé ne khóè ne

bóò me, me ko qõò a ko Nqari ba dqom, ¹⁰ ka ne ko bóòa q'aa me, me gaam khóèm ncẽe kòo káise tempelem 'T'õè kg'ámi' ta ko ma tciièm koe ko ntcõó a ko dtcàràm ga me e sa, ka ne ko kaisas ares ka tcãàè, dùús kúrúse cgae mea hää sa.

Petere ba ko tempelem koe kg'ui

¹¹ Gaam khóèm qanega Peterea tsara Johanea tsara cgoa tc'ämà-tc'amasea hää ka ne kò khóè ne qàròa síí cgae xu, xào-xaos Solomonem di sa ta ko ma tciiès qgáis koe, kaisas ares ka tcãàèase. ¹² Eẽm ko Petere ncẽe sa bóò, kam ko bìrí ne a máá: "Khóè xao Iseraele di xaoè, dùús domka sa ko ncẽe sa arekagu xao o? Dùús domka xao ko ma bóò tsam maà? Sitsam di qarian hẽé kana sitsam di Nqari-tcáóan hẽéthẽé domka tsam kúrú mem ko qõò, ta xao tc'ëea? ¹³ Nqarim Abrahamam di ba, a Isakam di ba, a Jakobem di ba, Nqarim gaxae ka xõò ga xu di ba, nxãa ba Gam dim Qãàm Jeso ba x'áàkagua. Tcg'òó Me xao kò, síim gha cg'õoè ka, a xao a kò Pilatom cookg'ai koe c'úuse Me, ncẽe kò qõòm gha ka kgoara Mea hää ba. ¹⁴ A xao a kò Tcom-tcomsa a Tchàno ii ba c'úuse, a dtcàrà mááse cg'õo-kg'aom gha kgoaraè sa. ¹⁵ X'aigam kg'õèan di ba xao kò cg'õo, igabam kò Nqari ba x'ooan koe ghùi Me. Ncẽes gúùs di xae nxàea tseegukagu-kg'ao xae e. ¹⁶ Dtcòms ka i kò Jesom di cg'õèan ncẽem khóèm, ncẽe tu ko bóò a q'ana ba, qarian máàna hää. I Jesom koe guua dtcòman ncẽem khóè ba gatu wèé tu cookg'ai koe kg'õèkagua.

¹⁷ "Ncẽeska, tíí kíí gatuè, q'ana ra hää, c'úùa tu kò hää domka tu ncẽes gúù sa kúrúa hää sa, gatu di xu tc'ãà-cookg'ai xu kò hẽéa khama. ¹⁸ Nqari ba wèé

xu porofiti xu kg'áṁ koe guu a kg'aiga nxàea hää a ko máá, Gam dim Kreste ba gha xgàraè, témé. A ba a kò ncēe kg'uiān ncēem dàōm ka tseegukagua. ¹⁹ Gaa domka méé tu gatu di chìbian koe tcóóse, naka *Nqarim koe* kabise, naka i gha nxãasega chìbia tu tchùua tcg'òōè, ²⁰ nxãasega i gha kaba-käban tc'ee di x'aèan X'aigam koe guu a hàà ka, a ba a gha Jeso ba tsééa óá, Kreste ii ba, ncēem nxãakamaga nxárá tcg'òóa máá tua hää ba. ²¹ Nqarikg'ai koe méém hää, me gha nxãakg'aiga sií x'aè ba hèà, Nqarim gha wèé zi gúù zi kúrúa kabi di ba, ëem ko ncìisega Gam di xu porofiti xu tcom-tcomsa xu kg'áṁ koe guu a kg'uiā sa ba. ²² Moshe ba kò kg'ui a máá: 'X'aigam gatu dim Nqari ba gha gatu di ne khóè ne xg'aeku koe guu a tíí khama iim porofiti ba tsééa óá máá tu u. Ke méé tu wèés gúùs ëem gha ko bìrí tu u sa komsana. ²³ Díím wèém ëe porofiti ba komsana tama ba gha gam di ne khóè ne xg'aeku koe q'aea tcg'òōè,' témé. ²⁴ Xu kò ncìisega wèé xu porofiti xu ncēe xu cám xu ka kg'uiā hää: Samuele ba hëé naka ëe kháóka hèàraa xu hëéthëé e. ²⁵ Gatua porofiti xu hëé naka Nqarim kò gatu ka xõò ga xu cgoa kúrúa hääs qáé-xg'ae sa hëéthëé di tu cóá tu u. Ncēem kò Abrahamam cgoa kúrúa hää sa, a bìrí me a máá: 'Wèé zi qhàò zi nqõómkg'ai di zia gha tsaris qhàòs domka ts'ee-ts'eekg'aiè,' témé. ²⁶ Eëem ko Nqari ba Gam dim Qâàm *Jeso* ba ghùi, kam kò kg'aia gatu koe tséé úú Me, siím gha ts'ee-ts'eekg'ai tu u ka, wèéa tu gam gha gatu di zi dàò zi cg'æè zi koe tcg'òó ka," tam Petere méé.

*Peterea tsara Johanea tsara kaia xu dis xg'aes
cookg'ai koe*

¹ Eẽ tsara Peterea tsara Johanea tsara hää a ko khóè ne cgoa kg'ui, ka xu kò peresiti xu hëé naka tempelem di xu kòre-kg'ao xu ka kaia hää ba hëé, naka Saduke xu hëéthëé xu hàà cgae tsara a, ² xg'aìa xu kò hää, ëe tsara x'áè úú-kg'ao tsara kòo khóè ne xgaa-xgaa, a kòo Jesom x'ooan koe téeas ka khóè ne xgaa-xgaa khama. ³ Dqòa a kò ii khama xu kò qgóó a qáé-nquus koe tcäà tsara a, me nxäakg'aiga síí xùrikom cáím ba hèà. ⁴ Igaba ëe kò *Nqarim dim* kg'ui ba kóm ne koe ne kò kái ne dtcòm, i kò khóè xu di nxáráse-q'ooan 5,000 khama noo.

⁵ Xùrikom cáím ka xu ko tc'ää-cookg'ai xu hëé naka *khóè ne di xu* kaia xu hëé naka x'áè xgaa-xgaa-kg'ao xu hëéthëé Jerusalema koe xg'ae. ⁶ Me kò Anase kaiam peresiti ba hèà, Kaifase ba hëé, naka Johane ba hëé, naka Alekesantere ba hëé, naka wèé xu khóè xu kaiam peresitim x'áé di xu hëéthëé e. ⁷ Xu *Peterea tsara Johanea* tsara xg'ae kua xu koe tòó, a tshoa-tshoa a tèè tsara a, a máá: “Dùútsa qarim ka kana cg'ðèm cgoa tsaoa kò ncëeta hëéa?” témé.

⁸ Me kò nxäaska Petere ba Tcom-tcomsam Tc'ëem ka cg'oè cgaea hääse bïrì xu a máá: “Gaxao khóè ne di xao tc'ää-cookg'ai xao hëé naka kaia xao hëéthëé xaoè! ⁹ Ncëem cáím ka tsam kò ko nqoara hääm khóè ba kúrûse cgaeas gúùs ncëes qâës ka ko tèèè, ntamam ma qâëkaguëa hää sa ne ¹⁰ méés nxäaska ncëes gúù sa gaxao hëé naka wèé ne khóè ne Israele di ne hëéthëé koe q'âase, Jeso Krestem Nasareta dim di cg'ðèan cgoa a, ncëe xao kò xgàua

hāa ba, ncēem kò Nqari ba x'ooan koe ghùia hāa ba, Gam domkam ncēem khóè ba cookg'aia xao koe qāè a téé-tēe. ¹¹ Ncēea gaxao 'tshào-kg'ao xao ka xguièa hāam nxōám ga Me e, ncēe cgáés nxōá sa kúrúa hāa ba. ¹² I kgoarakuan c'ee khóè koe ga káà a, me gataga c'ēem khóèm* ga ba nqarikg'ai ka nqāaka káà me e, ncēe *Nqarim ka* khóèan xg'ae ku koe máàèa hāa ba. Gam dis cg'ōès koe méé ta guu naka kgoaraè,' tam méé.

¹³ Eē xu ko Peterea tsara Johanea tsara di kgoarasean bōò, a xgaa-xgaase tama tsara hāa sa bōò, a kg'amaga khóè tsara a sa, ka xu ko are, a xu a bōòa q'āa, Jesom cgoa tsara kò hāa sa. ¹⁴ Eē xu ko *tc'āa-cookg'ai* xu gataga khóèm ēe qāèkaguèa hāa ba bōò me gatsara cgoa tēe, ka xu kò kg'ui xu gha gúù ga úú tama. ¹⁵ A xu a x'áè a máá, *Peterea* xu méé xu xg'aes koe tcg'oa. Ka xu kò tshoa-tshoa a xu a kg'uiia xg'ae, ¹⁶ a máá: "Nta xae gha ma ncēe tsara khóè tsara kúrú? Wéém khóèm Jerusalema koe x'āèa hāa ba q'ana hāa, *are-aresas* x'áí sa tsara kúrúa hāa sa, xae gaxae igaba cuiuskaga ntcoea hāa tite sa ka. ¹⁷ Igaba ncēes gúùs gha khóè ne koe táá còoka tsai-tsaisea qōò domka méé xae ncēe tsara khóè tsara dqàè naka tsara táá cúí khóè cgoa ncēes cg'ōès ka kg'ui guu," ta xu méé.

¹⁸ Ka xu kò nxāaska gaia q'oo koe tciiia tcāà tsara a, a x'áè tsara a, táá méé tsara gaia Jesom di cg'ōèan ka kg'ui sa, kana gaan ka xgaa-xgaa sa. ¹⁹ Igabaga tsara kò Peterea tsara Johanea tsara xqa xu a máá: "Gaxao ka bōòa mááse, Nqarim tcgái q'oo koe i tchàno o sa, gaxao méé xao kaisase komsanaè sa,

---

* ^{4:12:} khóèm Gerika sa ko máá, "cg'ōè," témé.

Nqarim ka oose? ²⁰ Sitsama ko tààè, ncẽ tsam bò̄a a kó̄ma hāa zi gú̄u zi tsam ga nqoo cgoan ka ke,” ta tsara méé. ²¹ Eẽ xu ko dqàè tsara xg'ara ka xu kò guu tsara a tsara qō̄o, xu gha ma xgàra tsara a sa kò káà si i khama, wèé ne khóè nea kò ëe kò kúrúsea hāas gú̄us ka Nqari ba dqom̄ khamā. ²² Are-aresam dàòm ka qâ̄ekaguèam khóèm di kuria ne kò 40 sa nqáea hāa khama.

Dtcò̄m-kg'ao ne dim còrè ba

²³ Eẽ tsara ko guuè ka tsara kò gatsara ka c'ëe ne koe kâbise a síi xàà máá ne, kaia xu peresiti xu hēé naka khóè ne di xu kaia xu hêéthêéa ko gatsara ka nta mééa sa. ²⁴ Eẽ ne ko ncẽ gú̄uan kóm kaga ne kò wèéa ne ga cúí koe tchàa-tchaa dòm̄, a Nqari ba còrè a máá: “X'aiga Tsi Nqari Tseè, nqarikg'ai hēé, naka nqõókg'ai hēé, naka tshàa ba hēé, naka wèé zi gú̄u zi gaa koe hànà zi hêéthêé kúrúa hāa Tseè. ²⁵ Ncẽ ko gatá ka xȭom Dafitem Tsarim qâ̄am kg'ám koe guu a, Tcom-tcomsam Tc'ëem koe guu a kg'ui a máá:

‘Tää zi qhàò zia dùús domka xgóà hāa,
ne ko khóè ne káà hùi zi kàa zi kúrú?

²⁶ Nqõómk̄'ai di xu x'aiga xu
té-é-ooa xu séèa hāa, x'âà xu *gha ka*,
xu tc'âà-cookg'ai xu xg'aea hāa,
X'aigam *Nqari* ba hēé

naka Gam ka ntcãa tcúúèa ba hêéthêé cgoa
xu gha x'âaku ka,’
tam Dafite méé.

²⁷ Tseeguan kaga xu kò ncẽem x'áé-dxoom koe Herote ba hēé naka Pontiose Pilato ba hēé, tää zi qhàò zi di ne hēé naka Iseraele di ne hêéthêé

nea xg'aea hää a ko Tsarim tcom-tcomsam Tséé-kg'aom Jesom cgoa x'āàku, ncēe Tsi ntcāá tcúúa hää ba. ²⁸ A ne a ëe Tsi kò Tsari qarian koe hëé naka Tsari tc'ëean koe hëéthëé bôòa tcg'òoa hää sa kûrû, ncēe gha hàà kûrûse sa. ²⁹ Ke ncëeska X'aiga Tsi Nqari Tseè, gane di q'ækagukuan koe tòón tcgái, naka Tsia Tsari ta qâà ta di tcáóan ghùi-ghui, naka ta Tsarim kg'ui ba kgoarasea hääse xóé naka kg'ui, ³⁰ naka Tsi Tsari x'ðàn tchoanà xòò naka i qâèkagu, naka zi gataga x'áí zi hëé naka are-aresa zi gúù zi hëéthëé kûrûè, Tsarim tcom-tcomsam Tséé-kg'aom Jesom cg'òè koe," ta ne ma còrè.

³¹ Eë ne ko còrèa xg'ara kagam ko ëe ne kò hääam qgàì ba cgùru, ne wèéa ne ga Tcom-tcomsam Tc'ëem ka cg'oè cgaeè, a Nqarim dim kg'ui ba kgoarasea hääse xóé a kg'ui.

Dtcòm-kg'ao ne ko gane di gúùan q'aa-q'aaku

³² Wéé ne dtcòm-kg'ao nea kò tcáóa ne hëé naka tc'ëea ne hëéthëé koe cúí ne e. Cúím ga ba kò gam q'òòa hää gúùan cúía kàoa mááse tama, igaba ne kòò ëe ne q'òòa hää gúùan wèéa ne ga q'aa-q'aaku. ³³ Xu kò x'áè úú-kg'ao xu X'aigam Jeso ba x'ooan koe tëea hää di tchöòan kaisa qarika nxàea tseegukagu; i kò kaisa cgóòkuan gane wèéa ne koe ga hää, ³⁴ c'ëe gúù ko tcào khóèa kò gane xg'aeku koe kâà a khama. Wèém khóèm ëe xháràn úúa kana nquuan úúa hää ba kò x'ámágu u, a ëe ne ko x'ámágu u ka ne hòòa hää marian ko úú, ³⁵ a ne a kò x'áè úú-kg'ao xu di nqàrè-kg'am koe hàà tòó o khama, me kò wèém khóè ba ëem ma tcàoa hää khamaga ma samaè e. ³⁶⁻³⁷ Me kò Josefa ba gataga q'òòam kò hääam xhárà ba x'ámágua, a kò marian

cgoa hàà, a hàà x'áè úú-kg'ao xu nqàrè-kg'am koe tòó o. Lefi dis qhàòs di me e kò ii, a Kupero koe guua hāa, a ba a kò x'áè úú-kg'ao xu ka Barenabase ta ma tciiè, ncēe ko máá: ‘Ghùi-ghui-tcáókuān dim cóá ba,’ téméè ba.

5

Ananiasea khara Safira khara

¹ Igabam kò c'ẽem khóè ba hèna a kò Ananiase ta ma tciiè. A ba a kò dxàeses Safiras cgoa hèna, a c'ẽe gúùan gakhara di x'ámágu hāa. ² A ba a kò c'ẽe marian séè a tòóá mááse, gam dis khóès q'ana hāase, a c'ẽe xòèan síí x'áè úú-kg'ao xu nqàrè-kg'am koe tòó.

³ Me Petere ba máá: “Ananiaseè, dùús domka *tsi* ko satana ba *guu me* tcáoa *tsi* cg'oè-cg'oe, *tsi* kò Tcom-tcomsam Tc'ẽe ba tshúù-ntcõaa máá, a *tsi* a kò c'ẽe marian xháràm di séè a tòóá mááse? ⁴ X'ámágu me tama *tsi* hāa cookg'ai koe ba kò tsari tama? Eẽm ko x'ámáguè ka ia kò gataga marian tsari tama? Dùús domka *tsi* ko nxãaska kháé ncēes gúù sa tcáoa *tsi* koe tcää? Tíia *tsi* qàe-qae tea hāa tama, igaba *tsi* Nqari ba qàe-qaea hāa!” témé. ⁵ Eẽm ko Ananiase ncēe zi kg'ui zi kóm kam kò cg'áé a x'óó. Ne kò wèé ne gaas gúù sa kómá hāa ne kaias q'áòs ka tcää. ⁶ Xu qári-kg'ao xu hèà tc'áróa ba séè a tcám a tcg'óó, a síí kg'óno o.

⁷ Si kò nqoana khama noo aoaran qãá q'oo koe gam ka dxàe sa tcää, dùú sa kúrúsea hāa sa c'úùa hāase. ⁸ Me Petere ba tẽè si a máá: “Bìrí te, gaam marim xhárà ba khao x'ámágu cgoam ga me e sa?” témé, si máá: “Eè, gaam marim ga me e,” témé.

⁹ Me Petere ba tẽè si a máá: “Nta khao gha ma dtcòmku a X'aigam *Nqarim* dim Tc'ee ba kúrúa bóbó? Q'aa méé si: khóè xu sarim khóè ba kò síí kg'ónò xu di dàòa nea nquum-kg'ám koe hàná, xu gha sáá séè a tcg'òó si *théé*,” témé. ¹⁰ Kas ko gaa x'aè kaga qháesega nqárè-kg'ama ba koe cg'áé a x'óó, xu qárí-kg'ao xu tcāà, a sao-xg'ae sis x'óóá hää, xu séè a tcg'òó a síí dxàesem qàe koe kg'ónò si. ¹¹ Si kò wèés xg'aes dtcòm-kg'ao ne dis koe hẽé naka ëe kò ncée gúuan kóm ne koe hẽéthẽé kaisas q'áò sa xóé.

X'áí zi hẽé naka are-aresa zi gúù zi hẽéthẽé e

¹² Xu x'aé úú-kg'ao xu kái zi x'áí zi hẽé naka are-aresa zi gúù zi hẽéthẽé khóè ne xg'ae ku koe kúrú. Ne kò wèé ne *dtcòm-kg'ao ne wèé* x'aè ka Solomonem dis xào-xaos koe xg'aea hää. ¹³ Ne kò c'ee ne khóè ne ëes xg'aes koe tcāàn bëe, igaba ne kò khóè ne tcom nea hääase qgóó ne. ¹⁴ Eëta i ii igaba ne kò kái ne dtcòm-kg'ao ne *Nqarim* koe càuse, kái xu khóè xu hẽé naka kái zi khóè zi hẽéthẽé e. ¹⁵ Ka ne kò tcìì-khoe ne tchàa koe tcg'òó, a síí gane di tcoàn cgoa dàòan qàe koe xòóè, nxãasega ne gha ëem kòo Petere gaa koe nqáé ne sóma ba ga sóm-som ne ka. ¹⁶ Jerusalema ba nxãama-nxãamaa hää zi nqõó zi koe ne kò khóè ne guu a xg'ae ku, a ëe tcììa hää ne óága, naka dxäwa tc'ëean ka ko xgáèè ne hẽéthẽé e, ne wèéa ne ga hàà kg'õèkaguè.

X'áè úú-kg'ao xu ko xgáèè

¹⁷ Igabam kò kaiam peresiti ba hẽé naka wèé xu gam cgoa kò hää xu hẽé naka Saduke xu dis xg'aes di xu hẽéthẽé tauan ka tcāàè, ¹⁸ a xu a kò x'aé úú-kg'ao xu qgóó a qáé a síí x'aé-dxoom dis qáé-nquus koe tcāà xu. ¹⁹ Me ntcùú ka X'aigam *Nqarim*

dim moengele ba qáé-nquum-kg'ám xgobekg'am, a tcg'òó xu, a bìrí xu a máá: ²⁰ “Qõò xao naka síí tempelem koe téé, naka khóè ne cgoa kg'ui wéé kg'ui'an ncẽe *kaba* kg'õean di i,” témé. ²¹ Eẽ xu ko kóm ka xu kò qõò a q'uu i ko ka síí tempelem koe tcää, a xgaa-xgaa.

Me kò kaiam peresiti ba hëé naka ëem kò hää cgoa xu hëéthëé ko hàà, ka xu kò tc'ãà-cookg'ai xu hëé naka Iseraele di xu kaia xu dis xg'ae sa hëéthëé tcia xg'ae, a xu a qáé-nquus koe c'ëe xu tsééa úú, síí xu gha x'áè úú-kg'ao xu tciia óa ka. ²² Eẽ ko tsééèa xu ncõo-kg'ao xu ko qáé-nquum koe síí ka xu kò síí táá sao-xg'ae xu, ka xu ko kabantse a síí xàà a, a máá: ²³ “Ncää xae qáé-nquu ba bòò me qarika tcéekg'ammèa, xu kòre-kg'ao xu wèé xu heke-kg'ám zi koe téé-tëe, igaba ëe xae ko heke-kg'ám zi xgobekg'am ka i kò cúí khóè ga q'oo koe káà a,” ta xu méé. ²⁴ Eẽ xu ko tc'ãà-cookg'aim tempelem di xu kòre-kg'ao xu di ba hëé naka kaia xu peresiti xu hëéthëé xu ncẽe gúùan kóm, ka xu kò are, dùútsa gúùs ko kúrusé sa. ²⁵ Me kò c'ëem khóè ba hàà bìrí xu a máá: “Bóò, gaxao thuu qáé-nquum koe tcana hää xu khóè xua tempelem koe téé-tëe a ko khóè ne xgaa-xgaa,” témé. ²⁶ Me nxäaska tc'ãà-cookg'ai ba gam di xu kòre-kg'ao xu cgoa qõò, a síí séè a óaga xu, chìu xu tamase, nxõán cgoa xu gha khóè ne ka xaoè sa xu kòò bëe khama.

²⁷ Xu ko óaga xu a kaia xu dis xg'aes cookg'ai koe úú xu. Me kò kaiam peresiti ba tëè xu, ²⁸ a máá: “Qarika xae kò x'áè xaoa a máá, táá xao ëes cg'õès ka xgaa-xgaa guu témé, igaba bòò, Jerusalema ba xao gaxao di xgaa-xgaan ka cg'oè-cg'oea hää, ncẽem

khóèm di chìbian xao gaxae koe óá kg'oana," témé.

²⁹ Igabam kò Petere hëé naka c'ëe xu x'áè ú-kg'ao xu hëéthëé xoa a máá: "Nqari ba méé ta khóèan ka kaisase qámsea máá. ³⁰ Gaxae ka xõða xu dim Nqari ba Jeso ba x'ooan koe ghùia hää, ncëe xao kò xgàus* koe tceea ba ka cg'õo ba. ³¹ Nqari ba Gam dim x'õàm kaiam xòè koe ghùi Mea, Tc'ää-cookg'ai a Kgoara-kg'ao bam gha iï ka, a ba a gha Iseraele ne kúrú ne chìbian koe tcóóse, a chìbia ne qgóóá mááè ka. ³² Sixaea ëe zi gúù zi di xae nxàea tseegukagu-kg'ao xae e, sixae hëé nakam Tcom-tcomsam Tc'ëe ba hëéthëé e, ncëem kò Nqari ba ëe qámsea hää ne máàa ba," ta xu méé.

³³ Eë xu ko ncëe sa kóm ka xu kò kaisase xgóà a cg'õo xu kg'oana. ³⁴ Igabam kò c'ëem Farasaim Gamaliele ta ko ma tciiè ba xg'aes koe tëea téé, ncëe kò wèé khóèan ka tcommèam x'áè xgaa-xgaa-kg'ao ii ba. X'áèa nem kò tcg'òó, x'áè úú-kg'ao xu méé xu xòm x'aè tchàa koe tcg'òóè di i, ³⁵ a ëe q'oo koe hànà xu bìrì a máá: "Gaxao Iseraele di xao khóè xaoè, ëe xao ko hàà ncëe xu khóè xu koe kúrús gúùs ka méé xao q'ää tc'ëea hääse kúrú. ³⁶ Ncëe xu cám xu cookg'ai koem kò Tutase ba tëe, a ba a máá khóè cgáé me e témé, xu kò 400 khama noo xu khóè xu xùri me. Igabam kò cg'õoè, i kò wèéan ëe ko xùri me tsai-tsaise, a kaà. ³⁷ Eëm khóèm qää q'oo koem kò Jutasem Galilea di ba tëe, khóè ne ko nxáráè x'aèan ka, a kò kái ne khóè ne ka xùriè. Me gaam igaba kaà, i kò wèéan ëe kòo xùri me ga tsai-tsäia q'aase. ³⁸ Khamar ko ncëeska bìrì xao o a ko máá: ncëe xu khóè xu koe méé xao tcg'òóse, guu xu méé xao.

---

* **5:30:** xgàu - Gerika sa ko máá: 'hìi' témé.

Ncẽè gaxu dis tséés kana gaxu dis kàas kò khóè ne di sa ii, nes gha kaàkaguè ke. ³⁹ Igaba ncẽè Nqarim dis kò ii ne xao cuiskaga kōbe sia hāa tite. Nqarim cgoa ga xao gha ko x'āàku,” témé. ⁴⁰ Xu kò gam cgoa dtcòmku, a x'áè úú-kg'ao xu tcii, a hèà xg'áám qāá xu, a dqàè xu, táá méé xu Jesom di cg'ōean ka gaicara kg'ui guu sa, a guu xu xu qōò.

⁴¹ Xu kò qāè-tcaoa hāase xg'aes koe guu a tcg'oa, Jesom di cg'ōean domka xgàraēa ne kò kg'ano xua hāa khama. ⁴² A xu a kò wèé cárman ëe ka tempelem q'oo koe hēé naka khóè ne x'áé koe hēéthēé xgaa-xgaan cgoa chōò tama, a ko xgaa-xgaa Jeso ba nqōòkaguèa hāam Kreste Me e sa.

6

7 xu kaia xu kerekés di xu ko nxárá tcg'òóè

¹ Eẽ xu cárñ xu ka ne ko xgaa-xgaase-kg'ao ne càuse a kái, ka ne ko Gerika di ne Juta ne mēéku Hebera di ne Juta ne cgoa, wèé cárman tc'ōoan ko gàbaè x'aè ka zi kò Gerika di zi dxàe-ntcōa zi qāèse máàè tama khama. ² Xu 12 xu x'áè úú-kg'ao xu wèé ne xgaa-xgaase-kg'ao ne tciia xg'ae a máá: “Qāèa i máá xae e tite, Nqarim dim kg'um di tsééan guu a síí tc'ōoan gàbakagu ne. ³ Gaxae ka qōese ga tuè, gatu xg'ae koe 7 xu khóè xu nxárá tcg'òó, q'ana tu hāa xu *Tcom-tcomsam* Tc'ëem ka cg'oéa a tc'ëega xu, naka xae ncẽe tsééan máà xu. ⁴ Igaba xae gha sixae còrèan hēé naka *Nqarim dim* kg'ui ba hēéthēé dis tséé sa tcää tcáoa máá,” ta xu méé.

⁵ Me kg'uim ncẽe ba wèés xg'ae sa qāè-tcaokagu. Ne Stefane ba nxárá tcg'òó, khóèm ncẽe kò dtcòmán ka hēé naka *Tcom-tcomsam* Tc'ëem

ka hēéthēé cg'oèa ba; naka Filipi ba hēé, naka Perokoro ba hēé, naka Nikanore ba hēé, naka Timone ba hēé, naka Paremenase ba hēé, naka Nikolao ba hēéthēé xu, ncēe kò Antioke koe kò guua hāa a Juta dis dtcòm̄s koe máàsea hāa ba. ⁶ Ne kò ncēe xu khóè xu x'áè úú-kg'ao xu cookg'ai koe tòó, ncēe kò còrè a tshàua xu tòó cgae xu xu.

⁷ Me kò Nqarim dim kg'ui ba tsāi-tsāise. Ne xgaa-xgaase-kg'ao ne Jerusalema di ne qháése càùse a kaisase kái, si gataga thēé peresiti xu dis xg'aes kaia sa dtcòm̄an koe máàse.

Stefane ba ko qáéè

⁸ Stefane ba ko Nqarim di cgóm̄kuan hēé naka qarian hēéthēé ka cg'oè cgaeèam khóè me e, a kò are-aresa zi gúù zi hēé naka kaia zi x'áí zi hēéthēé khóè ne xg'aeku koe kúrú. ⁹ Igaba xu kò c'ee xu khóè xu ncēe kò còrè-nquum *qāàn di tsééan koe guu a kgoaraèa* xu khóè xu di ba ta ko ma tciìem di xu, ncēe kò Juta xu Kurene hēé naka Alekesanteria hēéthēé di ii xu hēé, naka c'ee xu Kilikia hēé naka Asia hēéthēé di xu Stefanem cgoa ntcoeku. ¹⁰ Igaba xu kò gam di tc'ëean hēé naka *Tcom-tcomsam Tc'ëem* ëem kò ko Gam di hùian ka kg'ui cgoa hēéthēé tc'âòku tama.

¹¹ Nxâaska xu ko c'ee xu khóè xu qg'áì, xu Stefanem ka máá: “Ncēem khóè ba xae kórná hāa me ko Moshem di x'áèan hēé naka Nqarim ka hēéthēé cg'âèse kg'ui,” témé. ¹² Xu kò nxâaska khóè ne hēé naka kaia xu hēé naka x'áè xgaa-xgaa-kg'ao xu hēéthēé kobi-kobi. Ne qgóó me a ne a kaia xu dis xg'aes cookg'ai koe úú me. ¹³ A xu a tshúù-ntcōan di tééa-máá-kg'aoan qg'áì i máá: “Ncēem

khóè ba ncēem tcom-tcomsam tempelem* ka hēé naka x'āèan ka hēéthēé tshúùse kg'uiān cgoa chōò tama. ¹⁴ Kóíí mea xae hāa me ko máá: ‘Ncēem Jesom Nasareta di ba gha ncēes qgái sa kobe, a ba a gha Moshem máà xaea hāa cauan qg'urì,’ téme khama,” ta xu méé. ¹⁵ Xu kò kaia xu wèé xu ëe kò xg'aes q'oo koe ntcõe xu tcgáía xu Stefanem koe qaea tòó, a kg'áia ba bóbó i moengelem dian khama ii.

7

Stefane ba ko xoara mááse

¹ Me nxäaska kaiam peresiti ba tēè me a máá: “Kháé zi ncēe zi *chìbi-chibiku* zi tseegu zia?” téme. ² Me *Stefane* xoa a máá: “Tíí kií ga xao, àbo ga xaoè, komsana te! X'áàn dim Nqari ba kò gatá ka xõòm Abrahamam koe hòose, qanegam kò Mesopotamia koe hāa ka, qanegam Harane koe x'äè tamas cookg'ai koe, ³ a birí me a máá: ‘Tcg'oa tsarim nqõõm koe hēé naka tsari ne qhàò ne koe hēéthēé, naka tsia x'áí tsir gham nqõõm koe qõò,’ téme. ⁴ Me nxäaska Kaletea ne dim nqõõm koe tcg'oa a ba a Harane *dim x'áé-dxoom* koe sií x'äè. Me Nqari ba xõòm dis x'oos qää q'oo koe gaa koe tcg'òó me, a ncēe tu ncēeska x'äèa hāam nqõõm koe tsééa óa me. ⁵ Me kò nqõõm di c'ee xòèan ga táá máà me, a cúim nqàrèm ga bam gha tòó qgái ga táá máà me, igabam kò nqòòkagu me, gabá hēé naka qääba dis qhàòs ga sa hēéthēém gha ëem nqõõó ba máà ne q'õò sa, *Abrahama* ba kò cóá úú tama igaba. ⁶ Me kò Nqari ba gam ka ncēeta méé a máá: ‘Tsaris qhàò

---

* **6:13:** tempele - Gerika sa ko máá: “qgái” téme.

sa gha gane di tamam nqõóm koe c'úùsea hãa, a gha qãà kúrúè, a gha 400 khama noo kurian táá qãèse qgóóè. ⁷ Igabar gha ëe ne ko tsééa máás qhàò sa xgàra, ne gha ëe zi gúù zi qãá q'oo koe tcg'oa, a hàà ncëes qgáis koe dqomì Te, tam Nqari ba méé. ⁸ A ba a kò q'ae nqãa-qgai khòokus dis qáé-xg'ae sa máà me. Me kò *Abrahama ba Isaka* ba ábà, a ba a kò 8 dim cám ka q'ae nqãa-qgai khò me; me kò *Isaka* ba *Jakobe* ba ábà, me kò *Jakobe* ba 12 xu cóá xu ábà, ncëe tc'ää di xu tsgõo xu gatá di xu.

⁹ “Xu kò gatá ka tsgõose ga xu, gaxu ka qõesem Josefam cgoa tauan úú, a xu a kò Egepeto koe qãàse x'ámagu me. Igabam kò Nqari ba hãa cgoa mea, ¹⁰ a kò gam di zi xháé zi wèé zi koe kgoara me, a Egepeto dim x'aigam Farom cookg'ai koe cgómkuan hẽé naka q'ãan di tc'ëean hẽéthẽé máà me, me kò *Faro ba Egepeto* koe hẽé naka wèém x'áém gam dim koe hẽéthẽé tc'ää-cookg'ai ba kúrú me. ¹¹ Si kò nxãaska wèém *nqõóm* Egepeto dim koe hẽé naka Kanana dim koe hẽéthẽé xàbà sa tcãà, a kaisa thõðan óaga, xu kò gatá ka xõò ga xu táá tc'õoan hòò. ¹² Eẽm ko *Jakobe* ba kóm i ko máá, Egepeto koe i maberean hãa, témèè kam kò gatá ka xõò ga xu tc'ää dis dàras gaxu dis koe tsééa úú. ¹³ Me kò Josefa ba cám dis dàras gaxu dis ka káíkhoe ga xu q'ãàkaguse, si kò Josefam dis qhàò sa Farom koe q'ãase. ¹⁴ Ncëes gúùs qãá q'oo koem kò Josefa ba khóèan tsééa hãa, i síí gam ka xõòm *Jakobe* ba hẽé naka gam di qhàðan wèé ga hẽéthẽé tcii. Wèéa ne ga kò 75 ne e. ¹⁵ Me kò nxãaska *Jakobe* ba Egepeto koe síí, ncëe xu kò gabá hẽé naka gatá ka xõò ga xu hẽéthẽé síí x'óó koe. ¹⁶ Gaxu di tc'áróa

ne kò kabí a Shekeme koe úúè, a síí ncẽem xg'ao Abrahama ba Hamorem di xu cóá xu koe marian tc'ãða cgoa x'ámás tc'áìns koe xòóè.

¹⁷ “Eẽm ko Nqarim xg'ao Abrahama ba nqòòkagua hääam x'aè ba cúù, ka ne kò khóè ne Egepeto koe kái a càùsea. ¹⁸ Me kò c'ẽem x'aiga ba nxãakg'aiga síí Egepeto koe tc'ãà-cookg'ai, ncẽe kò Josefa ba c'úùa hää ba. ¹⁹ A ba a kòo gatá di ne khóè ne cgoa cg'ãèm dàòm ka tséé, a ko gatá ka xõò ga xu chùi, xu cóá-coan tchàa koe tcg'òó, nxãasega i gha cg'õoè ka.

²⁰ “Me kò ëem x'aèm ka Moshe ba ábàè, a ba a kò Nqarim cookg'ai koe kaisase t'õè me e. A kò xõòm dim nquum koe nqoana nxoean kòreè. ²¹ Eẽm síí tchàa za tòóèa kas kò Farom ka cóáse sa séè a gas dim cóám khama ma kaikagua mááse me. ²² Me kò Moshe ba Egepeto ne di q'ãan di tc'ẽean wèé ga xgaa-xgaaè, a ba a kò kg'uiān hẽé naka tsééan hẽéthẽé koe qari me e.

²³ “Eẽm Moshe 40 kuri ii kam kò bìrísé, gam ka c'ẽe ne Israele nem gha dàrà sa. ²⁴ Me kò gam ka c'ẽe ba bóò me ko *Egepetom ka ghãæ* a ko xg'áímè, kam ko ëe ko ghãæ ba hùi, a ncèèa máá me, a Egepeto ba xg'ám. ²⁵ Me Moshe tc'ẽea máá, gam di ne khóè ne gha bóða q'ãa Nqari ba kò tséékagu me a ko kgoara ne sa, ta tc'ẽea, igaba ne kò táá bóða q'ãa. ²⁶ Me q'uu dim cám ka Moshe x'ãàku ko tsara Israele tsara koe hàà. Kûrúm ko a xg'aekua tsara koe tóókuan óá kg'oana, khamam ko máá: ‘Khóè tsaoè, qõekua tsaoa! Dùús domka tsao ko thõò-thõoku?’ témé. ²⁷ Igabam kò khóèm ëe kò c'ẽe ba ghãa ba Moshe ba dxùukg'ai za xàbùa tcg'òó a máá: ‘Dlína sitsam koe tc'ãà-cookg'ai a

xgàra-kg'ao ba kúrú tsia? ²⁸ A cg'õo te kg'oana tsia, ncẽe tsi ncãa ma ncãaka cám ka Egepeto ba ma cg'õo khama ma?" témé. ²⁹ Eẽm ko Moshe ba ncẽe sa kóm kam kò Midiane dim nqõóm koe qgóéa síí, ncẽem kò gaa koe síí x'ãè koe, gaam nqõóm dim khóèm tamam iise, a ba a kò gaa koe cám cóá tsara ábà.

³⁰ "Eẽ i ko 40 kurian nqáéa xg'ara kam kò Sinai dim xàbìm koe moengele ba qãáka hãas hìis karukos koe hòòse cgae me. ³¹ Eẽm ko Moshe ba ëes gúù sa bòò kam kò ares ka tcãàè, a cùù-cuuse, qãèsem gha síí bòò ka, kam kò X'aigam *Nqarim* dim dòm ba kómse a ko máá: ³² 'Tíí Ra Nqarir saò ga xu di Ra a, Nqarir Abrahama ba hëé naka Isaka ba hëé naka Jakobe ba hëéthëé di Ra,' témé. Me Moshe q'áðan ka cg'oè cgaeè a gaa zam gha bòò sa bèe. ³³ Me X'aigam *Nqari* ba bìrí me a máá: 'Nqàrèa tsi koe nxàboan tcg'òó, ñe tsi téé-tëem qgáì ba tcom-tcomsam nqáñ me e ke. ³⁴ Tseeguan kagar Tiri ne khóè ne Egepeto koe hèna ne di xháé-q'ooan bòòa, gane di sónò ntcòóse-q'ooa ner kómá hãä, a Ra a hèàra hãä, hèàr gha kgoara ne ka, ke ncẽeska hèà nakar Egepeto koe tsééa úú tsi,' témé.

³⁵ "Ncẽe ba gaam Moshem ga me e, ncẽe ne kò xguia hãä a máá: 'Díína tc'ãà-cookg'ai a xgàra-kg'ao ba kúrú tsia?' témé ba. Nqari ba kò ncẽe ba tsééa hãä, tc'ãà-cookg'ai a kgoara-kg'ao bam gha kúrú ka, moengelem ncẽe kò karukos hìis koe x'áíse mea hãam di hùian ka. ³⁶ Me kò Egepeto koe guu a séèa tcg'òó ne. Gaa koem kò are-aresa zi gúù zi hëé naka x'áí zi hëéthëé kúrú, naka Ncoàm Tshàam koe hëé, naka tchàa-xgóós koe hëéthëé e, 40 kuria ne.

³⁷ “Ncēea gaam Moshem ga me e, ncēe kò Iseraele di ne khóè ne bìrí a máá: ‘Nqari ba gha gatu di ne khóè ne xg’aeku koe guu a tíí khama iim Porofiti ba tsééa óá máá tu u,’ témé ba. ³⁸ Gaam ga me e ncēe kò tchàa-xgóós koe Israele di ne khóè ne dis xg’aes q’oo koe gaam moengelem cgoa hää ba, ncēe kò Sinai dim xàbìm koe gam cgoa hëé naka gatá ka xõò ga xu hëéthëé cgoa kg’ui ba. Me kò kg’õèa hää kg’uian *Nqarim dì* hòò, nxäasegam gha hàà gatá koe óaga a ka ba.

³⁹ “Igaba ne kò gatá ka xõò ga ne komsanaa ba xgui. A ne a dxùukg’ai za xàbùa tcg’òó me, a ne a kò tcáoa ne q’oo koe Egepeto koe úú-kg’ai, ⁴⁰ a ne a Arone ba bìrí a máá: ‘Nqárián kúrúa máá ta a, cookg’aita ta koe gha qõò o. Moshem ncēe kò Egepeto dim nqõóm koe séèa tcg’òó ta am koes dùú sa kúrúsea sa ta c’úùa hää ke,’ témé. ⁴¹ Gaa x’æan ëe kaga ne kò ghòè-coam dis iis koe nqári ba kúrúa mááse, a ne a dàòa-mááku zi óágaa máá me, a gane di tshàuan kúrúas gúùs dis kõè sa kúrú. ⁴² Igabam kò Nqari ba q’auvana ne, a ba a guu ne ne nqarikg’ai dì zi tcónò zi qámsa máá, ncēe i ma porofiti xu dis Tcgãyas koe ma góáèa hää a ko máá: ‘Israele di tu khóè tuè,

40 kurian ncēe tu kò tchàa-xgóós koe hää
ka tua gáé kò dàòa-mááku zi hëé
naka qhæa-mááku zi hëéthëé Tíí kúrúa máá Tea?

⁴³ Igaba tu kò wèé zi qgài zi ëe tu ko qõò zi koe Molokem dim còrè-nquu ba hëé,
naka gatu dim nqárim Rafanem
dim tcónò ba hëéthëé tsara dqom,
xommèa nqárián tu gatu kúrúa máásea,
dqom m tu gha ka.

Gaa domkar gha tòèkagu tu u,
a Babilonem ka ncií za úú tu u,'
témez khamaga ma.

⁴⁴ “Gatá ka xõò ga xu kò tchàa-xgóós koe xgàuèkom còrè-nquu ba úúa, ncẽe Nqarim kò khóè ne cgoa kg'ui koe. Nqarim kò Moshe ba ma x'áia, a x'âè meaq hää khama kò ma kûrúèa ba. ⁴⁵ Xu gatá ka xõò ga xu gaam còrè-nquu ba máàèa, a xu a séè a *ncéem nqõóm koe* óá me, Joshuam kò tc'âà-cookg'ai xua ka. Xu kò nqõó ba séè, Me Nqari ba gaam nqõóm koe kò x'âèa zi qhào zi gaxu cookg'ai koe xhàigu. Gaam xgàuèkom còrè-nquu ba kò hànna, i sií nxãakg'aiga Dafitem di x'aèan ga tcâà, ⁴⁶ ncẽe kò Nqarim tcgái-q'oo koe cgómkuan hòò ba. A ba a kò *Nqari ba* dtcàrà, còrè-nquu bam gha Jakobem dim Nqari ba tshàoa máá sa, ⁴⁷ me kò Solomone ba nquu ba tshàoa máá Me.

⁴⁸ “Igabam kò kaisase tc'amaka hànna *Nqari* ba khóè tshàu ka kûrúèa hää nquuan koe x'âè tama, porofitim ko ma kg'ui khama, ⁴⁹ a ko máá:
'Nqarikg'ai ne Tiri x'aian dis ntcõó-q'oo si i,
me nqõó ba nqàrèa Ter ko tòó qgáì i.

Nta iim nquu ba tu gha tshàoa máá Te?
Kana sãa-q'ooa Te di qgáìa nea ndakaa?

⁵⁰ Wèé zi gúù zi ncẽe zia gáé Tiri tshàuan ka kûrúè tama?
tam X'aigam *Nqari* ba méé.

⁵¹ “Gaxao khóè xao qari-tcúú xaoè, ncẽe tcáóa xao hëé, naka tceea xao hëéthëé koe q'âe nqãa-qgai khòøe ta ga hää xaoè! Gaxao ka xõò ga xu khamaga xao ii: wèé x'aè ka xao ko Tcom-tcomsam Tc'êem cgoa x'âàku! ⁵² Gaxao ka xõò ga xu kò wèé xu porofiti xu xgàraa hää, a xu a kò ncẽe xu *porofiti* xu,

ncēe kò x'aè cookg'ai koe tchànom Khóèm di hàà-q'ooan nxàea hää xu cg'oo, *Jesom* ncēe xao gaxao ncēeska x'ámagua, a Gam di xao cg'oo-kg'ao xao ii ba.⁵³ Gaxao ncēe kò moengele xu ka xao kò máàèa hää x'áèan kò cám tshàua máá, igaba kò táá komsana a xao,” tam Stefane méé.

Stefane ba ko nxõán cgoa xaoa cg'ðoè

⁵⁴ Ncēe zi gúù zi xu ko kóm ka xu kaisase tcg'aìn tcáó a xu a dqùri cgae me. ⁵⁵ Igabam kò Stefane ba Tcom-tcomsam Tc'ëem ka cg'oè cgaeèa hääse nqarikg'ai koe ghùi-kg'ai, a ba a Nqarim dim x'áà ba bóò, naka Jeso ba hëéthëé e, Me Nqarim dim kg'áòm x'ðàm xòè za téé-tëe. ⁵⁶ Kam ko máá: “Bóò, nqarikg'ai nea xgobekg'amsea ra ko bóò, Me Khóèm dim Cóá ba Nqarim dim kg'áòm x'ðàm xòè za téé-tëe,” témé.

⁵⁷ Xu kò khóè xu ncēes gúùs ka tceea xu tcéekg'am, a xu a kaisase q'au a qàròa síí cgae me,⁵⁸ a xu a x'áé-dxoom qãá koe tceea tcg'oo a úú me, a gaa koe síí nxõán ka xgàrùbe me. Nxàea tseegukagu-kg'ao xu kò gaxu di qgáian Saulo ta ko ma tciièm qári-kg'aom nqàrè-kg'am koe tòó.

⁵⁹ Eě xu hää a ko Stefane ba nxõá zi cgoa xgàrùbe kam kò *Nqari ba* tcii a máá: “X'aiga Tsi Jeso Tseeè, tirim tc'ëe ba séè,” témé. ⁶⁰ Kam ko qhòm tsi qurù a ba a kaiam dòm cgoa q'au a máá: “X'aigaè, ncēe ne ko tíí koe kúrus gúùs koe táá chìbi bóò ne guu,” témé. Eẽm ko gatà mééa xg'ara kam kò x'óó*.

---

* **7:60:** x'óó - Gerika sa ko máá: “x'óm,” témé.

8

¹ Me kò Saulo ba *Stefanem* di cg'õokuan dtcòmà mǎána hǎa.

Filipia xu Peterea xu di tséé a ne, Jutea hẽé naka Samaria hẽéthẽé koe (8-12)

Saulo ba ko kereke sa xgàra

Eẽm cám kas kò Jerusalema dis kerekés koe kaias xgàraku sa tshoa-tshoase, ka ne kò wèéa ne ga Jutea hẽé naka Samaria hẽéthẽé di tsara nqõó tsara koe tsai-tsaise, xu x'áé úú-kg'ao xu cùí xu qaù.
² Ne kò Nqari-tcáóa ne khóè ne Stefane ba kg'ónò, a kò kaisase kg'ae cgae me.

³ Igabam ko Saulo tshoa-tshoa a nquu xu koe tcana te a kereke sa dxàùa q'aa, a khóè xu hẽé naka khóè zi hẽéthẽé tcééa tcg'òó a síí qáé-nquuan koe tcâà.

Qãè tchõà ne ko Samaria koe xgaa-xgaaè

⁴ Ne kò gane ëe kò tsai-tsaisea hǎa ne, wèé qgáian ëe ne ko síí koe qãè tchõàn xgaa-xgaa. ⁵ Me kò Filipi Samaria dim x'áé-dxoom koe síí, a gaa koe síí *nqòòkaguèa hǎam* Krestem ka xgaa-xgaa ne. ⁶ Eẽ zi ko xg'ae zi khóè ne di zi Filipi ba kóm a ko kúrúm ko zi x'áí zi *are-aresa* zi boò, ka zi ko wèéa zi ga cùù-cuuse a qãèse kóm me. ⁷ Dxâwa tc'ëea ne kò kái ne khóè ne koe kaiam q'aum cgoa q'aua tcg'oa khama, ne kò gataga kái ne khóè ne x'óó xòèa kò hǎa ne hẽé naka nqoara kò hǎa ne hẽéthẽé qãèkaguè. ⁸ Si kò ëem x'áé-dxoom koe kaias qãè-tcao sa xóé.

Simonem tsóò-kg'ao ba

⁹ Igabam kò c'ëem khóèm Simone ta ko ma tciiè ba gaam x'áé-dxoom koe hèna, tsòò-kg'ao kò ii ba, a kò Samaria di ne khóè ne arekagu. A ba a kò gabá cgáém khóè me e sa koase. ¹⁰ Ne kò wèé ne khóè ne, ëe nqãaka hãas téé-q'oos di ne hëé naka tc'amaka hãas téé-q'oos di ne hëéthëé qãèse komsana me, a ne a ko q'aua kg'ui a ko máá: "Ncëem khóè ba Nqarim di qarian úúa, ncëe kaia qari ka q'ãasea a," témé. ¹¹ Gam koe ne ko qãèse komsana, tc'äða kuri nem ko séè a ko gam di tsoò-kg'áman kàan di cgoa arekagu ne khama. ¹² Igaba ëe ne ko Filipi ba dtcòm, ëem kòo Nqarim di x'aian hëé, naka Jeso Krestem di cg'ðèan hëéthëé di qãè tchöàn xgaa-xgaa ka, ka ne kò wèéa ne ga tcguù-tcguuè, kg'áò-khoean ga hëé naka dxàe-khoean ga hëéthëé e. ¹³ Simonem igabam ko thëé dtcòm, a ba a kò ëem ko tcguù-tcguuèa xg'ara ka Filipi ba wèé qgálan ëem ko qõò koe xùri. A ba a kò ëem ko *are-aresa zi* x'áí zi hëé naka kaia qarian kúrúse ko hëéthëé bòò ka kaisase are.

¹⁴ Eë xu ko x'áè úú-kg'ao xu Jerusalema koe hèna xu kóm, Samaria di ne khóè nea Nqarim dim kg'ui ba dtcòma hãa sa, ka xu kò Petere ba hëé naka Johane ba hëéthëé tsara tsééa úú cgae ne. ¹⁵ Ncëe kò ëe tsara ko síí ka còrèa máá ne tsara, nxãasega ne gha Tcom-tcomsam Tc'ëe ba hòò ka. ¹⁶ *Tcom-tcomsam Tc'ëe* ba kò qanega cúía ne koe ga hèà tcää ta ga hãa khama, ne ko kg'amaga X'aigam Jesom dim cg'ðè koe tcguù-tcguuèa. ¹⁷ Ka tsara kò nxãaska tshàua tsara tòó cgae ne, ne Tcom-tcomsam Tc'ëe ba hòò.

¹⁸ Eëem ko Simone, Tcom-tcomsam Tc'ëem ko x'áè úú-kg'ao tsara di tshàuan tòó cgaekus ka máàkuè

sa bóbò, kam kò marian tcg'òó a máà tsara a, *ẽe qaria nem gha x'ámá ka*,¹⁹ a máá: “Eẽ qarian tsao théé máà te naka i gha nxãasega wèé khóèan ëe ra ko tshàua te tòó cgae e Tcom-tcomsam Tc'ëe ba hòò,” témé. ²⁰ Me Petere xoa me a máá: “Maria tsi méé i tsáá cgoa kaà, Nqarim dis máàkus ka tsi tc'ëea máá, marian cgoa tsi gha x'ámá si, ta tc'ëea ke! ²¹ C'ëe xòè-coa ga tsi ncées tséés koe úú tama, i tcáóa tsi Nqarim cookg'ai koe tchàno tama khama. ²² Gaa domka méé tsi tsari chìbian koe tcóóse naka tsia tsari tsééan cg'äè tcg'oaragu, naka X'aigam koe còrè, nakam gha ëeta ii tc'ëean tcáóa tsi q'oo koe tsi úúa domka qgóóma máá tsi. ²³ Cg'äèan ka tsi cg'oè cgaeèa, a chìbian ka qgóóèa sar ko bóbò khama,” tam méé. ²⁴ Me Simone xoa a máá: “Nxãaska tsao gatsao X'aigam *Nqari* ba còrèa máá te, naka i gha nxãasega táá ncée tsao ko méé cgae te gúùan kúrúse cgae te,” témé.

²⁵ Eẽ tsara ko X'aigam *Nqarim* dim kg'ui ba nxàea tseegukagu, a ko xgaa-xgaaa xg'ara, ka tsara ko Peterea tsara Johanea tsara Jerusalema koe kábise, a dàòm q'oo koe tsara hääse qäè tchðàn kái xu x'áé-coa xu Samaria di xu koe xgaa-xgaa.

Filipi ba hëé naka Etiopia dim khóè ba hëéthëé e

²⁶ Me nxãaska moengelem X'aigam di ba Filipi ba bìrí a máá: “Tëe naka koaba nqáè ka qõò, dàòm ncée Jerusalema koe guu a ko Gaasa koe qõòm cgoa, ncée tchàa-xgóós di ba,” témé. ²⁷ Me xgoaba a qõò, a gaa x'aè kaga dàòm q'oo koe Etiopia dim khóèm cgoa xg'ae, ábà tama kò hää ba, kaiam mari qgóó-kg'aom Kandakes di ba, x'aigas Etiopia ne di sa. Ncëem khóè ba kò Jerusalema koe hààraa, a ko

hàà Nqari ba còrè. ²⁸ Me kò ëem xóé a ko gam dis karas q'oo koe hääse dìbia qõò ka porofitim Isaiam dis Tcgäya sa ko nxárá qõò. ²⁹ Me *Tcom-tcomsam* Tc'ëe ba Filipi ba bìrí a máá: “Qõò ëe síí hääs karas koe naka síí qàea sa koe xóén qõò,” témé.

³⁰ Me nxãaska Filipi qàròa síí karas koe, a ba a kóm me ko khóè ba porofitim Isaiam koe ko nxárá. Me *Filipi* tèe me a máá: “Kómá tsi ko q'ña dùú sa tsi ko nxárá sa?” témé. ³¹ Me xoa me a máá: “Nta ra gha ma q'ña, c'ëe khóè kò qãëse bìrí tchàno-tchano te e tama ne?” témé. A ba a Filipi ba dtcàrà, q'ábàm gha a hàà qàea ba koe ntcõo sa. ³² Eëm khóè ba kòo ncëem tceem *Nqarim dis* Tcgäyas dim koe nxárá, *ncëe kò ncëeta ma góáèa a ko máá:*

“Ghùu-coam khamam kò ma
cg'õoku dis qgáis koe chùia úúè,
a ba a kò nqoo-nqoosase ko dqòommèm ghùu-coam
khamma ma
táá xgobekg'am kg'ámi.

³³ Sau-cgaekaguèm gha kam kò táá qãëse qgóóè.
Dìí na gha gam dis qhàös hààkos cgoa kg'ui?
Ncëe nqõómkg'ai koem kg'õèa ba séè cgaeëa ka,”
ta i ma góáèa koe.

³⁴ Me ábà tama kò hääam khóè ba Filipi ba tèe a máá: “Bìrí te, cgóùna, dìín ka ba gáé ko porofiti ba kg'ui, gabá ko nxàese kana ba ko c'ëe khóè ka kg'ui?” témé. ³⁵ Me Filipi tshoa-tshoa a kg'ui, a ba a gaam tceem ëem cgoa ga tshoa-tshoa a xgaa-xgaa me qãè tchõàñ Jesom di ka.

³⁶ Eë tsara xóé a ko dàòm q'oo koe qõò, ka tsara ko tshàan kò hääam qgáìm koe hèà, kam ko ábà tamam khóè ba máá: “Bóò, tshàan ga ncëe e. Ka dùúa ko tàà ra tcguù-tcguù tite?” témé. ³⁷ [Me

bìrí me a máá: “Ncēè wèé tcáóa tsi cgoa tsi kòo dtcòm ne i kgoarasea,” témé. Me xøa me a máá: “Dtcòm ra ko Jeso Kreste ba Nqarim dim Cójá Me e sa,” témé.] ³⁸ Me x'áèan tcg'òó me kara qáé-kg'ao ba téé. Tsara wèéa tsara ga tshàan q'oo koe tcäà, Filipi ba hëé naka ábà tamam khóè ba hëéthëé e, me Filipi tcguù-tcguu me. ³⁹ Eëtsara ko tshàan q'oo koe tcg'oas kagam ko kúúga X'aigam *Nqarim* dim *Tcom-tcomsam* Tc'ëe ba Filipi ba séèa tcg'òó, me ábà tamam khóè ba táá gaicara hòò me, igabagam ko kg'ama qõò qãè-tcaoase. ⁴⁰ Igabam kò Filipi Asetote koe síí hòòse a ko gaa koe caate, a ba a ko wèé xu x'áé xu koe qãè tchõàn xgaa-xgaa, a ba a nxääkg'aiga Kaesarea koe síí tcäà.

9

Saulo ba ko Jesom cgoa xg'ae (*Tsee 22:6-16; 26:12-18*)

¹ Eë x'aè kam kò Saulo qanega tcg'aì-tcaoa, a X'aigam *Nqarim* di ne xgaa-xgaase-kg'ao ne cg'õo kg'oana, khamam kò kaiam peresitim koe síí, ² a síí dtcàrà me, Damaseko koe hànà xu còrè-nquu xum gha tcgäya zi góá máá sa, ncēe gha qarian máà me zi, me ëem kòo *Nqarim dim* dàòm di ne khóè ne síí hòò ne qáé ne a Jerusalema koe úú ne sa - kg'áò khóèa ga ii kana dxàea ga ii igaba.

³ Eëm gam dis qõòs-q'oo koe hànasm ko Damaseko koe cúù, kam ko kúúga x'áà ba dxùukg'aia ba koe nqarikg'ai koe guu a x'áà. ⁴ Me cg'áé góñankg'ai koe, kam ko dòm ba kóm me ko máá: ‘Sauloè, Sauloè, dùús domka tsi ko xgàra Tea máá?’ témé. ⁵ Me Saulo máá: “Dìí Tsia, X'aigaè?”

témé. Me x_oa me a máá: “Tíí Ra a Jeso Ra, ncēe tsi ko xgàra Ra. ⁶ Ke ncēeska tēe naka tsia x'áé-dxoom q'oo koe tcāà, gaa koe tsi gha síí bìrìè dùú sa tsi gha kúrú sa ke,” tam ma x_oa me.

⁷ Xu kò khóè xu ëe kò Saulom cgoa hää xu kg'ama téé káà kg'uise, dòm ba xu kò kóm, igabaga xu kò táá cúí khóè ga hòò khama. ⁸ Me Saulo ba górnankg'ai koe tēe, igaba ëem ko xgobekg'am tcgái kam kò cúí gúù ga bóò tama. Ka xu ko qgóó me tshàua ba ka, a Damaseko koe úú me. ⁹ Me kò nqoana cáman séè, a táá bóò, a ba a táá c'ëe gúù ga tcõó kana kg'áà.

¹⁰ Me kò Damaseko koe xgaa-xgaase-kg'aom Ananiase ta ko ma tciiè ba hèna. Me kò X'aigam Nqari ba gam koe x'áise, a tcii me a máá: “Ananiaseè!” témé. Me x_oa Me a máá: “Eè, X'aigaè, ncää ga ra a,” témé. ¹¹ Me X'aiga ba bìrì me a máá: “Jutasem x'áé koe ncēem tchànom cgoa qõò, naka khóèm Tareso koe guua hääm Saulo ta ko ma tciiè ba tēe me, hää a ba a ko còrè ke. ¹² X'áís koem khóèm Ananiase ta ko ma tciiè ba x'áíèa hää, me tcāà a ko tshàua ba tòó cgae me, tcgáía ba gha bóò ka ke,” tam méé. ¹³ Me kò Ananiase x_oa Me a máá: “X'aigaè, kái ne khóè ne koer kómá hää ëem khóèm ka, ntamam kò ma Tsari ne khóè ne tcom-tcomsa ne Jerusalema koe hèna ne koe cg'ãèan kúrú sa. ¹⁴ Me ncēeska ncēe koe kaia xu peresiti xu di qarian úúa, hèàm gha qgóó ëe ko Tsari cg'õèan tcii ne ka,” témé. ¹⁵ Igabagam kò X'aigam Nqari ba Ananiase ba bìrì a máá: “Ncēem khóè bar nxárá tcg'õóa máásea hää a ko hèà tséékagu me, me tää zi qhàò zi di ne hëé, naka x'aiga xu hëé, naka Israele di ne khóè ne cookg'ai koe hëéthëé cg'õèa Te úúa

te. ¹⁶ Ra gha x'áí me, Tiri cg'õèan domkam gha nta noose xgàrase sa. Ke qõò!" tam méé.

¹⁷ Nxãaskam ko Ananiase qõò a síí nquum q'oo koe tcãà. A ba a Saulom koe tshàua ba tòó a máá: "Sauloè, tíí qõeeè, X'aigam Jesom ncẽe kò dàòm q'oo koe tsi hääse ko tsáá koe x'áise ba tsééa óá tea, nxãasega tsi gha gaicara bóò, a tsi a gha gataga Tcom-tcomsam Tc'ẽem ka cg'oè-cg'oeè ka," témé. ¹⁸ I kò kúuga tsoro khama ii gúuan tcgáía ba koe q'õàse, me Saulo gaicara bóò, a ba a tẽe a tcguù-tcguuè. ¹⁹ Eẽm ko tc'õoa xg'ara, kam ko gaicara qarian hòò.

*Saulo ba ko Damaseko koe hẽé naka Jerusalema
koe hẽéthẽé xgaa-xgaa*

Saulo ba kò cg'orò cáman séè a ba a xgaa-xgaase-kg'ao xu Damaseko koe hànà xu cgoa hànà. ²⁰ A ba a kò kúuga còrè-nquu xu koe xgaa-xgaa, Jesom Nqarim dim Cóám ii sa. ²¹ Ne kò wèé ne ëe ko kóm me ne are, a ne a tẽè a máá: "Gaam khóèm tama ba gáé ncẽe ba, ncẽe kò Jerusalema koe tshúù sa óágara hää ba, gane ëe kòo ncẽem cg'õè ba tcii ne koe? Ncẽe kò ncẽe koe hààra ba, hèàm gha khóè ne qáé, a kaia xu peresiti xu cookg'ai koe úú ne ka ba?" ta ne ma tẽèku. ²² Igabagam kò Saulo càùse qarian koe, a Damaseko koe x'ãèa ne Juta ne arekagu, qãèsem kò x'áí ne, Jeso ba *nqòòkaguèam* Krestem ga Me e sa khama.

²³ Kái cáman qãá q'oo koe ne kò Juta ne qg'áìku a cg'õo me kg'oana. ²⁴ Igabagam kò Saulo ëe ne kò kúrú kg'oana hää sa q'ãakaguè. Ne kò x'áé-dxoom di heke-kg'áman ntcùú ba hẽé naka koaba ba hẽéthẽé q'õé, cg'õo me ne gha ka. ²⁵ Igabaga ne kò gam di ne

xgaa-xgaase-kg'ao ne ntcùú ka *ts'ãàkagu me* gàbas koe *tcãà me a x'áé-dxoom dim xhàrom tc'amkg'ai* koe guu a *xhoròkagua ba ka*.

²⁶ Eẽm ko Jerusalema koe síí kam ko xgaase-xgaase-kg'ao xu cgoa xg'ae kg'oana, igabaga xu kò wéé xu ga bée me, a xu a kò xgaa-xgaase-kg'ao me e sa tcom tama. ²⁷ Igabagam kò Barenabase séè a x'áè úú-kg'ao xu koe úú me, a *Saulom* ntama ma X'aiga ba dàòm q'oo koe bóòa hääs ka bìrí xu, naka *X'aigam* kò ma kg'ui cgoa me sa hêéthëé e. Gatagam kò Damaseko koem kò *Saulo* ma kgoarasease Jesom cg'õè ka ma xgaa-xgaa sa bìrí xu. ²⁸ Nxãaskam ko *Saulo* hää cgoa xu, a ba a qõòa te Jerusalema koe, a kgoarasea xóé a *X'aigam* cg'õè ka kg'ui. ²⁹ Juta ne Gerika *sa ko kg'ui* ne cgoam kò kg'ui a ntcoeku, igabaga ne kò cg'õo me kg'oana. ³⁰ Eẽ ne ko gam di ne khóè ne ncées gùù sa bóòa q'ää ka ne ko séè a Kaesarea koe úú me, a Tareso koe tsééa úú me.

³¹ Si ko wéés kerekis Jutea di sa hêé, naka Galilea di sa hêé, naka Samaria di sa hêéthëé tòókuán úúa hää, a sa a kò qari-qariè, a kò Nqari ba q'áòa hää, a kò Tcom-tcomsam Tc'ëem ka ntcàm qaoè, a sa a ko càùse.

Enease ba hêé naka Dorekase sa hêéthëé e

³² Eẽm kòò Petere wéé xu xòè xu nqõóm di xu koe qõòa te kam kò Lita dim nqõóm koe ko hàná ne dtcòm-kg'ao ne dàra. ³³ Gaa koem kò khóèm Enease ta ko ma tciiè ba xg'ae cgoa, nqoara kò hää ba, 8 kurian kò kgàrom koe xõe ba. ³⁴ Me Petere ba bìrí me a máá: “Eneaseè, Jeso Kreste ba ko qãèkagu tsi, ke tẽe naka tsarim kgàro ba kg'ónò,” témé. Me

kúúga tēe. ³⁵ Ne kò wèé ne khóè ne ëe kò Lita hëé naka Sarone hëéthëé koe x'ãèa hää ne bóò me, a ne a kò X'aigam *Nqarim* koe kabise.

³⁶ Si kò Jopa koe c'ëes xgaa-xgaase-kg'ao sa hànà, Tabita ta kò ma tciiè sa. *Gerika di* cg'öèa sa kò Dorekase ii sa, ncëe kg'uiia tsi kòo kabí i ne tsi ga 'Tcaí' ta ma tcii sa. Ncëe kò wèé x'aè ka qäè tsééan kûrú a ko dxàua ne khóè ne hùi sa. ³⁷ Gaam x'aèm ëem kas kò tsâa a sa a x'óó, i kò tc'áróa sa xg'aèè a tc'amaka kò hànàm nquum-q'oo koe tòóè. ³⁸ Lita dim nqôó ba kò Jopa dim ka cúù me e, khama ne kò ëe ne ko xgaa-xgaase-kg'ao ne Peterem Lita koe hànà sa kómí, ka ne ko cám khóè tsara gam koe tsééa úú, tsara síí dtcàrà me a máá: "Cgomna táá ão guu naka sita koe hâà," témé.

³⁹ Me kò Petere xgoaba a qôò cgoa tsara a, a ba a ëem ko gaa koe síí ka tc'amaka hànàm nquum-q'oo koe úúé. Wéé zi dxàe-ntcõa zia kò *Peterem* qàe koe hâà téé a kg'ae, a zi a hâaèko xu qgáí xu hëé naka c'ëe qgáían hëéthëé x'áí me, Dorekases kò gazi cgoa qanega hää x'aè kas kò qgäea hää a. ⁴⁰ Me Petere wèéa ne ga tchàa koe xhâiagu, a ba a qûrùa ba ka ntcõó a còrè. Eëm ko x'óóas khóès dim tc'áróm koe kabise kam ko máá: "Tabitaè, têe!" témé, si tcgáía sa xgobekg'am, a Petere ba bóò a sa a têe a ntcõó. ⁴¹ Me kò tshàua sa ka séè si a ba a nqarèa sa ka téékagu si. A ba a dtcòm-kg'ao ne hëé naka dxàe-ntcõa zi hëéthëé tcia xg'ae, a kg'öèas hääse x'áí ne si. ⁴² Si kò ncëes gûù sa wèém Jopam koe q'ãase, ne kái ne X'aigam *Nqarim* koe dtcòm. ⁴³ Me kò Petere ba Jopa koe, khò tséé-kg'aom Simone ta ko ma tciièm cgoa tc'äòa cámán séé.

10

Petere ba hēé naka Koniliase ba hēéthēé e

¹ Kaesarea koem kò khóè ba hàna Koniliase ta kò ma tciìè ba, tc'ää-cookg'ai me e kò ii, ncõo-kg'ao xu ncẽe kòo Italea ta ko ma tciìè xu di ba. ² Gabá hēé naka wèè ne khóè ne x'áea ba di ne hēéthēéa kò Nqari-tcáoa ne khóè ne e, a kò Nqari ba q'áò. Khóè nem kò kái aban máà, a ba a kòo wèè x'aè ka Nqari ba còrè. ³ Me kò c'ëem koabam ka, nqoana di zi x'aè zi ka, x'áí sa bòò ncẽe gaas koem kò qãèse moengelem Nqarim di ba bòò sa, me ko tcãà, a ko bìrì me a máá: "Koniliasee," témé. ⁴ Me gam koe qãea tòón tcgáí a bòò me, a q'áòs ka tcãàè a máá: "Dùú saà, X'aiga Tseeè?" témé. Me xoa a máá: "Tsari còrèan hēé naka tsari aban hēéthēéa tc'ëe-tc'ëeses iise Nqarim koe tc'amaka qaõa hää, ⁵ ke ncéeska khóè xu Jopa koe tsééa úú, naka xu síí Simonem ncẽe ko Petere ta ma tciìè ba óá; ⁶ c'ëem Simonem x'áé koem dàra hää, khòo tséé-kg'ao ba, ncẽe gam dim nquum tshàa-dxoom qàe koe hèna ba ke," témé.

⁷ Eëm ko moengelem ëe kò kg'ui cgoa me ba qõò kam kò gam di xu qãà xu ëe kò tsééa máá me xu koe guu a cám qãà tsara tcii, naka Nqari-tcáóam ncõo-kg'ao ba hēéthēé e, ⁸ a ba a wèés gúùs ëe kúrúsea hää sa bìrì xu, a Jopa koe tsééa úú xu.

⁹ Xùrikom cám di koaba ka, ëe xu gaxu dis qõòs koe hää, a x'áé-dxoom koe cùù xu u, kam ko Petere nquum tcobe koe q'ábà a síí gaa koe còrè. ¹⁰ Si kò xábà sa tcãà me, me c'ëe gúù tc'õóm gha tc'ëe. Eë i hää a ko tsãaguè kam ko sõokuris khama xamìs gúùs ka tcãàè, ¹¹ kam ko nqarikg'aian bòò i ko xgob-ekg'amse, me c'ëem gúùm qáòm qgáím khama ii ba, gaa koe guu a ko nqãaka xõa, a ko 4 c'ama ba cgoa

górmankg'ai koe xòóè. ¹² Gam koe i kò wèé kg'oo-coa-qhàðan hëé, naka ncää-kg'aman cgoa ko caate kg'oo-coan hëé, naka tsarán hëéthëé hàna. ¹³ Me nxäaska dòm ba kóm me ko máá: “Tëe Petereè; cg'oo naka kg'oo,” témé. ¹⁴ Igabam kò Petere ba máá: “Eë-ëe X'aigaè, qanegar cg'uriga gúùan tc'oo ta ga hää kana tc'õokuan kg'ano tama gúùan gar tc'oo ta ga hää thëé,” témé. ¹⁵ Me kò dòm ba cám dis ka gaicara bìrí me a máá: “Eë Nqarim q'ano iise kûrúas ka táá máá, q'ano tama saa, témé guu,” témé. ¹⁶ Ncẽe sa kò nqoana q'oro kûrúse, me gúù ba nqarikg'ai koe qháésega sééa kabie.

¹⁷ Eëm Petere qanega hää a ko are, ëem ncää ko bôòs x'áí sa ko dùú sa nxæ sa, ka xu ko kúúga Koniliiasem ka tsééèa xu khóè xu hèà heke-kg'áms koe téé, Simonem dim nquum ka xu kò tëèa hää khama. ¹⁸ Q'au xu kò a tëè, Simonem ncẽe Petere ta ko ma tciìè ba ëe koe x'âèa hää sa.

¹⁹ Eëm Petere hää a ko ëes x'áís ka tc'ëe, kam ko *Tcom-tcomsam* Tc'ëe ba bìrí me a máá: “Bóò, nqoana xu khóè xu hää a ko qaa tsi. ²⁰ Ke tëe naka xõa, naka tsia qõò cgoa xu, c'ëe gúù tc'ëe-tc'ëese tamase, Tíí ra tséé xua hää ke,” témé. ²¹ Me Petere xõa a khóè xu koe síí a ba a máá: “Bóò, tíí ga ra a, qaa xao ko ra, dùú sa xao ko qaara máá te?” témé. ²² Xu xõa me a máá: “Koniliiasem ka xae tsééa óáèa, ncõo-kg'ao xu dim tc'âà-cookg'ai ba, tchànom khóèm, Nqari ba ko q'âò ba, ncẽe gam ka i ko qâèse kg'uié ba, wèés qhàòs Juta ne dis ka. *Tcom-tcomsam* moengelem kam kò q'âakaguè, tsáá koem gha khóèan tsééa úú, tsi síí tciìè, a gam dim nquum koe hèà, me hèà kóm nta tsi ko méé sa ka,” témé. ²³ Me Petere tciia tcää xu, a x'óm-q'ooan

máà xu.

Q'uu dim cám kam kò tēe a gaxu cgoa qōò, xu kò c'ẽe xu dtcòm̄-kg'ao xu Jopa di xu qōò cgoa me théé.
²⁴ Xùrikom cám ka xu ko Kaesarea koe tcāà, Koniliase ba kò qãà nea, a gam di qhàoan tciia xg'aea, naka ncàmam hää a tòoku cgoa khóéan hééthéé e.
²⁵ Eẽm ko Petere tcāà kam kò Koniliase cgoa xg'ae, me nqàrè-kg'ama ba koe cg'áé, a dqom̄ me.
²⁶ Me Petere ghùi me a máá: “Táá ñeta hëé guu, khóè ra a, a tsáá khamaga ii ke,” témé.

²⁷ Eẽm ko kg'ui cgoa me, kam kò tcāà a kái ne khóè ne bób ne hààra xg'aea. ²⁸ Me bìrí ne a máá: “Gatu igaba tu gatu ka qãèse q'ana hää, x'áèa nea kgoara máá tama, Juta ba gha c'ẽe zi qhào zi di ne cgoa xg'ae kana dàra ne sa. Igabam Nqari ba x'áí tea, táá méér cúí khóè ga q'anoo tama ia kana kg'amaga di i ta ma tcii guu sa, ²⁹ khama ëer ko khóéan tsééa mááèa kar kò xguì tamase kg'ama hàà. Khamar ko ncéeska tēè, dùú sar tciia mááèa sa,” témé. ³⁰ Me Koniliase ba xoa a máá: “4 cámán ncẽe nqáéa koe, ncẽe x'aéan nqoana di kaga, ra kò hää a ko tirim nquum koe còrè, kam kò kúúga tcāà qgáíkom khóè ba cookg'aia te koe hàà téé,
³¹ a máá: ‘Koniliaseè, tsari còrèa ne komsanaèa, i tsari aban Nqarim cookg'ai koe tc'ẽe-tc'ẽeseèa.
³² Ke nxãaska Jopa koe c'ẽe khóéan tsééa úú naka i Simone ba síí dtcàrà, ncẽe ko Petere ta ma tciiè ba. Simonem khòo tséé-kg'aom x'áé koem hànà, ncẽe tshàa-dxoom qàe koe x'ãèa ba,’ tam méé. ³³ Ra kò nxãaskaga kúúga khóéan tsáá koe tsééa úú, tsi qãèse hëé a hâàraa. Ta ncéeska wèéa ta ga ncẽe koe hànà Nqarim cookg'ai koe, a ko hâà komsana wèéan ëe X'aigam Nqarim x'áè tsia, tsi ko hâà kg'ui i,” tam

méé.

³⁴ Me kò nxāaska Petere tshoa-tshoa a kg'ui cgoa ne a máá: "Tseeguan kagar ko ncēeska bōòa q'āa, Nqari ba khóèan tāákase qgóó tama sa, ³⁵ igaba wéés qhàös koe, wèém ëe ko q'áò Me, a ko ëe tchàno ii sa kúrú bam ko Gam koe qāëse hààkagu. ³⁶ Q'ana tu hāa, Iseraele di ne khóé ne koem kò kg'uian tsééa úúa hāa sa, Jeso Krestem koe guua tòókuān di qāë tchōà nem kòo xgaa-xgaa, ncēe X'aigam *Nqari* ba wèéa ne di Me e di i. ³⁷ Eë tchōà nea kò Galilea koe tshoa-tshoase a síí Jutea koe tsai-tsaise sa tu q'ana, tcguù-tcguukus ncēe Johanem kò nxàes koe guu a, ³⁸ ntam ko ma Nqari ba ma Jesom Nasareta di ba ma Tcom-tcomsam Tc'ëe ba hëé naka qarian hëéthëé cgoa ntcāá tcúú sa, ntam ko ma qōòa te a qāèan kúrú sa, naka ëe wèéa ne ëe kò dxāwam ka qgóóèa hāa ne khóè ne wèé nem ko ma kg'õèkaguan ka, Nqari ba ko Gam cgoa hāa khama. ³⁹ Ta wèéa ta ga ëem kúrúa hāas koe nxàea tseegukagu-kg'ao ta a, Juta ne dim nqōóm koe hëé naka Jerusalema koe hëéthëé e. Cg'õo Me ne kò, xgàus* koe tceea ba ka, ⁴⁰ igabam kò Nqari ba nqoana dim cám ka ghìi Me, a kúrú Mem x'áise, ⁴¹ wèé khóèan koe tamase, igaba sixae koe ncēe Nqarim ka ko nxárá tcg'òóèa xae, nxàea tseegukagu-kg'ao xae gha ii ka, ncēe ko tc'õó, a kg'áà cgoa Me xae, x'ooan koem tēeas qāá q'oo koe. ⁴² Me kò x'áè xae e, khóè ne xae gha xgaa-xgaa ka, a Gam ga Me e sa x'áí, Nqarim ka nxárá tcg'òóèa ba, a ba a gha ëe kg'õèa ne hëé naka x'óóa ne hëéthëé dim Xgàra-kg'ao ba ii ba ka. ⁴³ Wèé xu porofiti xu kò Gam ka nxàea tseegukagu, wèém

---

* **10:39:** xgàu - Gerika sa ko máá: 'hìi' témé.

ẽe ko Gam di cg'õèan koe dtcòm ba gha qgóá-máákuan chìbian di hòò sa,” tam Petere ba méé.

⁴⁴ Eẽm Petere qanega hää a ko kg'ui kam kò Tcom-tcomsam Tc'ẽe ba wèea ne ẽe kò kg'ui ba komsana ne koe tcää. ⁴⁵ Ne kò Juta di ne dtcòm-kg'ao ne, ncẽe ko Peterem cgoa hààraa ne kaisas ares ka tcääè, Tcom-tcomsam Tc'ẽe ba kò abas iise tää zi qhàò zi di ne koe igabaga théé tcää khama. ⁴⁶ Ne kò kóm ne ne ko tääka xu tám xu cgoa kg'ui, a ko Nqari ba kaikagu khama. Nxãaskam ko Petere máá: ⁴⁷ “A c'ẽe ba hànà tshàan gha xgùì ba, ncẽe ne khóè ne gha táá tcguù-tcguuè ka, ncẽe Tcom-tcomsam Tc'ẽe ba hòòa ne, sita khama?” témé. ⁴⁸ Me x'áè, khóè ne gha Jeso Krestem dim cg'õèm cgoa tcguù-tcguuè sa. Ne kò dtcàrà me, cám-coa nem gha x'âè cgoa ne sa.

11

Petere ba ko xoara mááse Jerusalema koe hànàs kerekès koe

¹ Xu kò x'áè úú-kg'ao xu hẽé naka c'ẽe xu dtcòm-kg'ao xu Jutea di xu hẽéthẽe kómí, tää zi qhàò zia gataga théé Nqarim di kg'uián dtcòmà hää sa. ² Xu kò nxãaska ñem ko Petere Jerusalema koe síí ka q'æe nqãa-qgai khòòea xu dtcòm-kg'ao xu chìbi-chibi me, ³ a xu a máá: “Q'æe nqãa-qgai khòòè tama xu khóè xu di nquuan koe tsi tcana, a tsi a gaxu cgoa síí tc'õóá,” témé.

⁴ Me Petere ba tshoa-tshoa a wèé gúùan ma qõða sa chóà máá xu, a máá: ⁵ “Jopa dim x'áé-dxoom koer kò hànà a ko còrè, kar ko sõokuris q'oo koe bòòkaguè, kaiam qgáím khama iim gúù ba, me nqarikg'ai koe guu a ko xõa ëer hànà koe, 4 c'ama

ba cgoa ko xòóè ba. ⁶ Ra kò qãèse ntcáà me, kar kò kg'oo-coan bóò, x'áéan dian hẽé naka qãáka dian hẽé, naka ncãà-kg'aman cgoa ko caate kg'oo-coan hẽé, naka tsarán hẽéthẽe e. ⁷ Ra kò dòm ba kóm Me ko bìrí te a ko máá: ‘Petereè, tēe naka cg'õo naka kg'oo,’ témé. ⁸ Ra kò xoa a máá: ‘Eẽ ëe X'aigaè, q'ano tama zi hẽé kana tc'õókuān kg'ano tama zi hẽéthẽea qanega tíí kg'áñ-q'oo koe tcãà ta ga hãä,’ témé. ⁹ Me kò dòm ba gaia cám di sa nqarikg'ai koe guu a kg'ui a máá: ‘Eẽ Nqarim q'anos iise kúruás ka táá máá q'ano tama sa témé guu,’ témé. ¹⁰ Ncẽe sa kò nqoana q'oro kúruše, si wèés gúù sa gaia séèa ghùiè a nqarikg'ai koe kabiè. ¹¹ Eẽ x'aè kaga xu kò nqoana xu khóè xu hànar kò hääam nquum koe hää téé, Kaesarea koe guu a tíí koe tséééa xu. ¹² Me kò *Tcom-tcomsam* Tc'ëe ba bìrí te a máá, táá méér tãákase khóèan qgóó guu naka qõò cgoa xu, témé. Xu kò ncẽe xu dtcòm-kg'ao xu 6 xu gataga tíí cgoa qõò, xae síí khóèm dim nquum koe tcãà. ¹³ Me kò *Koniliase ba* bìrí xae e, moengele bam ma gam dim nquum-q'oo koe bóòa sa, naka gaam moengelem kò ma x'aè me a máá: ‘Khóèan Jopa koe tsééá úú naka i Simone ba tcii, Petere ta ko ma tciiè ba. ¹⁴ Kg'uiia nem gha óágara máá tsi, ncẽe gha tsáá hẽé naka wèés x'áés tsari sa hẽéthẽe kgoara a ke,’ tam méé. ¹⁵ Eér ko tshoa-tshoa a ko kg'ui cgoa ne kagam ko *Tcom-tcomsam* Tc'ëe ba tcãà cgae ne, ncẽem kò ma kg'aia gatá koe ma tcana khamaga ma. ¹⁶ Ra nxãaskaga X'aigam *Jeso* ba nta méáa sa tc'ëe-tc'ëese, ncẽem kò máá: ‘Johane ba tshàan cgoa tcguù-tcguua, igaba tu gha gatu *Tcom-tcomsam* Tc'ëem cgoa tcguù-tcguuea,’ témé sa. ¹⁷ Ncẽe Nqarim kò gatáa cúís aba sa máà ta a,

ncēem kò máà ta as khama ii sa, gatá ncēe X'aigam Jeso Krestem koe ko dtcòm ta, ne ra tíí nxāaska díí raà, Nqarim cgoa ga ntcoeku ra?" tam méé.

¹⁸ Xu ëe xu ko ncēe gúùan kóm ka táá cúí gúù ga kg'ui, a Nqari ba dqom à máá: "Cèè, Nqari ba gáé gatà théé tää zi qhàò zi gha gane di chibian koe tcóóse a zi a kg'õèan hòò sa kgoara máána hää!" témé.

Kerekés Antioke koe hàna sa

¹⁹ Stefanem kò cg'õoës qãá q'oó koe ne kò dtcòm-kg'ao ne tsai-tsaise, xgàraè ne kò khama, ka ne kò nqúù ka qõò, Finikia koe hëé, Kupero koe hëé naka Antioke koe hëéthëé e, a ko Juta ne cúí ne Nqarim di kg'uiyan bìrì. ²⁰ Igaba i ko c'ëea xu hàna, khóè xu Kupero di xu hëé naka Kurene di xu hëéthëé e, ëe xu ko Antioke koe hàà ka xu ko gataga thëé Gerika ne cgoa kg'ui, a ko X'aigam Jesom di qãè tchõàn xgaa-xgaa ne. ²¹ Me kò X'aigam *Nqarim* dim tshàù ba gaxu cgoa hää, ne kò kái ne khóè ne dtcòm, a X'aigam *Nqarim* koe kábise.

²² I kò tchõàn ncēe Jerusalema koe hñanas kerekés koe sií kómse, xu Barenabase ba Antioke koe tsééa úú. ²³ Eém ko hàà a ko hàà cgómkuan Nqarim di bòò, kam ko qãè-tcao, a ba a wèéa ne ga korè, X'aigam Nqarim koe ne gha tseeguse hää sa, tòón-tcaoase. ²⁴ *Barenabase* ba kò qãèm khóè me e khama, Tcom-tcomsam Tc'ëem ka kò cg'oè cgaeà ba, kaisa dtcòmán kò úúa ba, ne kò kái ne khóè ne X'aigam *Nqarim* koe óagaè.

²⁵ Me *Barenabase* ba Tareso koe qõò, a sií Saulo ba qaa. ²⁶ A ba a ëem ko hòò me kaga Antioke koe úú me. Tsara kò Barenabasea tsara Sauloa tsara nxāaska wèém kuri ba hëé a kerekés di ne khóè ne

cgoa xg'ae, a kái ne xgaa-xgaa. Ne kò Nqarim di ne xgaa-xgaase-kg'ao ne Antioke koe tc'ãà a dtcòm-kg'ao ne ta ma tciiè.

²⁷ Eẽ x'aè ka xu kò c'ee xu porofiti xu Jerusalema koe guu, a xu a ko Antioke koe síí. ²⁸ Me gaxu ka c'ẽem porofitim Agabose ta ko ma tciiè ba tẽe, a ba a Tcom-tcomsam Tc'ẽem ka cg'oè cgaeèase bìrì ne, kaisas xàbà sa gha wèém nqõó ba xõa cgae sa. Si kò ncẽe sa kúruse Kelaodiam ko *Roma koe* tc'ãà-cookg'aia x'aè ka. ²⁹ Ne xgaa-xgaase-kg'ao ne wèéne dtcòmku, gane di kg'õè-q'oan khama ne gha ma gane ka qõesea ne hùi sa, ncẽe Jutea koe hàná ne. ³⁰ Ncẽe sa ne kò kúrú, a Barenabasea tsara Sauloa tsara cgoa aban gane di kaia xu koe tsééa úú.

12

Herote ba ko kereke sa xgàra

¹ Gaa x'aè kam kò x'aigam Herote ba tshoa-tshoa a kerekés di xu c'ee xu xgàra. ² A ba a x'áèan tcg'õó, me kò Jakobom, Johanem ka káimkhoe ba, ntcàum cgoa cg'õoè. ³ Eẽm ko bóò, si ncẽe sa Juta ne tcgái q'oo koe qâè si i, kam kò còoka qõò, a x'áèan tcg'õó, me Peteré ba thêé qáéè. Cárm xu ëe xua kò péré gâé-gâé úú tamas pérés ko tc'õoè xu cárm xu u. ⁴ Eẽm ko qgôó mea xg'ara kam ko qáé-nquum koe tcâà me, me 4 zi xg'ae zi ncõo-kg'ao xu di zi ka kòreè. Me kò *Herote* bîrîse, Paseka dis kõës qâá q'oo koem gha khôè ne cookg'ai koe óá me sa.

⁵ Me kò Peteré ba gataga ma qáé-nquum koe kòreè. Igabas kò kereke sa Nqarim cookg'ai koe qarika còrèan kúrúa máá me.

Peteré ba ko qáé-nquum koe guu a kgoaraè

⁶ Eẽm gha Herote khóè ne koe tcg'òó a úú mem cá́m dim ntcùúm cookg'ai koem kò Petere cá́m tsara ncõo-kg'ao tsara xg'aeku koe x'óm̄a, a ba a cá́m tsara táù tsara cgoa qáéèa, kòre-kg'ao xu ko nquum-kg'ám̄ koe hãa, a xu a kò qáé-nquu ba kòre. ⁷ Igabam kò kúúga moengelem X'aigam *Nqarim* di ba gam koe hàà téé, me qáé-nquum q'oo koe x'áà ba x'áà. Me Petere ba nxaraa ba koe ntcää-ntcää, a ghùi me, a máá: "Tée qháése," témé. I táùan q'óm̄a ba koe guu a kgoarase. ⁸ Me moengele ba bìrí me a máá: "Kg'ónose naka tsia nxàboa tsi nxàbo," témé. Me gatà hëé. Me bìrí me a máá: "Hãa tsarim qgái ba naka tsia xùri te," témé. ⁹ Me Petere xùri me, a tcg'oa cgoa me. Ncẽe moengelem ka ko kúrúè sa tseegu si i sam kò c'úùa hãa, sõokuris q'oo koem kòo x'áí sa bóò, tam ko tc'ëea khama. ¹⁰ Eẽtsara ko tc'âà di kòre-kg'aoan nqáé, a ko cá́m dian nqáé ka tsara ko síí qano dis heke-kg'ám̄s koe tcää, heke-kg'ám̄s x'áé-dxoom koe i ko tcg'oa a síé sa. Igabas ko kg'ama cuiaga xgobekg'amsea máá tsara a. Tsara tchàa koe tcg'oa, a tsara a c'ëem dàòm cgoa tcg'oa, me moengele ba kúúga guu me.

¹¹ Eẽm ko Petere síí cuiaga bóà q'ãa kam ko máá: "Ncẽeskar tseegukaga q'ana hãa, Nqarim Gam dim moengele ba tsééa óágara hãa sa, hààm gha Herotem tshàu-q'oo koe kgoara te ka, naka wèés gúùs Juta ne kò nqòò cgae teas koe hëéthëé e," témé.

¹² Eẽm ko ëes gúù sa tc'ëea xg'ara kam ko Marias dim nquum koe síí, Johanem ka xõò sa, Mareko ta ko ma tciìè ba. Káí ne khóè nea kò gaa koe xg'aea, a ko còrè. ¹³ Nquu-kg'ám̄ bam kò xg'ám-xg'am kas ko c'ëes qãàs, Roda ta ko ma tciìè sa síí komsana.

14 Eẽs ko Peterem dim dòm ba kómá q'ää kagas ko táá síí xgobekg'ama máá me, a qäè-tcaoan domka qäròa tcää q'oo koe, a sa a síí Peterem nquu-kg'ám koe tée sa nxäe. **15** Ne bìrí si a máá: “Teme si ko,” témé, si gataga cúiga ma bìrí ne, gaan ga a sa. Ne máá: “Gam dim moengele me e,” témé.

16 Me Petere hää a nquu-kg'ám ba xg'ám-xg'am. Xgobekg'am ne kò, a bóó me a kaisase are. **17** Me kò tshàua ba cgoa x'ái ne, nqoo ne gha ka, me chóá máá ne X'aigam *Nqarim* ma qáé-nquum q'oo koe tcg'òó mea sa. Me bìrí ne a máá: “Ncées gúù sa méé tu Jakobo ba bìrí, túí qöe ga ne hëéthëé e,” témé. Kam ko tcg'oa, a tää qgái koe síí.

18 Eẽ i ko q'uu kas ko kaias xháé sa ncõo-kg'ao xu koe tcää, Peterem kas dùú sa kúrúsea di sa. **19** Me Herote qaa a táá hòò me, kam ko kore-kg'ao xu xgóàse tëè, a cg'öoè xu gha di x'áèan tcg'òó. A ba a Jutea koe tcg'oa a Kaesarea koe síí, a síí gaa koe ão.

Herotem dis x'oo sa

20 Herote ba kò Turea tsara Sitonea tsara di ne khóè ne cgoa méeku. Gane di tsara nqőó tsara kò Herotem kò tc'ää-cookg'aim qgáim koe guu a gane di tc'öoan hòò. Kas ko xg'aes gane di sa Belasetom koe síí, tcom-tcomsam qääm x'aigam Herotem di ba, a síí tòókuan dtcàrà.

21 Eẽ kò nxará tòóéam cám kam ko Herote x'aian di qgáian hña, a síí x'aian dis ntcõó-q'oos koe ntcõó, a khóè ne cgoa kg'ui. **22** Ne kò khóè ne qäè-tcaoan ka q'au a máá: “Ncëea Nqarim dim dòm me e, khóèm dim tama me e!” témé. **23** *Herote ba kò Nqari ba táá dqomà máá, khamam kò Nqarim dim moengele ba qháése xg'ám me, me nxäian ka kg'ooè, a x'óó.*

24 Me kò Nqarim dim kg'ui ba càùse a kái.

25 Barenabasea tsara Sauloa tsara kò tsééa tsara kúrúa xg'ara ka tsara ko Jerusalema koe kábise, Johane ba tsara ko séè, Mareko ta ko ma tciìè ba.

Paulom di tsééa ne wèém nqõóom

koe (13-28)

Paulom di xgaa-xgaan dis qõòs

tc'ãà di sa (13:1–14:28)

13

Barenabasea tsara Sauloa tsara ko tsééa tcg'òóè

1 Antioke koe hànás kerekés q'oo koe xu ko profiti xu hëé, naka xgaa-xgaa-kg'ao xu hëéthëé xu hàná: Barenabase ba hëé, naka Simonem ncée ko Nigere ta kò ma tciìè ba hëé (*ncée kg'ua i ko kabiè ne i ko máá, ntcùum khòe ba téméè ba*), naka Lukiom Kurene di ba hëé, naka Manaenem ncée kò tc'ãà-cookg'aim Herotem cgoa xg'ae a kaikaguèa ba hëé, naka Saulo ba hëéthëé xu u kò ii. **2** Hää a xu a kò X'aiga ba dqom à ko tc'õoan carase, kam ko Tcom-tcomsam Tc'ëe ba bìrí xu a máá: “Nxará tcg'òóá máá Te Barenabasea tsara Sauloa tsara, naka tsara tsééan tciia Ra máá tsara síí kúrú,” témé. **3** Eë xu ko tc'õoan carase a ko còrèa xg'aras kaga xu ko tshàua xu gatsara koe tòó a tsééa tcg'òó tsara a.

Barenabasea tsara Sauloa tsara Kupero koe

4 Gatsara ëe kò Tcom-tcomsam Tc'ëem ka tsééa tcg'òóèa tsara ko Selukia koe qõò, a tsara a gaa koe síí skepe sa q'ábà a tshàam ka nxama-nxamaèam nqõó-coam Kupero dim koe qõò. **5** Tsara Salamise koe síí a gaa koe Nqarim dim kg'ui ba Juta ne di

còrè-nquuan koe xgaa-xgaa. Me Johane ba gatsara cgoa hää gatsara dim hùi-kg'aom iiise.

⁶ Tshàam ka nxama-nxamaèam nqõóm wèém ëe ba tsara kò caate, a tsara a nxãakg'aiga Pafose *dim x'áém* koe sií tcää, a gaa koe Juta dim tsóò-kg'aom cgoa xg'ae, ncëe kò gataga thëé tshúù-ntcõa dim porofiti ii ba, Bare-Jeso ta kò ma tciiè ba. ⁷ Me kò tc'ää-cookg'aim Seregio Paulom cgoa ko hää, tc'ëega kò iim khòe me e. Me Barenabasea tsara Sauloa tsara tcii, Nqarim dim kg'ui bam kò kóm kg'oana khama. ⁸ Igabam ko tsóò-kg'aom Bare-Jeso, Elemase ta ko ma *Gerikas ka ma* tciiè ba ntcoe tsara a, a ba a gataga *tc'ää-cookg'ai* bam gha dtcòman koe tcg'òó sa tc'ëe. ⁹ Me nxãaska Saulom, ncëe kò gataga Paulo ta ma tciiè ba, Tcom-tcomsam Tc'ëem ka ko cg'oè cgaea ba qäea tòón tcgái *Elemasem koe* a máá: ¹⁰ “Tsáá dxâwam di tsi cóá tseè, wèé zi gúù zi tchàno zi di tsi cg'õo-kg'ao tseè! Wèé kàan x'ooan hëé naka xhùukuan hëéthëé di ka cg'oè cgaea tseè, cuiskaga tsi gáé X'aigam *Nqarim* di dàðan ncëe tchàno guua hää tite kàma-kama a tamase?

¹¹ “Ncëeska bòò, X'aigam *Nqarim* dim tshàu ba tsáá cgoa tééa q'aara. Káà tcgái tsi gha, a gha gataga qáòm x'aè ba séè a táá cáms di x'áàn hòò a bòò,” tam méé. Me kúúga qhásegä nqara-nqau sa hëé naka ntcùú sa hëéthëé ka cg'áé-kg'aiè, me qõða nxama-nxama a qgóó-hìi me gha khòèan qaa. ¹² Eëm tc'ää-cookg'aim ko dùús kúrúsea sa bòò kagam kò dtcòm, xgaa-xgaan ëe X'aigam *Nqarim* dia ko kaisas are sa tcää mea khama.

*Pauloa tsara Barenabase tsara Antioke Pisidia
di koe*

¹³ Pafose koem kò Paulo ba gam ka c'ëea tsara cgoa skepe sa q'ábà, a Perega koe síí, Pamfilia di i. Me kò Johane síí gaa koe q'aa cgoa tsara a, a Jerusalema koe kábise. ¹⁴ Perega koe guus ka tsara kò Antioke Pisidia koe hànà koe síí. Ka tsara ko Sabata dim cám ka còrè-nquum q'oo koe tcää, a tsara a ntcõó. ¹⁵ X'áèan hẽé naka porofiti xu hẽéthẽé di zi tcgäya zi ko nxáráèa xg'ara, ka xu kò còrè-nquum di xu tc'ää-cookg'ai xu khóèan tsééa úú, i síí dtcàrà tsara a, a máá: “Gaxae ka káikhoea tsaoè, ghùi-tcáókuān dim kg'ui ba tsao kò úúa, ncée khóè ne tsao gaam cgoa x'äe kg'oana ba, ne tsao khóè ne bìrí me,” témé.

¹⁶ Me Paulo ba tẽem ko ka, x'õàa ba cgoa nqookagu ne a máá: “Israele di tu khóè tuè, naka gatu c'ee zi qhàò zi di tu hẽéthẽé e, gatu ncée Nqari ba ko q'áò tu, komsana te méé tu! ¹⁷ Nqarim, Israele di ne khóè ne di ba kò gaxae ka xõõ ga xu nxárá tcg'òóa máásea, a ko khóè ne di kg'òèan qãèse qõòkagu, Egepeto koe ne ko x'äèa ka, a ba a ko kaisa qarian cgoa gaam nqõóm koe séèa tcg'òó ne, ¹⁸ a ba a kò 40 khama noo kurian tchàa-xgóós koe gane di kg'òòan qáò-tcaoa máá. ¹⁹ A ba a kò Kanana koe ëem ko 7 zi qhàò zi cg'õoa xgãá kam ko khóè ne nqõóan gane di máá, q'õò o ne gha ka.

²⁰ “Wèé zi gúù zi ncée zia ko 450 khama noo kurian séè. Me kò ncée zi gúù zi qãá q'oo koe Nqari ba x'aigan máà ne, i kò nxãakg'aiga porofitim Samuelem di x'áèan síí tcää. ²¹ Ne kò khóè ne nxãaska x'aiga ba dtcàrà, Me Nqari ba Saulo ba máà ne, Kishem ncée Benjamenem dis qhàòs di ko iim ka cóáse ba, me 40 kurian tc'ää-cookg'ai ne. ²² Saulo bam ko x'aigan koe tcg'òós qãá q'oo

koem kò *Nqari ba* Dafite ba x'aiga ba tòó. A gam ka nxàea tseegukagu a máá: 'Dafitem Jesem ka cóáse bar hòòa, tcáó-c'õáa te dim khóè me e, tíí ko tc'ees gúùs wèé sam gha kúrú,' témé. ²³ Ncëem khóèm dis qhàòs koem kò *Nqari ba* guu a Kgoara-kg'aom Jeso ba Israele ne koe tsééa óá, ncëem kò ma nqòòkagua khama. ²⁴ Jesom hàà tamas cookg'ai koem kò Johane ba chìbian koe tcóósean di tcguù-tcguukan ka wèé ne khóè ne Israele di ne xgaaxgaa. ²⁵ Eëm ko Johane tsééa ba cgoa xg'ara qõò kam kò tẽè a máá: 'Tíí ra díí ra, ta tu tc'ëea? *Eë tu nqòòkaguèar* tama ra a, igaba bòò, C'ëe ba ko qãáa te koe hèà, ncëe nxàbo tcäia ba kgoara gar kg'ano tama ba,' tam méé.

²⁶ "Tíí kíí ga xaoè, a Abrahamam ka cóáse ga xaoè, naka gatu ncëe ko *Nqari ba* q'áò tu, qhàò zi di tuè, kg'uiān ncëe kgoarasean dia gatá koe tsééa óagaèa. ²⁷ Jerusalema koe x'âèa hää ne khóè ne hëé naka gane di xu tc'âà-cookg'ai xu hëéthëéa kò Jeso ba bòòa q'âa tama kana kómá q'âa tama. Igaba ne kò chìbi-chibi a xgàra Me, a ne a ko ncëem dàòm ka porofiti xu di kg'uiān tseegukagu, ncëe wèé cámán Sabata di ka ko nxáráè e. ²⁸ Táá xu kò q'âa, dùútsa dàòm ka xu gha chìbi-chibi a cg'õo Me sa, igaba xu kò Pilato ba dtcàrà, cg'õo Mem gha sa. ²⁹ Eë xu ko Gam ka ko góásea gúùan wèé tseegukagua xg'ara ka xu ko xgàus* tc'amkg'ai koe xòò Me, a tc'áms koe tcâà Me. ³⁰ Igabam kò *Nqari ba* x'ooan koe ghùi Me. ³¹ Me kò gataga kái cámán ga bòòè ëe kò ko Gam cgoa Galilea koe guu a ko Jerusalema koe qõò ne ka. Ncëes noose ga ne gatá di ne khóè ne koe

---

* **13:29:** xgàu - Gerika sa ko máá: 'hìi' témé.

Gam di ne nxàea tseegukagu-kg'ao ne e. ³² Tsam ncēe koe hààraa, hèà tsam gha qāè tchōàn xgaa-xgaa tu u ka. Nqòòkagukus Nqarim gatá ka xõò ga xu máàna hāa ³³ sam ncēeska tseegukagua gatá ka, gaxu di ta cóá ta, Jeso ba x'ooan koe ghùian ka. Ncēe i gataga ma cám dim pesalemam koe ma góásea khama a ko máá:

'Tsáá Tsia Tiri Tsi Cójá Tsi i;
Ra ncēem cám koe guu a Tsarir Xõò Ra a,'
témezé khamma. ³⁴ Nqari ba x'ooan koe ghùi Mea,
táám gha gaia ts'óó ka, di tseeguan di kg'uián ga
ncēe e *Baebeles koe ncēe ko máá*:

'Tcom-tcomsa a tseegu di ts'ee-ts'eekg'aikua
ner gha máà tu u,
ncēe Dafite bar kò gaan ka nqòòkagua a,'
témezé e.

³⁵ I gataga c'ee koe ncēeta ma góásea a ko máá:
'Cuiskaga tsi tcom-tcomsam Qāàm tsari ba guu,
nakam ts'óóá hāa tite,' témezé.

³⁶ Dafite ba kò gam di x'aèan ka Nqarim ko tc'ëea sa kúrú, a ba a kò x'óó, a ba a gam ka xõò ga xu cgoa kg'ónòè, i tc'áróa ba ts'óó. ³⁷ Igaba Gaam ëe Nqarim ka kò x'ooan koe ghùièam di tc'áróa ne kò táá ts'óó.
³⁸ Gaa domka méé xao q'ää, tíí kíí ga xaoè, qgóóamáákuan chìbian dia ncēem Khóèm Jesom koe hànasa. Ncēe tchōà nea gaan xgaa-xgaa xao o tsam ko ga a. Moshem di x'aèan qgóóa *qari* ka tu kò táá tchàno tu iise bòòè, ³⁹ igabam ko wèém ëe ko *Jesom koe dtcòm* ba Gaam domka tchànom iise bòòè. ⁴⁰ Ke méé tu q'óése, nakas táá porofiti xu nxàeas gúù sa kúrúse cgae tu u guu, ncēe ko máá:

⁴¹ 'Bóò, gatu ntcoe-kg'ao tu,
are méé tu naka tua x'óóá xgääse,

hààr gha gatu di xu cám xu ka c'ëes gúù sa kúrú,
c'ëe ne khóè ne kòo gaas ka bìrí tu u
ne tu dtcòm tite sa,' "
tam Paulo ba méé.

⁴² Tsara kò *Pauloa tsara Barenabasea tsara* còrè-nquum koe guu a ko qõò, ka ne kò khóè ne dtcàrà tsara a, kabise tsara gha a hààkom Sabatam ka gaicara xgaa-xgaa ne sa. ⁴³ Eës ko xg'ae sa qõòa q'aa ka ne kò kái ne Juta ne hëé, naka Nqaritcáoa ne khóè ne ncëe Juta di cauan koe dtcòmà ne hëéthëé, *Pauloa tsara Barenabasea tsara* xùri, ncëe ko síí kg'ui cgoa ne, a korè ne, Nqarim di cgómkuan koe méé ne kg'ama gataga cúí ma hää sa tsara.

⁴⁴ Xùrikom cám Sabata dim ka ne ko wèé ne khóè ne x'áé-dxoom ëem di ne hèà ne gha X'aigam *Nqarim* dim kg'ui ba kóm ka qõòa xg'ae *ne kò cg'orò ne táá síí*. ⁴⁵ Eë ne ko Juta ne xg'ae zi khóè ne di zi bóò, ka ne ko chìi di tc'ëean ka cg'oè cgaeè, a ne a Paulo ba ncoi, a ëem ko kg'ui zi gúù zi ka ntcoeku cgoa me. ⁴⁶ Tsara nxãaska *Pauloa tsara Barenabasea tsara* kgoarasease xoa xu a máá: “Kg'aia méé tsam ga kò *Nqarim* dim kg'ui ba gatua bìrí tu us gúù si i. Igabaga tu xguì Mea, a gataga x'áía hää, chõò tama kg'ðean tu kg'ano tama sa, khama tsam gha ncëeska tää zi qhàò zi di ne koe síí. ⁴⁷ Ncëea X'aigam *Nqarim* ma x'áè tsama hää ga a khama a máá:

‘Tää zi qhàò zi dim x'áà bar kúrú tu ua hää,
nxãasega tu gha Tiri kgoarasean nqõóm chõò-q'oo
koe úú ka,’
témé,” ta tsara méé.

⁴⁸ Tää zi qhàò zi di ne ko ncëe gúùan kóm ka ne ko qãè-tcao, a ne a X'aigam *Nqarim* dim kg'ui ba

dqom. Ne kò wèé ne ëe kò nxará tcg'òóèa ne chòò tama kg'òean ne gha hòò ka dtcòm.

⁴⁹ Me kò X'aigam *Nqarim* dim kg'ui ba wèém nqõóm ëem koe tsai-tsaise. ⁵⁰ Igaba ne kò Juta ne tcom-tcomsa zi khòè zi dtcòma hää zi hëé, naka x'áé-dxoom di xu tc'ää-cookg'ai xu hëéthëé ntcàma ghùi, a khòè ne kúrú, ne Pauloa tsara Barenabasea tsara cgáé-q'oo koe téé, a ne a gane dim nqõóm koe xhàiagu tsara a. ⁵¹ Tsara nxãaska gaa koe ga nqàrè tc'amkg'aia tsara di tsharàn qäè-qäe, a tsara a Ikonio dim nqõóm koe qõò. ⁵² Gatà i ko ii igaba ne kò xgaa-xgaase-kg'ao ne qäè-tcaoan ka cg'oè cgaeè, Tcom-tcomsam Tc'ëem ka hëéthëé e.

14

Pauloa tsara Barenabasea tsara Ikonio koe

¹ Kg'aiga tsara ko hëé khama tsara ko *Pauloa tsara Barenabasea tsara Ikonio* koe síí còrè-nquum Juta ne dim koe tcää. Gaa koe tsara kò qarika kg'ui, ne gaa koe kái ne khòè ne Juta di ne hëé naka Gerika di ne hëéthëé dtcòm. ² Igaba ne kò Juta ne ëe kò dtcòman xgùi ne tää zi qhàò zi di ne kúrú ne cg'äè tc'ëean ka tcääè, a ne a kò táá dtcòm-kg'ao ne cgoa kómku. ³ Tsara kò *Pauloa tsara Barenabasea tsara* gaa koe tc'ää x'aèan séè a hää, a tsara a X'aigam *Nqarim* dim kg'ui ba kgoarasea xóé a kg'ui, Me Nqari ba x'áí Gam di cgómkuan dim kg'ui ba tseegu me ii sa, qarian máà tsara ka, x'áí zi hëé naka are-aresa zi gùi zi hëéthëé tsara gha kúrú di i. ⁴ Ne kò khòè ne x'áé-dxoom di ne q'aa-q'aaè. C'ëe nea kò Juta ne cgoa kómku, ne c'ëe ne x'áè úú-kg'ao tsara cgoa kómku. ⁵ Qhàò zi di ne hëé, naka Juta ne hëé, naka gane di xu

tc'ãà-cookg'ai xu hẽéthẽé ne kò qg'áikua máá tsara a, xgáè tsara ne gha, a nxõán cgoa xao tsara a ka. ⁶ Igaba tsara kò gaas kàa sa bóòa q'aa, a Lukonia di tsara x'áé-dxoo tsara koe bëe a qgóéa síí, Lusetera hẽé naka Derebe hẽéthẽé di tsara *x'áé-dxoo tsara* koe, naka gatsara x'áé tsara nxama-nxamaa hää xu x'áé xu koe hẽéthẽé e. ⁷ A tsara a kò gaa koe qãè tchõàn xgaa-xgaa.

Pauloa tsara Barenabasea tsara Lusetera koe hẽé naka Derebe koe hẽéthẽé e

⁸ Lusetera koem kò nqàrèa ba koe kò nqoara hääam khóè ba hàna, kg'aiga kò gataga ma ábàèa ba, a xg'aom ko ntcõó a ábàè ne qõò tama ba. ⁹ Paulo bam kò komsana ñem ko ma xgaa-xgaa khama. Me kò Paulo ba qãea tòón tcgái gam koe, a bóò me me dtcòmán úúa hää kg'õekagu me gha a. ¹⁰ Kam ko q'aua kg'ui cgoa me a máá: “Tẽe naka nqàrè ka téé tchànone!” témé. Me kò gaa x'aè kaga khóè ba tc'ão ta ma tẽe a tshoa-tshoa a qõò.

¹¹ Eẽ ne ko khóè ne Paulom ncãa kúrús gúù sa bóò ka ne ko Lukonia dis kg'uis cgoa q'au a máá: “Nqárià ne ncãa xõa-kg'ai ta a, khóèan dis iis koe,” témé. ¹² A ne a kò Barenabase ba Zese ta ma tcii *nqárim tc'amaka ka ba*, a Paulo ba Heremese ta ma tcii, kg'ui-kg'ao me e kò ii khama. ¹³ Me kò peresitim Zesem di ba, ncẽe gam dim tempelem kò x'áé-dxoom cookg'ai koe hää ba, ghòèan hẽé naka x'aa zi hẽéthẽé óá, heke-kg'áms x'áé-dxoom dis koe, gabá hẽé naka khóè ne hẽéthẽéa ko dàòa-mááku zi x'aè úú-kg'ao tsara kúrúa máá kg'oana khama.

¹⁴ Igaba ëe tsara x'aè úú-kg'ao tsara Barenabasea tsara Pauloa tsara kò ncẽes gúùs ka kórí ka tsara ko qgáia tsara tòà q'aa, a khóè ne koe qgóéa síí, a

tsara a q'au a máá: ¹⁵ “Khóè tuè, dùúska tu ko hẽéa? Gatsam igaba tsam khóè tsam m gatu khamaga ma ka, qãè tchõàñ tsam ko óágara máá tu u, cg'ää-cg'ana zi gúù zi ncẽe zi méé tu guu, naka kg'õèa hãam Nqarim koe kãbise, ncẽe nqarikg'ai hẽé naka nqõókg'ai hẽé naka tshàa ba hẽé naka wèé zi gaan koe hâna zi hẽéthẽé kûrúa ba. ¹⁶ Ncẽe nqáea x'aè kam kò wèé zi qhàò zi guu, zi dàòa zi ëe zi ko ma tc'ëe khama ma qõò. ¹⁷ Gatà i ii igabam kò nxæa tseegukagu, hâna baa sa, qãè zi gúù zi kûrúan ka, a ba a nqarikg'ai koe guu a túúan máà tu u, naka tc'õoan ko tcuùè x'aèan hẽéthẽé e, a ba a kò tcáoa tu tc'õoan cgoa xg'ääkagu, a qãè-tcaokagu tu u,” tam méé. ¹⁸ Ncẽeta xám kg'uian tsara ko kg'ui igaba i kò qaria máá tsara a, xgáè-kg'am ne tsara ga sa, dàòa-máakuan kûrúa máá tsara an koe.

¹⁹ Nxãaska ne ko c'ëe ne Juta ne Antioke koe hẽé naka Ikonio koe hẽéthẽé guua ne xg'ae sa kg'ui a tâà a máá, *Pauloa tsara tshúù tsara a, témé*. Ne kò Paulo ba nxõán cgoa xg'áím, a ne a x'áé-dxoom ka tchàa za tcéèa tcg'òó me, x'óóa baa, ta ne kò tc'ëea khama. ²⁰ Igaba ëe xu ko xgaa-xgaase-kg'ao xu ko qæa ba koe nxãma-nxãma me kagam ko t  e, a ba a x'áé-dxoom koe kãbise. Xùrikom c  m kam ko gabá hẽé naka Barenabase ba hẽéthẽé tsara Derebe koe qõò.

Pauloa tsara Barenabasea tsara ko Antioke koe kabise

²¹ A tsara a gaam x'áé-dxoom koe qãè tchõàñ xgaa-xgaa, a kái xgaa-xgaase-kg'aoan h  ò. Nxãaska tsara ko Lusetera koe hẽé naka Ikonio koe hẽé naka Antioke koe hẽéthẽé kãbise. ²² A tsara a síí xgaa-xgaase-kg'aoan qari-qari, a ntc  m

ne, dtcòmān koe ne gha qgóóa qari ka. Tsara bìrī ne a máá: “Kái xgàrakuan koe méé ta hää naka nxääatama Nqarim di x'aian koe tcāà,” témé. ²³ Ne kò kaia xu wèés kerekēs koe nxárá tcg'òóa mááse. A ne a còrè a tc'ðoan carase a ne a Nqarim cookg'ai koe tòó xu, ncēe Gam koe xu dtcòmā hää ba.

²⁴ Eē tsara ko Pisidia tchoaba ka tsara ko Pamfilia koe hää, ²⁵ a ko Perega koe *Nqarim dim* kg'ui ba xgaa-xgaa, ka tsara ko Atalia koe xða. ²⁶ A tsara a kò gaa koe guu a skepes cgoa Antioke koe síí, ncēe khóè ne kò gaa koe *còrèa máá tsara a koe* a ne a kò Nqarim di cgómkuan di qarian dòm q'oo koe tsééa úú tsara a, tséés ëe tsara kò *ncēeska xg'ara-xg'ara* hääs koe.

²⁷ Gaa koe tsara ko tcāà ka tsara ko kerekē sa xg'ae-xg'ae, a tsara a wèé gúù ëem Nqari ba kúrú cgoa tsaraà nxäe, naka Nqarim ma tää zi qhàò zi di ne heke-kg'áms dtcòmān di sa kgoara máána hää sa. ²⁸ Gaa koe tsara kò xgaa-xgaase-kg'ao ne cgoa qáòm x'aè ba séè a hää.

Jerusalema dis xg'ae sa (15:1-35)

15

¹ Xu kò c'ëe xu khóè xu Jutea koe guu a *Antioke koe* dtcòm-kg'ao ne síí xgaa-xgaa, a kò máá: “Moshem di x'aè-kg'áman ka xao ko q'ãe nqää-qgai khòoè tama ne xao cuiuskaga kgoaraè tite,” témé. ² Ncēe sa kò Paulo ba hëé naka Barenabase ba hëéthëé tsara kúrú tsara ntcoeku cgoa xu, a qarika tëèku cgoa xu. Tsara kò Paulo ba hëé naka Barenabase ba hëéthëé tsara, c'ëe xu dtcòm-kg'ao xu cgoa nxárá tcg'òóè, Jerusalema koe xu gha qõò

ka, a x'áè úú-kg'ao xu hẽé naka kaia xu koe hẽéthẽé síí ncẽes tẽes ka kg'ui ka.

³ Si kò kereke sa tsééa tcg'òó xu, xu ko Finikia koe hẽé naka Samaria koe hẽéthẽé tcãà, a xu a nxàe, nta ne ma tãá zi qhàò zi di ne Nqarim koe kãbisea hää sa. Ncẽe tchõà nea kò wéé ne dtcòm-kg'ao ne kûrú ne kaisase qãè-tcao. ⁴ Eẽ xu ko Jerusalema koe tcãà ka xu kò kereke sa hẽé naka x'áè úú-kg'ao xu hẽé naka kaia xu ka hẽéthẽé qãèse hààkagué. A tsara a kò ëem Nqari ba gatsara koe kûrúa hää zi gùu zi wéé zi nxàe. ⁵ Igaba ne kò c'ee ne dtcòm-kg'ao ne ncẽe kò Farasai xu dis xg'aes koe hää ne tẽea-téé a máá: “*Nqõóm di zi qhàò zi di ne méé ne q'ae nqãaa-qgai khòoè, naka nea bìriè Moshem di x'áè-kg'áman méé ne qgóóa qari sa,*” témé.

⁶ Xu kò x'áè úú-kg'ao xu hẽé naka kaia xu hẽéthẽé xu ncẽes tchõà sa xg'aea máá a nxàe. ⁷ Me kò Petere kaias nxàes qãá q'oo koe tẽea-téé a bìri xu a máá: “Tíí ka c'ee xaoè, q'ana xao hää me kò kg'aiaka x'aè ka Nqari ba gatu xg'ae ku koe nxará tcg'òó sa kûrúa hää, tíí kg'árá koe ne gha tãá zi qhàò zi di ne guu a qãè tchõàn kóm sa, a ne a dtcòm ka. ⁸ Nqarim ncẽe khóèm dis tcáó sa q'ana ba ko x'áí ne, qãèsem ko hààkagu ne sa, Tcom-tcomsam Tc'ee ba máà ne ka, ncẽem kò sixae ka hẽé khama. ⁹ Sita hẽé naka gane hẽéthẽé xg'ae ku koem kò cúí q'aa-q'oo ga táá kûrú, gane di tcáóa nem kò dtcòmán cgoa q'ano-q'ano khama. ¹⁰ Dùús domka xao ko Nqari ba kûrúa bóà máá? Dùús domka xao ko xgaa-xgaase-kg'ao ne qg'áó koe jokoan xòó, ncẽe gaxae kana gaxae ka xõò ga xu xu kò gaan dcéé ka tààè e? ¹¹ Igaba xae ko tseeguan kaga

dtcòm, cgómkuan X'aigam Jesom di ka ta gha gane khamaga ma kgoaraè sa," tam méé.

¹² Xu wèé xu khóè xu nqoo, a Barenabasea tsara Pauloa tsara komsana, tsara ko ma x'áí zi hëé naka are-aresa zi gúù zi hëéthëé ma nxàe sa, ëem kò Nqari ba tää zi qhàò zi di ne koe gatsara ka kúrúa zi. ¹³ Eë tsara ko kg'uiia xg'ara kam ko Jakobo xoa a máá: "Tíí ka c'ëe xaoè, komsana te xao: ¹⁴ Simone ba ko nxàe, me ma Nqari ba ma tää zi qhàò zi di ne ma kg'aia dàra hää sa, gaa zi koem gha cg'öèa ba domka khóè ne nxárá tcg'òóa mááse ka. ¹⁵ Kg'uiian porofiti xu di igabaga i ko ncées gúùs cgoa dtcòmku, ncëe i ma ncëeta ma góáèa koe, *ncëem ko Nqari ba máá:*

¹⁶ 'Ncëe zi gúù zi qãá q'oo koer gha kãbise, a Ra a gha Dafitem dim nquu ba kãbase tshào, ncëe cg'áea ba.

Eë cg'áea hää xòèa ba Ra gha gaia tshàoa ghùi, a gha kúrú me me tchànose téé,

¹⁷ nxäasega ne gha ëe qaùa ne khóè ne X'aigam *Nqari ba qaa ka,*

naka wèé ne tää zi qhàò zi di ne hëéthëé e, ncëe cg'öèa Te ka ko tciiè ne.

¹⁸ Nqarim ko ma kg'ui i, ncëe ko ncíisega ncëe zi gúù zi nxàea tcg'òó zi q'ääèa ba,' tam méé.

¹⁹ Gaa domkaga ra bóà tcg'òóa, a ko còo dis ka ko máá: Ncëe tää zi qhàò zi di ne kò Nqarim koe kabise ne méé ta táá xgáè ne guu. ²⁰ Igaba méé xae góá máá ne, naka ne táá kúrú mááseèa nqárián máàea hää zi gúù zi tc'öó guu, naka nea gataga táá cg'áràn kúrú guu, naka nea táá chúú-chuuèa kg'oo-coan di kg'òóan kg'oo guu, naka nea táá c'áðan tc'öó

guu. ²¹ Nciísega i ko Moshem di x'áèan x'áé-dxoo xu koe xgaa-xgaaè, ncée i ko ma còrè-nquuan koe wèé Sabatan ka nxáráè khama,” tam méé.

Tcgāyas dtcòm-kg'ao ne ko góá mááè sa

²² Ka xu ko nxääska x'áè úú-kg'ao xu hëé, naka kaia xu hëé, naka wèés kereke sa hëéthëé bòó i qäè e, cám khóé tsara ne gha xg'aes koe guu a nxárá tcg'òó, a Paulo ba hëé naka Barenabase ba hëéthëé tsara cgoa Antioke koe tsééa úú sa. Jutasem ncée kò Baresabase ta ma tciiè ba hëé naka Silase ba hëéthëé tsara kò nxárá tcg'òóè, ncée kò dtcòm-kg'ao ne ka kaisase tcommèa hää tsara. ²³ Ka xu ko tcgāyas ncëeta ma góásea hää sa gatsara cgoa tsééa úú, ncée ko máá:

“Gaxae x'áè úú-kg'ao xae hëé naka kaia xae hëéthëéa ko, gataga gatu ka kái khoe ga xae ko tsgám kagu tu u, gatu dtcòm-kg'ao tu tää zi qhàò zi di tu, Antioke koe hëé, Siria koe hëé, naka Kilikia koe hëéthëé hàná tu, a xae a ko máá:

²⁴ Gaxae ka c'ëea xua gaxae dis xg'aes koe tcg'oara hää sa xae kóíma hää, a xu a kg'uian cgoa tcg'ome tcúú tua, a tshúù-tshuu tc'ëe tua sa, gaxae x'áèan máà xu tama koe. ²⁵ Gaa domka xae xg'ae a dtcòmkua, a cám tsara khóé tsara nxárá tcg'òóa, a gatu koe tsééa úúa hää, gaxae di tsara ncàm-khoe tsara Barenabasea tsara Pauloa tsara cgoa tsara gha qõò ka, ²⁶ khóé tsara ncée kò gatá dim X'aigam Jeso Krestem domka gatsara di kg'öèan cg'oè-cg'oegam qgáim koe tcana hää tsara. ²⁷ Gaa domka xae ko Jutase ba hëé naka Silase ba hëéthëé tsara gatu koe tsééa úú, síí tsara gha ncée koe xae góáa hääs gúù

sa kg'áma tsara ka chóà máá tu u ka. ²⁸ Tcom-tcomsam Tc'ee ba hëé naka gaxae hëéthëéa kò bòò i qäèa máá xaea hää, táá méé xae cíí gúù qóm ga xgàmkagu tu u guu sa, ncẽe zi gúù zi gatu koe ko qaase zi ka oose, ncẽe ko xùri zi: ²⁹ táá méé tu kúrú mááseèa nqáriàn ko máàè tc'ðoan tc'ðó guu, naka tua c'áðan tc'ðó guu, naka tua táá chúú-chuu a cg'ooè kg'oo-coan kg'oo guu. Naka tua gataga táá cg'áràn kúrú guu. Ncẽe x'áè-kg'áman tu kò ko xùri ne tu gha ko qäèse hëé. Qäèse tu hää.”

³⁰ Eẽ xu ko tsééa tcg'òoè ka xu kò Antioke koe síi tcäà, a xu a kò gaa koe khóè ne xg'ae-xg'ae, a tcgäya sa máà ne. ³¹ Eẽ ne ko nxará si ka ne kò ghùi-ghui-tcáókuān di kg'uián qäè-tcaoa máá. ³² Ka tsara kò Jutasea tsara Silasea tsara, porofiti tsara a kò ii khama qáò x'aèan séè a dtcòm-kg'ao ne cgoa kg'ui, a ghùi-ghui tcáó ne, a qari-qari ne. ³³ Eẽ tsara kò gaa koe x'aèan séèa hää, ka tsara kò dtcòm-kg'ao ne ka tòókuān cgoa tsééa käbiè, a tsara a kò gane ëe kò tsééa úú tsara hää ne koe käbise. ³⁴ [Igaba i ko Silase ba qäèa máá gaa koem gha qaù sa.]

³⁵ Igaba tsara ko Pauloa tsara Barenabasea tsara Antioke koe qaù, ncẽe gatsara hëé naka kái ne khóè ne c'ee ne hëéthëé kò X'aigam *Nqarim* di qäè tchöàñ xgaa-xgaa koe.

Paulom di xgaa-xgaan dis qõòs cám di sa (15:36–18:22)

*Paulo ba hëé naka Barenabase ba hëéthëé tsara
ko qõòa q'aa*

³⁶ Cg'orò cáman qäá q'oo koem kò Paulo Barenabase ba bìrí a máá: “Hààn tsam käbise naka

tsama sií wèé xu x'áé-dxoo xu koe gatsam ka c'ëe ne kabi, ncëe tsam kò X'aigam dim kg'ui ba xgaa-xgaa hää xu, naka bòò nta ne ma hää sa," témé. ³⁷ Me kò Barenabase tc'ëe, Johanem ncëe Mareko ta kò ma tciièm cgoa tsara ga qõò sa. ³⁸ Igabam kò Paulo tc'ëe a bòò, i qäèa máá tsara tama gatsara cgoam gha qõò sa, Pamfilia koem kò q'aa cgoa tsara a, a kò táá còoka tsééa qõò cgoa tsara a khama. ³⁹ Kas kò kaisas ntcoekus tshúù sa tëe, tsara kò gaa koe ga q'aa. Me Barenabase ba Mareko ba séè, a ba a Kupero koe skepes cgoa qõò. ⁴⁰ Me Paulo Silase ba nxárá tcg'òoa mááse, a ba a xgoaba, ne kò dtcòm-kg'ao ne còrèa máá tsara a, Nqarim di cgómkuan gha hää cgoa tsara a ka, ⁴¹ tsara kò Siria hëé naka Kilikia koe hëéthëé tcana nqáé a kò gaa koe kereke zi qari-qari.

16

Timoteo ba ko Pauloa tsara Silasea tsara cgoa qõò

¹ Me kò Paulo gataga Derebe koe qõò, a sií Lusetera koe tcâà. Gaa koem kò c'ëem xgaax-gaase-kg'aom Timoteo ta kò ma tciiè ba x'äèa, ncëe xõòs kò Juta dis qhàòs di ii, a dtcòm-kg'ao sa ii, me xõò ba Gerika dis qhàòs di ii ba. ² Dtcòm-kg'ao ne Lusetera hëé naka Íkonio hëéthëé di nea kò ko qäè zi gúù zi gam ka kg'ui. ³ Me kò Paulo ba tc'ëe, Timoteom gha xùri me sa, khamam kò séè me a q'æe nqää-qgai khòò me, Juta ne ëe zi nqõó zi koe hànna ne domka, xõò ba Gerika me e sa ne kò wèéa ne ga q'ana hää khama. ⁴ Eë xu ko ma x'áé-dxoo xu koe ma qõòa te khama xu kò ma x'äè úú-kg'ao xu hëé naka kaia xu Jerusalema koe hànna xu hëéthëé

xu kúrúa hää x'áèan bìrí ne, a xu a qarika méé ne qgóó o sa bìrí ne. ⁵ Zi kò kereke zi dtcòmàn koe qari-qariè, a wèé cám ka càùse.

Paulom dis bóòkaguè sa Teroa koe

⁶ Xu Ferugia hëé naka Galatia hëéthëé di xu xg'aeku xu koe qõò, Asia dim xg'aekum koe xu ga kg'ui ba xgaa-xgaa sam kò Tcom-tcomsam Tc'ëe ba cara xua hää khama. ⁷ Eë xu ko Misia dim xg'aekum koe cùù, ka xu kò Bitunia dim xg'aekum koe xu gha tcäà sa x'ãà máá, igabam kò Jesom dim Tc'ëe ba táá kgoara máá xu. ⁸ Khama xu kò Misia dim xg'aekum koe tcana nqáé, a Teroa dim x'áé-dxoom koe síí. ⁹ Eëm ntcùum kam kò Paulo Maketonia dim khòèm dis x'áí sa bóòkaguè, me téé-tée a ko dtcàrà me a ko máá: “Tchoaba naka Maketonia koe hàà hùi ta a,” témé. ¹⁰ Eëm ko Paulo ëes x'áí sa bóòa xg'ara ka xae kò qháése Maketonia koe xae gha síí sa kg'ónòsea máá, gaa koe xae gha qäè tchöàn síí xgaa-xgaa ne sam kò Nqari ba tciiia máá xaea hää sa xae kò bóòa tcg'òóa khama.

Filipi koes ko Lidia Jesom koe dtcòm

¹¹ Teroa koe xae ko skepes cgoa guu ka xae kò tchànose Samoterake koe qõò, a xùrikom cám ka Neapolise koe síí. ¹² Gaa koe xae kò guu a Filipi koe síí tcäà, kaiam x'áé-dxoom Maketonia dim xg'aekum di ba, Roma dim nqõõm di qarian dòm q'oo koe hää ba. Eëm x'áé-dxoom koe xae kò cg'orò cám-coan séè.

¹³ Sabata dim cám ka xae kò x'áé-dxoom dis heke-kg'áms koe tcg'oa, a tshàam koe síí, còrè di qgáia ne ko gaa koe hèna, ta xae kò tc'ëea khama. Khòè zi ëe kò gaa koe xg'aea hää zi cgoa xae kò ntcõó a

kg'ui. ¹⁴ Gazi ka c'ẽe sa kò Lidia si i, Tiatira dim x'áé-dxoom di sa, Nqari ba kòo còrè sa, ncẽe kò ko ncoqà a tcqàko qgáian t'õè x'ámágu sa. Paulom ko kg'ui zi gúù zis kò qarika komsana, Nqari ba kò xgobekg'am tcáó sia hää khama. ¹⁵ Eẽ ne ko gasá hëé naka gas dim x'áé-q'oom di ne hëéthëé tcguùt-cguuè, kas ko x'áea sa koe tciiia úú xae e, a máá: “Ncẽè X'aigam *Nqarim* koe dtcòmar khòèr ii sa xao kò bóbäa hää ne méé xao nxãaska x'áea te koe hàà, naka tíi cgoa hää,” témé. A kò qarika dtcàrà xae e, xae síi cgae si.

Pauloa tsara Silasea tsara qáé-nquum koe

¹⁶ C'ẽem cám ka, ëe xae xóé a ko còrè dim qgáim koe qõò ka xae kò qãàs cgoa xg'ae, ncẽe kò tc'ẽean úúa sa, hèàko zi gúù zi gha nxàe di i sa, ncẽe kò ko hèàko kúrúse zi gúù zi nxàean ka gas ka q'õòse ga ne kái marian kúrúa máá sa. ¹⁷ Ncẽes cóá sa kò Pauloa xae q'aua xùri, a ko máá: “Ncẽè xu khòè xua kaisase tc'amaka hääam Nqarim di xu qãà xu u, ncẽe ko kgoarase tu gha di dàòan ka bìrí tu u xu,” témé. ¹⁸ Kái cámäa nes kò séè a ncẽes gúù sa kúrú, me Paulo xg'ai a ba a kabise a dxãwa tc'ẽe ba bìrí a máá: “Jeso Krestem cg'õè kar ko bìrí tsi, a ko máá, gas koe méé tsi tcg'oa,” témé. Me dxãwa tc'ẽe ba gaa x'aè kaga tcg'oa cgae si.

¹⁹ Eẽ xu ko q'õòsea xu bóbäa q'ãa, gaicara xu marian hòò tite sa, ka xu ko Pauloa tsara Silasea tsara qgóó a x'ámágu dis qgáis koe úú, tc'ãà-cookg'ai xu koe. ²⁰ Eẽ xu ko Roma di xu kaia xu cookg'ai koe síi cgoa tsara a ka xu kò máá: “Ncẽe tsara khòè tsara Juta tsara a, a ko x'áé-dxoom koe ncõoan kúrú, ²¹ a tsara a ko gataga tää cauan khòè ne xgaa-xgaa,

Roma di ta khóè ta di x'áèan koe tc'ëese tama a, ta dtcòm m tama,” témé.

²² Si kò xg'aes khóè ne di sa thëé qaru cgaе tsara a, xu kò Roma di xu kaia xu qgáian méé tsara tcg'òó cgaеè naka qoaè sa x'áè. ²³ Eë tsara ko thòökase xg'áiméa xg'ara ka tsara kò qáé-nquum koe tcääè, me kò kore-kg'ao ba qäèse méém kore tsara a sa x'áèè. ²⁴ Eëm kò máàèa hää x'áèa nem kò tséékagu, a ba a kò q'oo koe hànám qáé-nquu-coam q'oo koe tcää tsara a, a hìi-tcúrián koe nqärèa tsara qáea ntcòo.

²⁵ Ntcùú nqáè ka tsara ko Pauloa tsara Silasea tsara còrè, a Nqari ba ciian nxáèa máá, xu kò c'ëe xu khóè xu qáéèa kò hää xu kóní tsara a. ²⁶ Si kò kúúga kaias cgùrus nqöööm di sa kúrúse, si kò qáé-nquum ko tc'amkg'aia sa koe tshàoèa hääs tshoatshoase-q'oo sa kori, i kúúga wèé qáé-nquuan di kg'áman xgobekg'amse, i wèém khóèm di táùan kgoarase. ²⁷ Eëm ko qáé-nquum dim kore-kg'ao ba tëe kam kò bòò i qáé-nquum di kg'áman xgobekg'amsea hää, kam ko ntcàu ba tsgúùa tcg'òó a cg'öose ka hëé, khóè xua qgóéa hää, tam kò tc'ëea hää khama. ²⁸ Igabam kò Paulo ba kaisase q'au a máá: “Táá tshúù gúù kúrú cgaese guu, wèéa xae ga ncëe koe hàná ke,” témé.

²⁹ Me qáé-nquum dim khóè ba x'áà-x'aa-kg'ai cgoa dis gúù sa dtcàrà a qháése tcää, si kò cgùru sa tcää me, me kò Pauloa tsara Silasea tsara nqärè-kg'am koe cg'áé. ³⁰ A ba a tchàa koe tcg'òó tsara a, a tëe tsara a, a máá: “Khóè tsaoè, dùú sa ra gha kúrú a nxääsega *Nqarim di* kgoarakuan hòò?” témé. ³¹ Tsara xoa me a máá: “X'aigam Jesom koe dtcòm, tsáá hëé naka x'áea tsi di ne hëéthëé tu, nxääaska tu gha kgoaraè ke,” témé. ³² Ka tsara kò

X'aigam *Nqarim* dim kg'ui ba gabá hëé, naka wèé ne ëe kò gam x'áé koe hèna ne hëéthëé bìrì.

³³ Eẽm ntcùúm kagam kò qáé-nquum dim kòre-kg'ao ba séè tsara a, a síí gatsara di chibian xg'aà-kg'am, ne kò gaa x'aè kaga gabá hëé naka gam dis x'áé-q'oos di ne hëéthëé tcguù-tcguuè. ³⁴ A ba a gam dim nquum koe úú tsara a, a tc'õoan máà tsara a. Gabá hëé naka gam dis x'áé-q'oos di ne hëéthëéa kò qãè-tcaoan ka cg'oè cgaeè, ncéeska ne Nqarim koe dtcòmà hää khama.

³⁵ Xùrikom *cám ka* ntcùúkg'ai cgoa di x'aè ka xu kò Roma di xu kaia xu x'áèan pirisean cgoa tsééa úú ncée kò máá: "Eẽ tsara khóè tsara kgoara naka tsara qõò," témé e. ³⁶ Me qáé-nquum dim kòre-kg'ao ba gaa kg'uijan Paulo ba bìrì a máá: "Kaia xu ncää kgoaraè méé tsao di x'áèan tcg'òó, ke tsao ncéeska tòókuan cgoa tcg'oa naka qõò," témé.

³⁷ Igabam kò Paulo bìrì xu a máá: "Khóè ne cookg'ai koe ne kò xg'áñ tsam m, qãèse tẽèa cgáé-cgae naka chìbi-chibi tsam m tamasega, Roma di tsam khóè tsam m igaba, a kò qáé-nquum koe tcää tsam m, ka xua ko ncéeska ts'ãà ka tcg'òó tsam m sa tc'ëe? Cuiskaga a! Gaxu méé xu hàà naka hàà gaxu ka tcg'òó tsam m," témé.

³⁸ Pirise xua kò Roma di xu kaia xu ncée kg'uijan bìrì. Eẽ xu ko Roma di tsara khóè tsara ii sa kóm ka xu kò q'áò, ³⁹ a xu a hàà qgóóa-máákuān dtcàrà, a tcg'òó tsara a, a dtcàrà tsara a, x'áé-dxoom koe tsara gha tcg'oa sa. ⁴⁰ Tsara ëe tsara ko qáé-nquum koe guu ka Lidia sa dàra, ka tsara kò gaa koe dtcòm-kg'ao ne cgoa xg'ae, a tsara a ghùi-ghui tcáó ne ko kg'uijan máà ne, a xgoaba.

17

Tesalonika koe

¹ Eẽ tsara ko *Pauloa tsara Silasea tsara* Amfipolise hẽé naka Apolonia hẽéthẽé tchoaba ka tsara kò síí Juta ne dim còrè-nquum Tesalonika koe hana hãam koe tcãà. ² Me Paulo caua ba *a kò ii khama* síí còrè-nquum q'oo koe tcãà, a nqoana xu cámí xu Sabata di xu séè a qarika khóè ne cgoa kg'ui, *Nqarim di zi Tcgäya* zi koe guu a. ³ A ba a kabí, a birlia kg'ónò ne, qaase i ko Krestem *ncẽe nqòòkaguèa* ba méém xgàrase naka ba x'ooan koe tẽe sa. Birlí nem kò a máá: “Jesom ncẽer ko birlí tu u ba, Gaam Krestem ga Me e,” témé. ⁴ Ne kò c'ee ne *Juta ne* ncẽe kò ncẽe gúuan kóm ne kaisase nxùrù-tcáóá máá *Pauloa tsara Silasea tsara* xùria ne. Kaias xg'aes Nqari ba ko còrè ne Gerika ne di sa hẽé, naka kái zi khóè zi tc'amaka hana téé-q'ooan di zi hẽéthẽé e kò ii.

⁵ Igaba ne kò c'ee ne Juta ne tau di ne e khama ne kò c'ee ne khóè ne dàðan qàe koe x'âèa hãa ne cg'âè cau ne xg'ae-xg'ae a tshúùan ghùi. Jasonem dim x'âé ba ne kò qaru cgaе, síí ne gha *Pauloa tsara Silasea tsara* qaara *tcg'oo* a khóè ne cookg'ai koe úú tsara a ka. ⁶ Igaba ëe ne kò táá hòò tsara a ka ne kò Jasone ba hẽé naka c'ee ne dtcòm-kg'ao ne hẽéthẽé tcéèa *tcg'oo*, a x'âé-dxoom di xu tc'âà-cookg'ai xu koe úú ne, a q'au a máá: “Khóè tsara ncẽe kò ko nqõó ba tshúù-tshuu tsara ncéeska ncẽe koe hana, ⁷ me Jasone ba x'âéa ba koe tciia tcãà tsaraa hãa. Xu ko wèéa xu ga *Roma ne dim x'aigam* Kaesaram di x'âè-kg'áman xguì, a kò máá: ‘C'ëem X'aigam Jeso ta ko ma tciie ba hãa,’ ” témé. ⁸ Eẽ ne ko khóè ne hẽé naka tc'âà-cookg'ai xu hẽéthẽé

ncēes gúù sa kómí ka ne kò kaisase xg'ai. ⁹ Xu *kaia* xu Jasone ba hëé naka c'ee ne hëéthëé surutakagu, a guu ne ne qõò.

Pauloa tsara Silasea tsara Berea koe

¹⁰ Eẽm ntcùúm kaga ne kò kúúga dtcòm-kg'ao ne, Pauloa tsara Silasea tsara Berea koe tsééa úú. Eẽ tsara ko síí ka tsara kò Juta ne dim còrè-nquum koe tcāà. ¹¹ Berea di ne khóè ne ko qãè ne khóè ne e Tesalonika di ne khóè ne ka t'õè-tcáó ne, khama ne kò kg'ui ba wèé tcáóa ne ka séèa mááse, a ne a kò *Nqarim* di zi Tcgäya zi wèé cámí ka nxará, Paulom kg'ua hääs tseegu ii sa ne kò bóò kg'oana hää khama. ¹² Ne kò kái ne dtcòm, kái zi khóè zi tcom-tcomsa zi Gerika di zi hëé naka kái xu khóè xu Gerika di xu hëéthëéa kò dtcòm.

¹³ Igabaga ëe ne ko Juta ne Tesalonika koe hàná ne Paulom ko Nqarim dim kg'ui ba Berea koe xgaa-xgaa sa kómí, ka ne kò gaa koe síí, a síí ncõoan ghùi. ¹⁴ Ne nxãaska dtcòm-kg'ao ne Paulo ba tshàadxoom qæe koe qháése tsééa úú, igaba tsara kò Silasea tsara Timoteo tsara Berea koe qaù. ¹⁵ Eẽ kò Paulo ba úúa tòó xu khóè xua kò Atene noose qõò cgoa me, a síí Berea koe kabise, Silasea tsara Timoteoa tsara méé tsara qháése síí cgae me di x'âè-kg'áman cgoa.

Paulo ba Atene koe

¹⁶ Eẽm kò Paulo qanega Atene koe Silasea tsara Timoteoa tsara qãà hää, kam kò ëem ko x'âé-dxoom koe i kúrúa mááseéa hää nqárlan cg'oëa hää sa bóò ka kaisase tshúù-tcao. ¹⁷ A ba a kò ko wèé cámí ka còrè-nquum koe Juta ne hëé, qhào zi di ne ncēe Nqari ba kò ko còrè ne hëé, naka khóè ne ncēe kò ko wèé cámí ka gúù zi ko x'ámáguèm qgáìm koe

nqáé ne hēéthēé cgoa qarika kg'ui. ¹⁸ Xu kò gataga thēé c'ëe xu Epikuria hēé naka Setoike hēéthēé *di sara dtcòm sara* di xu q'ää-kg'ao xu ntcoeku cgoa me. C'ëe xua kò ko máá: “Dùús tc'amkg'ai koe ba gáé ko ncēem khóè ba kg'ui?” témé. Xu c'ëe xu xqa a máá: “Kúrúa mááseèa nqárian kam ko kg'ui khama i xám,” témé. Paulo ba kò ko Jesom ka hēé naka x'ooan koe tées ka hēéthēé xgaa-xgaa domka xu kò ko ncēeta méé khama. ¹⁹ Ne nxäaska tc'ää-cookg'ai xu dis xg'aes Areopago ta ko ma tciiès cookg'ai koe séè a úú me, a máá: “Q'ää kg'oana ta hää, dùútsa xgaa-xgaas kabas ka tsi ko kg'ui sa. ²⁰ C'ëe zi gúù zi ëe ta ko kóm tsi tsi ko nxàe zia gatá koe are-aresa zi i, ta dùú zi ko nxàe sa q'ää kg'oana,” ta ne méé. ²¹ Wèé ne x'ää-kg'ao ne Atene di ne hēé naka tää xu nqöö xu koe guua ne khóè ne, ncēe kò gaa koe x'ää hää ne hēéthēéa kò ko tc'ëe, gane di x'aèan ne gha kabase ne ko nxàe a ko kóm zi gúù zi koe nqáékagu sa.

²² Me kò nxäaska Paulo ba Areopagom dis xg'aes nqáè koe tée a téé a máá: “Gaxao khóè xao Atene di xao koer ko wèé zi dàò-kg'ám zi koe bòò, dtcòman xao úúa hää sa. ²³ Eér kòo caate gatu dim x'áé-dxoom koe kar kò ëe tu ko còrè zi qgáì zi bòò kar kò altaram ncēeta ma góásea hää ba bòò: ‘NQARIM C'ÚÙSEA HÃAM DI BA,’ ta ko mééè ba. Tu kò díim ii sa tu c'úùa hää igaba còrè Me, ra ko ncēeska Gam kar ga bìrí tu u sa tc'ëe.

²⁴ “Nqarim ga Me e, ncēe nqöömk'ai hēé naka wèé zi gúù zi gaam koe hää zi hēéthēé kúrúa hää ba. X'aigam nqarikg'ai hēé naka nqöömk'ai hēéthēé di ba, khóèan tshàu ka kúrúèam tempelem koe x'ää tama ba, ²⁵ kana c'ëe gúù ko qaa khóè

khama ma khóèan tshàu ka kúrúa mááè tama ba,
 Gabá ko wéé khóèan ga kg'õèan hẽé naka sónòan
 hẽé naka wéés gúù sa hẽéthẽé máà khama. ²⁶ Cúim
 khóèm koem guu a *nqõóm di zi qhàò zi wéé zi kúrúa*
hãa, wéém nqõóm koe zi gha x'ãè ka, Me x'aèan
hẽé naka hãà zi ko x'ãè qgáìan hẽéthẽé q'aa-q'aa
máá zia hãa. ²⁷ Nqari ba ne gha nqòðan úúá hãase
 qaa ka, a gha c'eedaoka ëe ne ko qaa Me ka hòò Me.
 Gatàm ma gatá wéé ta ka nqúù tama igaba. ²⁸ Ncée
 ta ko c'ëea ta méé khama a ko máá:
 ‘Gam koe ta kg'õèa, a ko qõòa te, a hànà hãa.’
 Ncée ne ko gatu di ne dqomì-kg'ao ne méé a ko máá,
 ‘Gatá igaba ta thẽé Gam di ta cóá ta a,’
 témé khama.

²⁹ “Ncée ta Nqarim di ta cóá ta ii, ka méé ta táá
 tc'ëea máá, Nqari ba khóèan tshàu ka kúrúèa hãa,
 kana t'õè nxõán tcäàko hẽé naka seleferan hẽéthẽé
 cgoa kúrúèa hãa, ta tc'ëea guu. ³⁰ Nqari ba xg'ao
 ko khóè ne di tc'irì-tc'irisean bôòa guu, igabagam
 ko ncéeska wéé zi qgáì zi koe khóèan birí, kúrúa
 mááseèa hãa nqárian méé ne tcg'oaragu, naka gane
 di chibian koe tcóóse sa. ³¹ Cám bam tòóa hãa, Gam
 kam gha nqõó ba bôò q'oo a Gam nxárá tcg'òoa
 hãam Khóèm cgoa xgàra me ba khama. Ncée sa
 tseegu si i sam wéé ne khóè ne x'áía hãa, x'ooan koe
 ghùia ba ka.

³² Eñ ne ko Paulo ba kóím me ko x'ooan koe ghùiès
 ka kg'ui, ka ne kò c'ëe-kg'áía ne tsaruan kúrú u,
 igaba ne kò c'ëe ne máá: “Gaicara tsi gha ncées
 gúùs ka kg'ui sa ta ko tc'ëe,” témé. ³³ Me nxãaska
 Paulo gane xg'aeku koe tcg'oa. ³⁴ Igaba xu kò c'ëe
 xu khóè xu hãà cgae me, a xu a dtcòm. Gaxu cgoam
 kò Dionisio, Areopagom x'áé di ba, xg'aes dim

tc'ãà-cookg'ai ba hẽé naka c'ẽes khóès Damarise ta ko ma tciie sa hẽé, naka c'ẽe ne hẽéthẽé hana.

18

Paulo ba Korinta koe

¹ Ncẽe zi gúù zi qãá q'oo koem kò Paulo ba Atene koe guu a ba a Korinta koe qõò, ² a ba a kò gaa koe Akilam cgoa xg'ae, ncẽe kò Juta dis qhàòs di ii ba, Ponto koe kò ábàèa ba, me kò gam dis khóès Perisilas cgoa Italea koe guu a kabasega hààraa, Kelaodiase ba kò wèé ne Juta ne ëe Roma koe hãa ne méé ne tcg'oa di x'áèan tcg'òóa hãa khama. Me kò Paulo gaa koe síí xg'ae cgoa khara a, ³ a ba a kò síí hãa cgoa khara a, a tséé cgoa khara a, gakhara khamam kò ko ma xgàuèko nquu-coan kûrú khama. ⁴ Wèé cámán Sabata di kam kò ko còrè-nquuan koe khóè ne cgoa qarika kg'ui, a ba a kò ko Juta ne hẽé naka Gerika ne hẽéthẽé tchàno dàðan x'áí.

⁵ Eẽ tsara ko Silasea tsara Timoteoa tsara Makenonia koe síí tcãà kam kò Paulo qãè tchôan xgaa-xgaa koe tcãàn tcáó, a kò Juta ne Jesom ka nxàea tseegukagua máá, *nqòòkaguèam* Krestem ga Me e sa.

⁶ Igaba ëe ne kò Juta ne Paulo ba ntcoe, a ne a ko cg'ãèse gam ka kg'ui, kam kò qgáía ba di tsharàñ qãè-qãè, a ba a bîrí ne a máá: “Gatu tcúú koe i cúíaga c'áðan cg'oëa hãa, tíí ra tchàno ra a. Ncẽe koe guus kar ko tãá zi qhàò zi di ne koe qõò,” témé.

⁷ Me Paulo ba còrè-nquum koe guu, a ba a c'ẽem khóèm Titio Juseto ta ko ma tciie dim nquum ncẽe kò qæa ba koe hãam koe síí tcãà, ncẽe kò ko

Nqari ba còrè ba. ⁸ Ne kò còrè-nquum dim tc'ãà-cookg'aim Kerisepo ba gam x'áé-q'oo di ne hëéthëé cgoa X'aigam koe dtcòm. Ne kò kái ne c'ee ne Korinta koe kò x'ãèa hää ne ncëe qäè tchõàn kóm, a ne a kò dtcòm, a tcguù-tcguuè.

⁹ C'ëem ntcùúm kam kò Paulo X'aigam ka bòòkaguè, Me X'aiga ba kg'ui cgoa me, a ba a máá: "Táá bëe guu, igaba méé tsi kg'ama kg'ui naka táá nqoo guu, ¹⁰ Tíí ra tsáá cgoa hää, i cui khóè ga gaan di tshàuan tòó cgae tsia hää tite, ncëem x'áé-dxoom koer kái ne khóè ne úúa hää ke," tam méé. ¹¹ Me kò nxäaska Paulo gaa koe kuri ba hëé naka 6 nxoean hëéthëé hää, a khóè ne Nqarim dim kg'ui ba xgaa-xgaa.

¹² Igabaga ëem ko Galio Akaia dim tc'ãà-cookg'ai ba tòóè ka ne kò Juta ne Paulo ba xg'aea máá a qaru cgae, a ne a qhàìs koe úú me, síim gha chìbi-chibiè ka, ¹³ a ne a kò máá: "Ncëem khóè ba ko khóè ne qg'áì, a ko máá, Nqari ba méé ne còrè, téme, sita di x'áèan koe qaase tamas gúù sa," ta ne méé.

¹⁴ Igaba ëem Paulo ba kg'ui kg'oana hää kam ko Galio ba Juta ne bìrí a máá: "Ncëè gatu Juta tu kò cg'ãè gúùan kúrú dis chìbi sa kana xgóás chìbi sa kúrúa hää, ner ga kò komsana tua hää. ¹⁵ Igaba tséékaguèa xu kg'ui xu hëé, naka cg'ðèan hëé naka gatu di x'áè-kg'áñan hëéthëé di zi tëè zi i, ke tu gatu bòòa mááse tu ga ma kg'ónò zi sa. Cuiskagar tíí gaa zi di dàòan bòòa tcg'ðóá máá tu u tite ke," tam méé. ¹⁶ A ba a nxäaska qhàìs koe xhàiagu ne. ¹⁷ Ne kò wèéa ne còrè-nquum dim tc'ãà-cookg'aim Sosetenese ba qaru cgae. A ne a qhàìs cookg'ai koe xg'áñ me. Igabam kò Galio ba táá cg'árés kaga

nqábé ne.

Paulo ba ko Antioke koe kabise

¹⁸ Paulo ba ko Korinta koe tc'ãòa x'aè-coan dtcòm-kg'ao ne cgoa x'ãè, a ba a nxäaska Perisila khara Akila khara cgoa xgoaba a skepes cgoa Siria koe qõò. Eẽm ko Kenkerea koe siís cookg'ai koem kò tcúúa ba dqòm, gâlseam kò hääs gaïses domka.

¹⁹ Ne Efeso koe sií tcãà, ncẽe gaa koem kò Paulo sií Peresila khara Akila khara qaù koe. A ba a gabá sií còrè-nquum koe tcãà, a ba a sií Juta ne cgoa qarika kg'ui. ²⁰ Eẽ ne ko khóè ne dtcàrà me, cg'árésem gha hää cgoa ne sa, kam kò xguì. ²¹ Igâbaga ëem ko xgoaba kam kò x'áè ne a máá: "Ncẽe Nqarim kò ncàmà hää ner gha kabise cgae tu u," témé. A ba a nxäaska Efeso *dim x'áé-dxoom* koe skepes cgoa qõò.

²² Eẽm ko Kaesarea *dim x'áé-dxoom* koe sií skepes cgoa tcãà, kam ko gaa koe guus ka kerekess *Jerusalema koe hñanas koe sií tcãà*, a khóè ne tsgámkagu a ba a nxäaska Antioke *dim x'áé-dxoom* koe kabise.

**Paulom di xgaa-xgaan dis qõòs
nqoana di sa (18:23–21:16)**

Apolose ba Efeso hẽé naka Korinta hẽéthẽé koe

²³ Gaa koem kò x'aè-coa séè a hää, a ba a nxäaska wèém xg'aekum Galatia dim koe hẽé naka Ferugia dim di xu x'áé xu koe hẽéthẽé tcana te, a ko wèé ne xgaa-xgaase-kg'ao ne qari-qari.

²⁴ Me c'ẽem Jutam Apolose ta ko ma tciiè ba, Efeso *dim x'áé-dxoom* koe hñà, ncẽe kò Alekesanteria *dim x'áé-dxoom* koe ábàèa ba. Qãèse ko kg'um khóè me e kò ii, Nqarim di zi Tcgãya zi kò qãèse

q'ana ba. ²⁵ Gatagam kò Nqarim dim dàò ba qãèse xgaa-xgaaèa, a ko kgoara-tcaoase kg'ui, a ko Jesom ka tseeguse xgaa-xgaa, Johanem di tcguù-tcguukan ka cúím kò q'ana igaba. ²⁶ Tshoa-tshoam kò a còrè-nquum q'oo koe kgoarasease kg'ui. Eẽ khara ko Perisila khara Akila khara kg'ua ba kóím kaga khara ko x'áea khara koe séè a úú me, a síí Nqarim dim dàòm ka qãèse cg'oèase bìrí me.

²⁷ Me nxãaska Apolose Akaia *dim xg'aekum* koem gha qõò sa bìríse, ne kò dtcòm-kg'ao ne Efeso koe hànà ne hùi me, a tcgãya sa dtcòm-kg'ao ne Akaia koe hànà ne góá máá, a kò dtcàrà ne, qãèse ne gha hàkagu me sa. Eẽm ko síí gaa koe tcãà kam kò gane ëe kò Nqarim di cgómkuan domka dtcòm-kg'ao ii ne kaisase hùi. ²⁸ Wèém khóèm cookg'ai koem kòò Juta ne cgoa ntcoeku khama, a *Nqarim di zi Tcgãya zi cgoa x'áí*, Jeso ba *nqòòkaguèam* Krestem ga Me e sa.

19

Paulo ba Efeso koe

¹ Eẽm kò qanega Apolose Korinta koe hãa, kam kò Paulo nqõóm nqáè koe tchoaba a nqáé, a ba a Efeso koe síí tcãà. Gaa koem kò c'ee xu xgaa-xgaase-kg'ao xu cgoa xg'ae. ² Kam ko tẽè xu a máá: “Xg'ao xao ko dtcòm ka xaoa xg'ao Tcom-tcomsam Tc'ee ba hòò?” témé. Xu xoa me a máá: “Qanega xae Tcom-tcomsam Tc'ẽem ka kóím ta ga hãa,” témé. ³ Me tẽè xu a máá: “Kháé nxãaska xaoa dùútsa tcguù-tcguukus ka tcguù-tcguuèa?” témé. Xu xoa me a máá: “Johanem dis tcguù-tcguuku si i,” témé. ⁴ Me Paulo máá: “Johanem dis tcguù-tcguuku sa chibian

koe tcóóse a Nqarim koe kabisean di si i. Khóè nem kò bìrí, Gaam ëe ko gam qää́ q'oo koe hààm koe ne gha dtcòm sa, ncẽe Jeso ba,” tam méé.

⁵ Ncẽe sa xu kò kóm ka xu kò X'aigam Jesom di cg'õèan koe tcguù-tcguuè. ⁶ Eẽm ko Paulo gaxu koe tshàua ba tòó kam kò Tcom-tcomsam Tc'ëe ba tcää́ cgaе xu, xu tääka t̄aman ka kg'ui, a xu a porofita.

⁷ Wèéa xu kò 12 xu khóè xu u.

⁸ Me kò Paulo ba còrè-nquum q'oo koe tcää́, a gaa koe nqoana nxoean Nqarim di x'aian ka kgoarasease kg'ui, a ko tēèku a ko xoaku cgoa ne.

⁹ Igaba ne ko c'ëea ne kóman xgùi, a ne a táá dtcòm, a ne a ko khóè ne cookg'ai koe *Nqarim dim* dàòm ka cg'ãèse kg'ui. Me kò Paulo ba nxäaska guu ne, a ba a xgaa-xgaa-kg'ao xu séè, a wèém cám ba Turano dim xgaa-xgaa-nquum koe qarika kg'ui. ¹⁰ Ncẽe sa kò cám kurian séè, nxäasega ne gha wèé ne Asia dim nqõóm koe kò x'ãèa hää ne Juta ne hẽé naka Gerika ne hẽéthẽé X'aigam *Nqarim dim* kg'ui ba kóm ka.

Sekefam di xu cóá xu

¹¹ Me kò Nqari ba Paulom di tshàuan cgoa are-aresa zi x'áí zi kúrú, ¹² i kò ëem kò khùbuān tchùu cgoa qgáian hẽé naka tc'amakam ko hää qgáian hẽéthẽé tsàako ne khóè ne koe séè a úué, i tcìlan guu ne, i dxäwa tc'ëean tcg'oaragu ne.

¹³ Xu kò nxäaska c'ëe xu Juta xu, ncẽe kò nqõó ba nxäma-nxäma a ko caate xu, gane ëe kò dxäwa tc'ëean ka cg'oë cgaeeà ne koe tshoa-tshoa a dxäwa tc'ëean tcg'òó, X'aigam Jeso Krestem dim cg'õè ba tcian ka, a xu a kò máá: “Jesom cg'õè kar ko x'áè tsi, ncẽe Paulom kò Gam ka xgaa-xgaa ba, a ko máá, tcg'oa,” témé. ¹⁴ Juta ne dim kaiam peresitim

Sekefam di xu cóá xu 7 xua kò ncēes gúù sa kúrú. ¹⁵ Igabam kò dxāwa tc'ee ba xqa xu a máá: “Jeso bar q'ana, a ra a Paulom ka q'ana, ka xaoa gaxao díí ga xaoa?” témé. ¹⁶ Me kò dxāwa tc'eean úúam khóè ba nxài cgae xu, a ba a wééa xu ga tàà. Xg'ám xum kò a thõò-thõò xu, xu kò nquum koe guu a hãa tamase qgóéa tcg'oa.

¹⁷ Ne kò wéé ne Juta ne hëé naka Efeso koe x'ãèa ne Gerika ne hëéthëé ne ncēe gúùan q'ãa. Wééa ne ga kò q'áòs ka tcāàè, i kò X'aigam Jesom di cg'õèan kaikaguè. ¹⁸ Ne kò kái ne dtcòm, a ne a hàà gane di zi tséé zi ëe ne kò kúrú zi cg'ãè zi nxàe. ¹⁹ Kái ne ëe kòo tsoðan ka xgaa-xgaase nea kò gane di zi tcgäya zi óága, a ne a síí wéé khóèan cookg'ai koe dàò zi. Gaa zi tcgäya zi di mari ne kòo nxárá xg'ae ne i 50,000 xu qano mari xu selefera di xu khama noo. ²⁰ Me kò ncēem dàòm ka X'aigam dim kg'ui ba kaisase càùse a kaisa qarian úú.

Ncõo sa Efeso koe

²¹ Ncēe zi gúù zi ko kúrúsea xg'ara kam kò Paulo bîríse, Maketonia hëé naka Akaia hëéthëé koem gha nqáé a Jerusalema koe qõò sa, a máá: “Gaa koer ko síí hëéa xg'ara ne méér Roma koe síí dàrà,” témé. ²² Me kò cám tsara hùi-kg'ao tsara gam di tsara, Timoteo ba hëé naka Eraseto ba hëéthëé tsara Maketonia koe tsééa úú. A ba a gabá x'aè-coa ba Asia dim nqõóm koe qaù.

²³ Gaam x'aèm ëem kas kò kaias ncõo sa *Nqarim dim* dàòm ka tcāà. ²⁴ Me kò c'ẽem khóèm Demeterio ta kò ma tciiè ba hànà, seleferan di gúùan kòo kúrú ba, tempelem *c'ees nqáris* Aretamese dis di sere-serean ko seleferan cgoa kúrú ba, i kòo gam di

tsééan kái marian óága *gam cgoa kò kúrú xu tséé-kg'ao xu koe.* ²⁵ Kam ko gaa xu *tséé-kg'ao xu hẽé naka c'ẽe xu gatà iise ko tséé xu hẽéthẽé tcilia xg'ae, a ba a máá:* “Khóè xaoè, q'ana xaoa, ncées tséés koe xae qguù sa úúa hää sa. ²⁶ Ncéeska xao bóbó a kómá hää, ncéem khóèm Paulo ba kái khóèan qg'ála hää sa, Efeso dim x'áé-dxoom koe cúí tamase, igaba wéém nqõóm Asia dim koe ga hẽéthẽé e, a ba a ko tshàu cgoa kúrúèa nqárìa ne nqárì tama a, témé, a tc'ãòa hää khóèan séèa kãbia hää. ²⁷ Cg'ãès gúù sa gha hàà kúrúse, sixae dis tséés qãè sa cg'ãa-cg'ana di iise cúí bóòe tite, igabam gha thẽé tempelem kaias nqárìs Aretameses di ba kg'amaga káà hùise hää, i gha gataga thẽé gas di dqomìmèan, nqõó xu Asia di xu koe hẽé naka wéém nqõóm koe hẽéthẽé kaàkaguè!” tam méé.

²⁸ Eẽ ne ko ncées gúù sa kóm ka ne kò kaisase xgóà, a ne a tshoa-tshoa a q'au a máá: “Kaia saa Aretameses Efeso di sa!” témé. ²⁹ Me kò kúúga wéém x'áé-dxoo ba kaias tcéé-tcées ka tcãàè. Ne khóè ne kõèan dim qgáim koe xg'ae a qàròa tcãà, a ne a kò Paulom cgoa ko qõða te tsara khóè tsara, Maketonia di tsara, Gaio ba hẽé naka Arisetareko ba hẽéthẽé tsara, kõèan dim qgáim koe tcéèa tcãà. ³⁰ Paulo ba kò xg'aes koe tcãà kg'oana, igabaga xu kò xgaa-xgaase-kg'ao xu xgáè-kg'am me. ³¹ C'ẽe xu tc'ãà-cookg'ai xu Asia dim nqõóm di xu, ncée kò gam di ncàm-khoe ii xua kò thẽé kg'uiān tsééa úú, kõèan dim qgáim koe méém táá síí di i.

³² Si kò xg'ae sa dùús ko kúrú sa q'ãa tama. C'ẽe nea kò cúís gúùs ka q'au, ne ko c'ẽe ne c'ẽes ka q'au. Ne kò kái-kg'aise khóè ne dùús domka ne ko ëe koe xg'aea hää sa q'ãa tama. ³³ Juta ne kò Alekesantere

ba xg'aes q'oo koe xàbùa tcāà, ne c'ẽe ne xg'aes di ne dùú sam gha kúrú sa bìrí me. Me kò xqara mááse kg'oana kam kò tshàua ba cgoa dtcàrà, nqoo ne gha sa. ³⁴ Igabaga ne kò Juta me e sa bóòa q'ãa, ka ne ko cám aoaran wèéa ne ga cúí koe ntcoon-kg'áñ a q'au, a máá: “Aretameses Efeso di sa kaia hää!” témé.

³⁵ Igabam kò x'áé-dxoom dim góá-kg'ao ba xg'ae sa nqookagu, a ba a máá: “Efeso di tu khóè tuè, wèém khóè ba q'ana hää*, Efeso dim x'áé-dxoo ba kaia hääs Aretameses dim tempelem dim kore-kg'ao me e sa, naka nqarikg'ai koe guu a cg'áea hääs sere-sere sa hëéthëé e! ³⁶ Ncẽe zi gúù zia ntcooë tama, gaa domka méé tu nqooa hääs gúù si i, naka táá c'ẽe gúù ga qháése kúrú guu. ³⁷ Ncẽe xu khóè xu ncẽe tu ncẽe koe óágara xua ts'ãà tama, a xu a gataga gatá dis nqári sa cóè tama. ³⁸ Khama ncẽe Demeterio ba hëé naka gam di xu tséé-kg'ao xu hëéthëé ko c'ẽem khóèm cgoa ncõoan úúa hää ne, xu x'aiga-coa xu hèána, i qhàlan xgobekg'amsea. Guu xu naka xu gaa koe síí chìbi-chibiku. ³⁹ Igabaga ncẽe xao kò c'ẽe gúù úúa hää, ncẽe xao còoka úú kg'oana hää a, ne xao gha kaia xu dis xg'aes cookg'ai koe nxæe e. ⁴⁰ Ncẽe i ma ncẽe cám ka ii khama, ta gha ncẽe kúrúseas gúùs ka kaias cg'ãès q'oo koe hää. Xqara mááse ga káà a, gaan cgoa ta ga ncẽes tcéé-tcẽe sa ncèèa mááse e khama,” tam méé. ⁴¹ Ncẽetam ko mééa xg'ara kam kò xg'ae sa qõòa q'aakagu.

* **19:35:** Wèém khóè ba q'ana hää - Gerika sa ko máá: “Dií ba gáé c'úùa hää?” témé.

20

Maketonia koe hēé naka Akaia koe hēéthēé e

¹ Eës ko tcéé-tcée sa chõò kam ko Paulo xgaase-xgaase-kg'aoan tciia xg'ae, a ba a ghùi-ghui tcáó ne, a x'âe ne, a ba a tcg'oa a Maketonia koe qõò. ² Eë xu qgáì xum ko tchoaba, a kò khóè ne kái kg'ui an cgoa ghùi-ghui tcáó, a ba a síí Akaia koe tcää, ³ a gaa koe síí nqoana nxoean x'âe. Siria koem kò qõò kg'oana kam kò bóòa q'âa, Juta xu qg'áikua máá mea hää sa, khamam kò Maketonia koem gha kabise dis tc'ee sa kúrú. ⁴ Gam cgoa kò hää xu khóè xua kò Sopaterem Pirom ka cóásem ncẽe Berea koe guua ba hēé, naka Tesalonika koe kò guua tsara Arisetareko tsara Sekumadua tsara hēé, naka Gaiom Derebe koe ko guua ba hēé, naka Timoteo ba hēé, naka Asia dim nqõóm koe ko guua tsara Tigikoa tsara Terofimoa tsara hēéthēé e. ⁵ Ncẽe xu khóè xu kò sixae cookg'ai koe qõò, a síí Teroa koe qãà xae e. ⁶ Igaba xae kò sixae skepes cgoa Filipi koe guu a qõò, péré gãé-gãe úú tamas pérés ko tc'õóès kõès qãá q'oo koe. A xae a 5 cáman qãá q'oo koe Teroa koe síí cgae xu, a xae a kò síí gaa koe 7 cáman hää.

Paulom dis dàra sa Teroa koe

⁷ Tc'ãà dim cámi bekem dim ka xae kò häära xg'ae a xae a péréan tc'õó. Paulo ba kò khóè ne cgoa qarika kg'ui, i nxãakg'aiga síí ntcùú nqáèan tcää, xùrikom cámi kam gha qõò sam kò dtcääasea hää khama. ⁸ Eë ta kò xg'aea hääam nquum tc'amaka hääam koe i kò kái lampian hänä hää. ⁹ Me kò qári-kg'ao-coam Etiko ta ko ma tciie ba fensteres koe ntcõe, ncẽe kò Paulom kò ko qáose kg'ui ka

ko kaisase x'ómà cg'áé ba. Tc'oms ko tàà me kam kò nqoana dim nquum koe guu a górnankg'ai koe cg'áé, a síim ko ghùiè ka x'óóa. ¹⁰ Me kò Paulo ba xõa, a ba a qári-kg'ao-coam tc'amkbg'ai koe ncemea xòose, a ba a x'ðää ba ka xgábé me, a máá: “Táá q'ae guu, kg'ðèam hää ke,” témé. ¹¹ A ba a gaicara tc'amaka hääam nquum koe qaò, a síí péréan tc'ðóó. Kg'ui cgoa nem ko i nxääkg'aiga síí cáman tcg'oa, me xgoaba. ¹² Ne kò khóè ne qári-kg'ao-coa ba kg'ðèam hääse x'áéan koe séè a úú, a ne a kò kaisase qgài-qgai tcáóè.

Teroa koe guu a Milet koe qðòa ne

¹³ Xae xgoaba a skepes q'oo koe tcäà a xae a Asose koe qðò, ncée gaa koe xae kò Paulo ba síí skepes cgoa séè kg'oana koe. Ncëetam kò ma kg'ónòsea, nqàrè cgoam kò ko gaa za síí khama. ¹⁴ Eëm ko Asose koe síí xg'ae cgoa xae e ka xae ko séè me, a xae a skepes cgoa Mitilene koe síí. ¹⁵ Q'uu dim cám ka xae kò skepes cgoa qðò, a Kiøse koe síí tcäà. Eëm cám qää q'oo koe xae kò tchoaba a síí Samose koe tcäà, a q'uu dim cám ka Milet koe síí. ¹⁶ Me Paulo Efeso koem gha nqáé a qðò sa bìrísé, nxääsegam gha táá Asia dim nqðóóm koe síí qáò x'aèan hää ka. Pentekoste dim cám cookg'ai kam gha síí Jerusalema koe tcäà sam kò qháéa máána hää khama.

Paulo ba ko Efeso di xu kaia xu cgoa còo di sa kg'ui

¹⁷ Milet koem ko guu kam kò Paulo ba Efeso koe khóèan tsééa úú, síí i gha kerekés di xu kaia xu tciiá máá me ka. ¹⁸ Eë xu ko gam koe hàà kam ko bìrí xu a máá: “Q'ana xaoa, ntar kò ko ma kg'ðè sa, wèé

x'aèan ncēer kò gaxao cgoa hèna ka, tc'āà dim cám Asia dim nqōóm koer ko hèàm koe guu a. ¹⁹ Juta ne kò kúrúa bób te, a ne a kàa zi ka qarika xgáè te, igabar X'aigam *Nqari* ba cg'áré-cg'aresean cgoa hée naka tcgái tshàran cgoa hëéthëé kúrúa máána hää. ²⁰ *Q'ana xao hää*, c'ëe gúù gatuar ga hùi cgoa tuar kò táá gatu koe chóm sa, igabar kò wèé ne khóè ne cookg'ai koe hëé naka x'áea tu koe ga hëéthëé gaan ka xgaa-xgaa tu u. ²¹ Juta ne hëé naka Gerika ne hëéthëér qarika bìría hää, gane di chìbian koe ne gha tcóóse a Nqarim koe kábise a gatá dim X'aigam Jesom koe dtcòm sa.

²² “Igaba bób, ncēeskar ko Jerusalema koe qōò Tcom-tcomsam Tc'ëem ka chùiè a, gaa koe gha síí kúrúse cgae te sar c'úùa hääse. ²³ Wèém x'áé-dxoom ēer kò tcâàm koem kò Tcom-tcomsam Tc'ëe ba qarika bìrí te, qáé-nquuan koe hëé naka qóm cgoa qgóókuán hëéthëéa tééa máá tea hää sa. ²⁴ Gata i ii igabar kò táá tiris kg'õè sa cgáés iise séèa mááse. Nooase cgáéa máá teas gúù sa X'aigam Jesom máà tea hää tsééan xg'ara-xg'ara si i khama. *Wèé qaria te cgoar ko gaan koe tséé, qarò-kg'aom kqès koe ko qaròm khama ma.* Ncēes tséé sa ko khóè ne qarika qäè tchöàñ Nqarim di cgómkuan di ka bìrían di si i.

²⁵ “*Q'ana ra hää, xao gaicara kg'áía te hòò naka bóbä hää tite sa, gaxao ncēe wèéa xao xg'aeku koer kò qōòa te a ko x'aian nqarikg'ai di ka xgaa-xgaa xao.* ²⁶ Gaa domkar ko ncēem cám ka bìría cgáé-cgae xao o, ncēè c'ëe-kg'áía tu kò ko aaguse ne i tñí chìbi tama a gha ii sa. ²⁷ Wèés Nqarim ko tc'ëe sar bìrí tua, c'ëe gúù gar chóm-kg'ai tu u tama. ²⁸ *Q'õésea méé xao hää, naka xaoa wèés*

xg'aes ghùuan di sa thẽé q'õé. Tcom-tcomsam Tc'ẽe ba kòre-kg'ao ii se gaxaoa tòó xaoa hãa, kerekis Nqarim di sa xao gha kòre ka, ncẽe Gam di c'áon kam x'ámáa sa. ²⁹ Q'ana ra hãa, qõðar hãa koe i gha bëe-beesa ncuutshaan xg'aekua tu koe hàà tcãà sa, ncẽe cuiskaga ghùuan bôòa guua hãa tite e. ³⁰ Gatu xg'aeku koe ga igaba xu gha kàma zi gúù zi ko kg'ui xu khòè xu guu a tcg'oa, a xu a gha xgaase-xgaase-kg'ao ne *tseeguan dim dàòm koe* tcg'òó, xùri xu ne gha ka. ³¹ Ke méé tu kókòa hãa! Naka tua tc'ẽe-tc'ẽese, nqoana kurian ncẽe nqáéa hãa kar ko koaba ba hëé naka ntcùú ba hëéthëé wèéa tu ga tcgái-tshàran cgoa tchàno-tchano sa.

³² “Ncẽeskar ko Nqarim tshàu q'oo koe tcãà tu u. Gam dim kg'uum cgómkuan di ba méé tu tc'ẽe-tc'ẽese. Ncẽe ba qarian úúa, tshàoam gha ghùi tu u di i, a gha gataga ts'ee-ts'eekg'aikuan máà tu u, wèé ne ëe Nqari ba máàsea hãa nem ko ma máà khama. ³³ C'ẽem khóèm di selefera, kana gauta, kana qgáían gar ncóó ta ga hãa. ³⁴ Gaxao igaba xao q'ana hãa, tiri tshàuan ncẽea ko ëer tcàoa hãa gúùan máà te sa, naka tíi ka c'ẽea xu tcàoa hãa gúùan hëéthëé e. ³⁵ Wèé zi gúù zi ëer kúrúa hãa zi koer x'áí xaoa, ncẽeta ma tsééan ka méé ta ëe kg'amka ne hùi sa, naka ta gataga X'aigam Jesom di kg'uian tc'ẽe-tc'ẽese, ncẽem kòo máá: ‘C'ẽem khóè ba c'ẽes gúù sa tcg'òó a máà nea kaisase ts'ee-ts'eekg'aièa, tchoanà tshàu a sééan ka,’ téme sa,” tam Paulo méé.

³⁶ Ncẽetam ko mééa xg'ara kam kò wèéa xu cgoa ga qhòm tsi qurù a còrè. ³⁷ Xu wèéa xu ga kaisase kg'ae, a xu a Paulo ba xgábé, a x'obè me. ³⁸ Me kò ma x'áè xua sa kò kaisase tshúù-tcaokagu xu, ncẽe

cuiskaga xu gaicara kg'áía ba hòò naka bóà hää tite sa.

21

Paulo ba ko Jerusalema koe qõò

¹ Eẽ xae ko gaxu cgoa q'aa, ka xae kò skepes cgoa qõò, a xae a tchàno a Kose koe síí, a xùrikom cám ka Rotese koe síí tcãà, a gaa koe guus ka Patara koe qõò. ² Xae Finikia koe ko qõòs skepe sa sao-xg'ae, a gaas koe tcãà, a qõò. ³ Eẽ xae ko *tshàan ka nxama-nxamaèa hääam nqõó-coam* Kupero di ba hòò, ka xae kò dxàe xòè za ntcòo me, a Siria koe qõò, a Ture koe síí tcãà, gaa koes kòo skepe sa ëes nqàòa hää zi gúù zi xòò khama. ⁴ Gaa koe xae kò xgaa-xgaase-kg'ao xu hòò, a xae a kò 7 cámán gaxu cgoa hää. *Tcom-tcomsam* Tc'ëem di qarian ka xu kò Paulo ba bìrì, táá méém Jerusalema koe nqáé sa. ⁵ Igaba ëe i ko gaxae di cámán xg'ara ka xae kò xgoaba, a dàòa xae koe qõò. Ne kò wèéa ne ga, khóè zi hëé naka cóán ga hëéthëé, úúa tòó xae e. Ta nxãakg'aiga x'áé-dxoom ka tchàa koe síí, a ëe ta ko *tshàam-kg'áím* koe síí ka ta kò qúrùa ta cgoa qom, a còrè. ⁶ Xae kò nxãaska x'áè ne a skepes koe tcãà, ne gane x'áéan koe kábise a dìbi.

⁷ Eẽ xae ko Ture koe guuam dàòm cgoa xg'ara, ka xae kò Petolemaia koe tcãà, a xae a kò sixae ka c'ëea ne tsgámìkagu, a gane cgoa cúim cám ba hää. ⁸ A xae a q'uu dim cám ka xgoaba, a Kaesarea koe hàà, a xae a Filipim dim nquum koe síí tcãà, qãè tchõàn dim kg'ui-kg'ao ba, 7 xu *hùi-kg'ao xu Jerusalema koe kò nxárá tcg'òóèa xu* ka c'ëe ba, a gam cgoa hää. ⁹ Qanega séèè ta ga hää zi cóá zi 4 zim kò úúa hää, ncëe kòo porofita zi.

¹⁰ Eẽ xae gaa koe cáṁ-coa xu hää, kam kò Agabose ta ko ma tciiém porofiti ba Jutea koe guu a hàà. ¹¹ Sixae koem ko hèà kam kò Paulom dim bàne ba séè a nqarèa ba hëé naka q'óma ba hëéthëé qáé, a máá: “Ncēea Tcom-tcomsam Tc'ëem ko méé ga a: Ncēem bànem dim khóèm gha ma Jerusalema di ne Juta ne ka ma qáéè ga a, a ne a tää zi qhào zi di ne tshàu q'oo koe tcāà me,” témé.

¹² Eẽ xae ko sixae hëé naka ëe koe kò hànäne khóè ne hëéthëé ncēes gúù sa kóm, ka ta kò Paulo ba dtcàrà, táám gha Jerusalema koe qõò sa.

¹³ Igabam kò Paulo xq̄a ta a, a máá: “Dùú sa tu ko kúrú ncēe tu ko kg'ae a ko thôò-thôò tcáó te ka? Qáé-nquum koe tcāàèan cúí ra kg'ónòsea máá tama, igaba ra X'aigam Jesom di cg'ðean domka Jerusalema koe x'óóan ga thëé kg'ónòsea máána,” témé. ¹⁴ Eẽ ta ko bòò, kg'ui a ta tàà mea hää tite sa, ka ta kò guu me, a máá: “X'aigam Nqarim ko tc'ëe sa méés kúrúse,” témé. ¹⁵ Eẽ xu cáṁ xu qãá q'oo koe xae kò Jerusalema koe abagu, a qõò. ¹⁶ Xu kò c'ëe xu xgaa-xgaase-kg'ao xu Kaesarea di xu qõò cgoa xae e, a kò Menaso ta ko ma tciiém khóèm Kupero dim x'áé koe úú xae e, kg'aiakam xgaa-xgaase-kg'ao ba, ncēe xae gha síí x'ãè cgoa ba.

Paulo ba ko qáé-nquuan koe tcāàè, a Roma koe síí (21:17–28:31)

Paulo ba ko Jakobo ba dàra

¹⁷ Eẽ xae ko Jerusalema koe hèà ka ne kò dtcòm-kg'ao ne qãèse-hààkagu xae e. ¹⁸ Xùrikom cáṁ kam kò Paulo ba sixae cgoa Jakobom koe qõò, xu kò wèé xu kaia xu hànnaa. ¹⁹ Eẽm ko tsgámìkagu xua xg'ara kam kò wèés gúùs ëem Nqari ba gam di

tsééan koe guu a qhàò zi di ne koe kúrúa hää sa cúí cúí qãèse bìrí xu.

²⁰ Eës gúù sa xu ko kómá xg'ara ka xu kò Nqari ba dqom. A xu a nxäaska bìrí me a máá: “Bóò tsi ko, sixae ka qõese tseè, nta noo tcáàm-tcáma nea Juta ne xg'aeku koe dtcòmá hää sa, a ne a wééa ne ga Moshem di x'áèan qgóóa qaria hää. ²¹ Tsáá ka ne bìrìèa hää, wéé ne Juta ne ëe tää zi qhàò zi di ne xg'aeku koe hää ne tsi ko xgaa-xgaa, Moshem di x'áèan ne gha ntcoe sa, a ko bìrí ne, táá ne gha gane di cóán q'æe nqña-qgai khòo, kana Jutan di cauan xùri sa. ²² Kháé sa gha nxäaska dùú sa kúrúè? Tseegukaga ne gha kóm, hääraa tsi hää sa. ²³ Ke ncée xae ko bìrí tsis gúù sa kúrú. Gaìsea hää xu khóè xu 4 xua ncée koe hàná. ²⁴ Ke gaxu cgoa tempelem koe qõò, naka q'ano-q'anosean dis xg'aàku sa gaxu cgoa tcana máá. Suruta máá xu naka xu gha nxäasega tcúúa xu dqom. Nxäaska ne gha wéé ne khóè ne q'ña, wéé gúùan ëe tsáá ka ko nxàeè nea tseegu tama sa, igaba tsi ko Nqarim di x'áèan qgóóa qari sa. ²⁵ Igaba tää zi qhàò zi di ne ncée dtcòmá hää ne: xae tcgäya sa góá máána hää, sixae ma bóòa hää sa, a máá, táá méé ne kúrú mááseèa nqárìan ko máàè tc'õoan tc'õó guu, naka nea c'áðan tc'õó guu, naka nea táá chüú-chuu a cg'õoè kg'oo-coan kg'oo guu, naka nea cg'áràn kúrú guu, ta ko méé sa,” ta xu méé.

²⁶ Me kò Paulo ba gaa xu khóè xu séè, a ba a xùrikom cám ka gaxu cgoa xg'ae a q'ano-q'anosean dis xg'aàku sa tcana máá. A ba a tempelem koe tcäà, a nxàe, n-cámá i gha gaa q'ano-q'anosean di cámán chõò sa, a gataga nxàe, gaxu di dàòa-

máákuan gha n-cáma kúrúè sa.

Paulo ba ko qáéè

²⁷ Eẽ i 7 cáman nqáea hää ka xu kò c'ee xu Juta xu Asia koe guua xu tempelem koe bóò me; a xu a kò wéé xu khóè xu qg'ái, xu tshàua xu cgoa qgóó me, ²⁸ a q'au a máá: “Israele di xao khóè xaoè, hùi xae e! Ncää ga me e khóèm wéé khóèan ko wéé qgáian koe xgaa-xgaa ba, gatá di ne khóè ne hëé, x'áè-kg'áman ga hëé, naka ncëem qgáim kaga hëéthëé ko tshúù gùùan kg'ui ba, a Gerikan gataga tempelem koe óágara hää, a gatà hëés ka ncëem qgáim tcom-tcomsa ba cg'áè-cg'áea hää!” témé. ²⁹ Ncëeta xu kò méé, Terofimom Efeso di ba xu kò Paulom cgoa x'áé-dxoom koe bóòa hää khama, a xu a kò tc'ëea máá, Paulo ba tempelem koe tcää mea, ta tc'ëea hää.

³⁰ Me kò wéém x'áé-dxoo ba xháés ka tcääè, ne khóè ne wéé ne qgóea xg'ae a tempelem q'oo koe Paulo ba qgóó a tceea tcg'òó, i kò tempelem di nquu-kg'áman kúúga tcëekg'ammè. ³¹ Paulo ba ne kò cg'õo kg'oana kam ko Roma di xu ncõo-kg'ao xu dim kaia ba bìriè, Jerusalemam wéé ba tshúù qgáí koe hää sa. ³² Kam ko cúí q'oro ncõo-kg'ao xu hëé naka ncõo-kg'ao di xu tc'äà-cookg'ai xu hëéthëé séè, a khóè ne koe qgóea tcää. Eẽ ne ko khóè ne ncõo-kg'ao xu cgoa bóò me ka ne kò Paulom xg'ám guu.

³³ Me kò nxãaska ncõo-kg'ao xu dim kaia ba gaa koe síí a Paulo ba qgóó a qáé me, a x'áè, cám táuan cgoa méém qáéè sa. A ba a tëè, dìím ii sa, a gataga dùú sa kúrúa hää sa. ³⁴ Ne kò xg'aes koe c'ee ne cúís gúù sa q'au, ne c'ee ne tää sa q'au. Are sa kò hàná khamam kò ncõo-kg'ao xu dim kaia ba táá q'ãa,

dùús ko kúrúse sa, a kò gam di xu ncõo-kg'ao xu x'áè, Paulo ba xu gha séè a ncõo-kg'ao xu dim x'áém koe úú sa. ³⁵ Eẽ xu ko q'ábà qaō dim qgáim koe síí kam kò *Paulo ba* ncõo-kg'ao xu ka qgóóa ghùiè, khóè ne di xgóàn ka. ³⁶ Wééa ne kò xùri me, a kò q'au a ko máá: “Cg'õo me,” témé khama.

Paulo ba ko tééa mááse

³⁷ Eẽ xu ncõo-kg'ao xu gaxu dim x'áém koe tcãà me kg'oana, kam ko Paulo ncõo-kg'ao xu dim kaia ba tèè a máá: “C'ees gúù sa ra gáé ga kg'ui cgoa tsi?” témé. Me máá: “Gerika sa tsi koáé cèè kg'ui? ³⁸ Kháé tsi nxãaska Egepeto tsi tama tsia, ncẽe kò nqáéa x'aèan ka tshúù sa ghùia tsi, a 4,000 xu cg'õo-kg'ao xu qãáka úúa tsi?” tam ma tèè me. ³⁹ Me Paulo xoa a máá: “Tíí ra Juta ra a, Tareso Kilikia di koe ábàèa ra, cgaém x'áé-dxoom dir x'âè-kg'ao ra. Cgómna guu te nakar khóè ne cgoa kg'ui,” témé.

⁴⁰ Me kgoara máá me, me Paulo q'ábà ko qaòè qgáì koe téèse tshàua ba cgoa khóè xu x'áí, nqoo xu gha ka. Eẽ xu ko qháì ta ma nqoo kam ko Paulo Hebera sa kg'ui cgoa xu, a máá:

22

¹ “Tíí kíí ga xao, àbo ga xaoè, ncẽeska xao tiris tééa mááse sa kombsana, ncéer ko ncẽeska gaxao cookg'ai koe nxæ sa,” témé. ² Eẽ xu ko kóm me ko Hebera dis kg'ui sa kg'ui cgoa xu ka xu kò kaisase nqoo.

Me nxãaska Paulo ba máá: ³ “Tíí ra Juta ra a, Tareso Kilikia di koe ábàèa ra, a ra a ncẽem x'áé-dxoom koe kaikaguèa, a ra a kò x'aèan àbo ga xu di ka Gamalielem di nqàrè-kg'aman koe qarika xgaa-xgaaè, a kò Nqari ba qarika tsééa máá, gaxao wéé

xao ncēe cám ka ii khama. ⁴ Xùri-kg'ao ne ncēem dàòm *Jesom* di ner kò x'ooan koe xgàra, kg'áò-khoean hẽé naka dxàe-khoean hẽéthẽér kòo qáé, a ra a kòo qáé-nquuan koe tcāà a, ⁵ ncēem ga ma kaiam peresiti ba hẽé naka kaia xu dis xg'ae sa hẽéthẽé ma nxàea tseegukagua máá tea hää khama ma. Tcgäya zi Damaseko di xu Juta xu góá mááèa hää zir kò séè, a ra a Damaseko koe úú, a ra a gaa koe síí khóè ne qáé, a séè a Jerusalema koe óá ne, nxãasega ne gha xgàraè ka.

*Paulo ba ko nxàe, ntam ma Jesom cgoa xg'aea sa
(Tsee 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ “Eěr ko koaba di x'aè ka Damaseko qàe koe hàà, kam ko kúúga kaisase tcààkom x'áà ba nqarikg'ai koe guu a x'áà-x'aa te, ⁷ kar ko górnankg'ai koe cg'áé, a ra a kg'ui ba kóm me ko bìrì te a máá: ‘Sauloè! Sauloè! Dùús domka tsi ko xgàra Te?’ témé. ⁸ Ra tēè Me a máá: ‘Dii Tsia X'aigae?’ témé. Me xoa te a máá: ‘Tíí Ra Jeso Ra a, Nasareta di Ra, ncēe tsi ko tsáá xgàra Ra,’ témé. ⁹ Xu kò tíí cgoa kò hää xu khóè xu x'áà ba bòò, igaba xu ko táá Gaam ëe kò tíí cgoa kg'uim di kg'ui-q'ooan kóm. ¹⁰ Ra tēè Me a máá: ‘X'aigae, dùú ra gha kúrú?’ témé. Me X'aigam *Nqari* ba bìrì te a máá: ‘Tēe, naka tsia Damaseko koe qõò, gaa koe tsi gha síí bìrìè wèé zi gúù zi Tíí x'aè tsia hää zi, kúrú tsi gha zi,’ témé. ¹¹ Xu tíí cgoa kò hää xu khóè xu qgóó hìi a Damaseko koe úú te, x'áàm di tcàà-q'ooa nea ko cg'õo tcgái tea hää khama.

¹² “Me kò Ananiase ta ko ma tciièm khóè ba hèà bòò te. Nqari-tcáóam khóèm x'áèan ko komsana me e kò ii, a ba a kò wèé ne Juta ne gaa koe x'ãèa

ne ka kaisase tcommèa. ¹³ Me dxùukg'aia te koe téé a ba a máá: 'Tíí qõe tsi Saulo tseè, bòò gaicara!' témé. Ra kò gaam x'aèm ëem kaga bòò me. ¹⁴ Kam ko nxãaska máá: 'Nqarim gatá ka xõò ga xu di ba nxárá tcg'òó tsia hää, x'áèa ba tsi gha q'ãa ka, a tsi a tchànom Khóèm Jeso ba bòò ka, a Gam kg'áñi koe guuam kg'ui ba kóm ka. ¹⁵ Eë tsi bòò a kóm hää zi koe tsi gha Gam dim nxàea tseegukagu-kg'ao ba ii ka, wèé khóèan koe. ¹⁶ Ka ncëeska tsi ko dùú sa qãà? Tée naka tsia tcguù-tcguuè naka i chìbia tsi xg'aàra tcg'òóè, tcii cg'õè Me kose,' témé.

Paulo ba ko tciìè a síí qhàò zi di ne xgaa-xgaa

¹⁷ "Eér ko Jerusalema koe kábise, a ra a ko tempelem koe còrè, kar ko c'ëes sõokuris ka tcãàè. ¹⁸ A ra a X'aigam Nqari ba bòò Me ko tíí cgoa kg'ui a ko máá: 'Qháé, naka ncëeskaga Jerusalema koe tcg'oa, cuiskaga ne Tíí ka nxàea tseegukaguan tsari dtcòmha hää tite ke,' témé. ¹⁹ Ra kò xoa a máá: 'X'aigaè, ncëe xu khóè xua q'ana, wèém còrè-nquum koer kò ko tcãà a ko ëe ko Tsáá koe dtcòmha ne qáé, a ra a ko xg'áñi ne sa. ²⁰ Eë i ko Tsarim nxàea tseegukagu-kg'aom Stefanem di c'áðan ntcãaguè, kar ko tíí ga ra gaa koe tééa-téé a ra a ko gaxu cgoa dtcòmku, a kò ëe ko cg'õo me xu di qgáíán kôre,' témé. ²¹ Me nxãaska X'aiga ba bìrí te a máá: 'Qõò, nqúù kar gha tsééa úú tsi, tãá zi qhàò zi di ne koe ke,' témé," tam Paulo méé.

Paulo ba ko xg'áñmè, Roma dim khóè me e igaba

²² Xu kò khóè xu Paulo ba komsana, me nxãakg'aiga qõò a síí ncëeta méé. Xu kaisase q'au a máá: "Ncëeta iim khóè ba méém nqõómk'g'ai koe tcg'òóè, qãè tama ia, kg'õèm gha sa ke," témé. ²³ Eë

xu ko q'au, a ko qgáía xu xaoa q'aa, a ko góman dõea kãé tc'amaka,²⁴ kam ko tc'amaka hñanas téé-q'oos dim tc'ãà-cookg'aim ncõo-kg'ao xu di ba x'áè, me Paulo síí ncõo-kg'ao xu dim x'áém koe tcãàè, a ba a xg'ámmèkose tẽèè. *Tc'amaka hñanas téé-q'oos dim tc'ãà-cookg'ai ba kò q'aa kg'oana, dùús domka xu ko khóè xu ñeta ma q'au cgae me sa khama.*²⁵ Eé xu ko qáea xòó me, síí xu gha xg'ámi me ka, kam kò Paulo ncõo-kg'ao xu dim tc'ãà-cookg'aim ñe kò qæa ba koe tẽem ncẽe nqãaka hñanas téé-q'oos dim ka máá: “A x'áèa ne kgoara hñaa, Roma dim khóèm gha xg'ámmè sa, ncẽe kg'ui zi cgoa kò táá tẽèè a nxãata ma chìbi-chibiè ba?” témé.

²⁶ Nqãaka hñanas téé-q'oos dim tc'ãà-cookg'aim ko ncẽes gúù sa kóm kam ko tc'amaka hñanas téé-q'oos dim tc'ãà-cookg'aim koe síí xàà si, a máá: “Nta tsi gha hñé? Ncẽem khóè ba Roma dim khóè me e ka,” témé.

²⁷ Me tc'amaka hñanas téé-q'oos dim tc'ãà-cookg'ai ba Paulom koe síí, a tẽè me a máá: “Bìrí te, Roma di tsi khóè tsi ii sa?” témé. Me máá: “Eè, gaar ga ra a,” tam ma xoa. ²⁸ Me nxãaska tc'amaka hñanas téé-q'oos dim tc'ãà-cookg'ai ba máá: “Tíí ra kaisa surutan surutaa, nxãasegar gha Roma dim x'áè-kg'ao ba kúrú ka,” témé. Me Paulo ba xoa a máá: “Igabar tíí nqõóm dir x'áè-kg'aor iise ábàèa,” témé.

²⁹ Xu ñe kò tẽè me kg'oana hñaa xu qháése guu me. Me tc'amaka hñanas téé-q'oos dim tc'ãà-cookg'ai ba q'ae, ñem ko bóòa q'aa, Paulo ba Roma dim khóèm me e, igabam táùan cgoa qáé mea sa ka.

Paulo ba Juta di xu tc'ãà-cookg'ai xu dis xg'aes koe

30 Ncõo-kg'ao xu dim kaia ba kò qãèse q'ãa kg'oana, dùús kam ko Paulo ba Juta ne ka chìbi-chibiè sa, khamam kò q'u dim cám ka kgoara me, a ba a x'áean tcg'óo, kaia xu peresiti xu hëé naka kaia xu dis xg'ae sa hëéthëé xu méé xu xg'ae sa. Me kò nxãaska Paulo ba cookg'aia xu koe óaga.

23

1 Me Paulo ba kaia xu dis xg'ae sam qãèse téé a ko tcgái-q'ooa sa koe bòò koe máá: “Tíí kíí ga xaoè, Nqarim cookg'ai koer q'anos tcáós cgoa tchànos kg'õè sa kg'õèa hää ncées koosega,” témé. **2** Kam ko nxãaska kaiam peresitim Ananiase ba ëe kò Paulom qàe koe téé-tëe xu bìrì a máá, xg'ám kg'ám me méé xu, témé. **3** Me nxãaska Paulo bìrì me a máá: “Nqari ba gha xg'ám tsi, tsáá ëe q'úuse xg'aàèam nquum cgáé-q'oo khama ii tseè! Eë koe tsi ntcõe a ko chìbia te bòò x'áean ma ii khama, igaba tsi ko tsáá ga tsi x'áean ntcoe, thõò-thõoè méé ra, ta mééan ka,” témé.

4 Eë kò Paulom qàe koe téé-tëe xu kò bìrì me a máá: “Kaiam peresitim Nqarim di ba tsi koáé cgúí?” témé. **5** Me Paulo ba xøa xu a máá: “Tíí kíí ga xaoè, kaiam peresiti me e sar kò bòòa q'ãa tama; góásea i hää a ko máá: ‘Táá tc'ãà-cookg'aim tsari ne khóè ne dim ka cg'ãè gúù kg'ui guu!’ téméè khama,” tam méé.

6 Me kò nxãaska Paulo ba, c'ëea xu Saduke e, xu c'ëea xu Farasai e sam kò q'ana hää khama xg'aes cookg'ai koe q'aua tcg'óo a máá: “Tíí kíí ga xaoè, tíí ra Farasai ra a, Farasai khara ka cóáse ra a. Tëèkus q'oo koer hää, x'óoa ne gha x'ooan koe tëe di nqòòa ner úúa hää khama,” témé.

⁷ Eẽm ko ncẽeta mééa xg'ara kas ko Saduke xu hẽé naka Farasai xu hẽéthẽé xg'ae koe mẽéku sa tẽe, si xg'ae sa q'aa-q'aase. ⁸ Saduke xu kòo máá, x'ooan koe tẽe sa káà si i, i moengelean ga káà a, me tc'ẽe ba thẽé káà me e, témé khama. Igaba xu kòo Farasai xu ncẽe gúùan wèé ga hana sa dtcòm. ⁹ Si kò kaisas tcẽé-tcẽe sa tẽe, xu c'ẽe xu x'âè xgaa-xgaa-kg'ao xu ncẽe kòo Farasai di ii xu tẽe a kaisase ntcoeku a máá: “Ncẽem khóèm ka xae cúí gúù tshúú ga hòò tama. Khaé dùú sa gha ii, ncẽe c'eedaokam kò tc'ẽe ba kana moengele ba kg'ui cgoa mea ne?” ta xu méé. ¹⁰ Si xg'ae sa kaisase mẽéku, me tc'amaka hànás téé-q'oos dim ncõo-kg'ao ba q'áò, Paulo ba xu gha séè a tòà q'aas gúùs ka, khamam ncõo-kg'ao xu bìrì, xõa xu gha a síí qarika séèa tcg'òó me, a ncõo-kg'ao xu dim x'áém koe úú me ka.

¹¹ Xùrikom ntcùúm kam ko X'aigam *Nqari* ba Paulom qàe koe hâà téé a máá: “Tóón tcáó! Ncẽe tsi kò Tíí ka ma Jerusalema koe nxàea tseegukagua khama méé tsi gataga ma thẽé Roma koe nxàea tseegukagu,” témé.

Paulom gha cg'õoè dis kàa sa

¹² Q'uu i ko ka xu ko Juta xu tcúú qáé, a xu a kaias gaises cgoa gaise, cuiskaga xu tc'õo kana kg'âà tite di sa, Paulo ba xu cg'õo tamas cookg'ai koe. ¹³ Ncẽes gaise sa kò kûrúa hãa xu khóè xua kò 40 sa nqáea hãa. ¹⁴ Kaia xu peresiti xu hẽé naka *khóè ne di xu* kaia xu hẽéthẽé koe xu kò síí a máá: “Gaisea xae hãa kaias gaises cgoa, cúí gúù ga xae xám tite sa, Paulo ba xae cg'õo tamas cookg'ai koe. ¹⁵ Ke méé xao ncẽeska gaxao hẽé naka kaia xu dis xg'aes di xu hẽéthẽé ncõo-kg'ao xu dim kaia ba

bìrí nakam máà xao o me, gam ka xao qãèse q'ää kg'oana khama ma kúrúse ná. Sixaea ncẽe koem hää tamás cookg'ai koe cg'õoa ba kg'ónòsea máána hää ke," témé.

¹⁶ Igaba ëem ko Paulom ka qõeses dim cóá ba gaas kàa sa kóím, kagam ko síí Paulo ba bìrí si, ncõo-kg'ao xu dim x'áém q'oo koe. ¹⁷ Me nxãaska Paulo ba c'ëem tc'ãà-cookg'aim nqãaka hànás téé-q'os di ba tcii, a bìrí me a máá: "Ncẽem qárl-kg'ao ba séè naka tc'amaka hànás téé-q'os dim tc'ãà-cookg'aim koe úú, c'ëes gúù sam úúa hää bìrí mem gha sa ke," témé. ¹⁸ Me nxãaska séè me, a ba a tc'amaka hànás téé-q'os dim tc'ãà-cookg'aim koe úú me. A ba a máá: "Paulom qáéèa ba tséé tea, ncẽem qárl-kg'ao bar gha tsáa koe óá ka, c'ëe gúùm úúa, bìrí tsi kg'oanam hää a khama," témé.

¹⁹ Me tc'amaka hànás téé-q'os dim tc'ãà-cookg'ai ba qárl-kg'ao ba séè, a dxùukg'aia ba za tcéèa nqáékagu me, a tẽe me a máá: "Dùú sa tsi úúa hää, bìrí te kg'oana tsi hää sa?" témé. ²⁰ Me máá: "Juta xu kg'ua xg'aea hää, dtcàrà tsi xu gha, tsi q'uu ka Paulo ba kaia xu dis xg'aes cookg'ai koe óága ka, gam ka xu qãèse tẽèa kg'ónò kg'oana khama xu kò hẽé. ²¹ Igaba táá nqábé xu guu, 40 sa nqáéas xg'aes khóè xu di sa qæe mea hää ke. Gaisea xu hää, tc'õó a xu a kg'áà tite sa, cg'õo me tama xu hääas cookg'ai koe ke. Kg'ónòsea xu hää ncẽeska, a qãà hää nxàe tsi ghas cúí sa, gaxu dis dtcàràs koe.

²² Me tc'amaka hànás téé-q'os dim tc'ãà-cookg'ai ba qárl-kg'ao ba bìrí me qõò, a q'ää-q'ää me, a ba a máá: "Táá cúí khóè ga ncẽe gúùan ncẽe tsi tíí koe xààa hää bìrí guu," témé.

Paulo ba ko Kaesarea koe úúè

²³ Me nxāaska c'ee tsara nqāaka hèna téé-q'oan di tsara tc'ãà-cookg'ai tsara tcii, a bìrì tsara a, a máá: "Kg'ónose tsao naka 200 xu ncōo-kg'ao xu séè, 70 xu bìi qábì-kg'ao xu hēé naka 200 xu kg'áó xaose xu hēéthēé e, naka xao Kaesarea koe ncēem ntcùum ka 9 di x'aè ka qōò, ²⁴ Paulo ba bìian qgóá máá, nakam nxāasega tc'ãà-cookg'aim Felikisem koe qāèse úúè," témé. ²⁵ A ba a kò tcgāya sa ncēeta ma góá:

²⁶ "Tíí ra Kelodiase Lisiase ra a,

"Tc'ãà-cookg'aim Felikisem tcom-tcomsa bar ko góá máá:

"Tsgámku ne!

²⁷ "Khóèm ncēer kò tcgāyas cgoa tséé úú ba Juta xu ka qgóóèa, xu kò cg'õo me kg'oana, igabar kò tiri xu ncōo-kg'ao xu cgoa hèà, a hèà hìi me, Roma dim khóè me e sar kò kómá hää khama.

²⁸ Q'ää kg'oana ra kò hää, dùús domka xu ko chìbi-chibi me sa, khamar ko nxāaska gaxu dis xg'aes kaias koe óa me. ²⁹ Ra kò bòò, chìbi-chibi mes gaxu di sa kò gaxu di x'áèan di ii sa, igaba i ko cg'õoèm gha kana qáéèm gha di chìbia ba kg'anoa hää di chìbian kák a. ³⁰ Eér ko ëem khóèm koe gha hèà kúrúses kàa sa q'ãakaguè, kar ko cúí q'oro tsáá koe tsééa úú me. A ra a gataga ëe ko chìbi bòò me xu thêé x'áèan máà, chìbian ëe xu úú cgoa mea xu gha tsáá koe úú ka," témé.

³¹ Xu kò nxāaska ncōo-kg'ao xu gaxu di zi x'áè-kg'ám zi komsana, a xu a Paulo ba séè a ntcùú ka Antipatirise koe úú. ³² Xu q'uú dim cám ka nqàrè cgoa hèna xu khóè xu, ëe kò bìian qábìa hää xu guu xu Paulo ba úú, xu gaxu ncōo-kg'ao xu dim x'áém

koe kábise. ³³ Eẽ xu ko bìan qábìa hää xu khóè xu Kaesarea koe síí, ka xu kò tc'ãà-cookg'ai-kg'aom koe tcgäya sa tcg'òó a úú, a Paulo ba gam tshàu q'oo koe tcää. ³⁴ Me tc'ãà-cookg'ai-kg'ao ba tcgäya sa nxárá, a ba a ndakam nqõóm koem guua hää sa tẽè. Kilikia koem guua hää sa kò bóòa q'ãase ³⁵ kam ko máá: “Ncẽè chibí ko bóò tsi xu khóè xu kò ncẽe koe hàà ner gha hàà tsaris tchõà sa kóm,” témé. A ba a nxãaska x'áè, Paulom gha Herotem dim nquum x'aian dim koe qâèse qgóó, a q'õéè sa.

24

Paulo ba ko Juta xu ka chibí-chibíè

¹ 5 cámán ko nqáé kam kò kaiam peresitim Ananiase ba *Kaesarea koe* síí, c'ee xu kaia xu hẽé naka x'áè q'ãa-kg'aom Teretalase ba hẽéthẽé cgoa, a ko síí gaxu ko ma Paulo ba chibí bóò sa tc'ãà-cookg'aim koe nxàe. ² Eẽm ko Paulo ba tcíia tcääè, kam kò Teretalase ba tshoa-tshoa a chibí-chibí me, a máá:

“Qãè-tcaoa ta máána hää, qáòm x'aèm ncẽe ta tsáá dòm q'oo koe tòókuan cgoa x'ãèa hää ba. Tsari tc'ãà-cookg'aia ne kái còoka-kg'õèa-qõðan óágara hää, sita di ne khóè ne kúrúa kabi di i. ³ Felikise tsi kaisase tcom-tcomsa tseè, wèé dàòan koe ga hẽé naka wèé za ga hẽéthẽé ta ko ncẽes gúù sa dtcòm, wèé qãètcaaoan cgoa. ⁴ Igaba nxãaska, nqúù ka tchõà sa úú tamaser ko còrè tsi, tsari qãèan koe tsi gha guu a xòmse komsana xae e sa.

⁵ “Ncẽem khóè ba ta ko bóò me ghäàku-kg'ao me e, a ba a ko wèém nqõóm koe wèé ne Juta ne qg'áì. A ba a gataga Nasareta dis xg'aes dim tcúú me e. ⁶ A ba a kò gataga tempele bam gha cg'uri-cg'uri di

dàðan qaa, ta kò nxãaska qgóó a qáé me. ⁷ * ⁸ Tëèa xamà ba ka tsi gha tsáá ga tsi tseeguan hòò, chìbi zi ncée zi wéé zi ncée xae kò tcee me zi koe,” tam méé.

⁹ Xu kò Juta xu gataga chìbi bóòa ba koe tcääà, a wéé gúùan ñea tseegu u sa nxæe.

Paulo ba ko Felikisem cookg'ai koe tééa mááse

¹⁰ Eẽm ko tc'ãà-cookg'ai ba kg'uim gha di x'aèan máà me, kam kò Paulo ba kg'ui a máá: “Q'ana ra hää, tsi ncées qhàò sa tc'ãòa kurian tc'ãà-cookg'aia hää, ra ko qäè-tcaoase cookg'aia tsi koe xóara mááse. ¹¹ Thamkase tsi gha nxæea cgáékagu u, 12 ga nqáé tama cámán kar kò Jerusalema koe síí ko còrè sa. ¹² Tiri xu chìbi-chibi-kg'ao xu kò hòò te nakar cúí khóè cgoa ga tempelem koe ntcoeku tama, kana c'ëe khóè gar kò còrè-nquuan koe qg'ái tama, kana x'áé-dxoom q'oo koe ga igaba. ¹³ Gataga xu cuiskaga qäèse x'áí tsi tite, chìbi-chibia xu kò ko máá tes gúù sa. ¹⁴ Gatà i ii igaba, xu ko ncées gúùs cúís ka tseegu, ncée xu ko máá, Nqarim ncée sita ka xõò ga xu di bar ko dqom gaam dàòm ncée xu ko tshúù-ntcõa iise séèm ka. Igabagar ko wèés gúùs Moshem di x'aèan koe góáèas koe hëé naka ncée porofiti xu koe góáèas koe hëéthëé dtcòm. ¹⁵ A ra a gataga ncée xu khóè xu khamaga ma gaas nqòòs cúís ga sa Nqarim koe úúa hää, ncée x'ooan koe tñee sa gha ñe tchàno ne koe ga hëé naka ñe chibiga ne koe ga hëéthëé hää di sa. ¹⁶ Ra ko gaa domkaga

---

* **24:7:** C'ëe zi tcgäya zi Gerika di zi ncée xùri ko kg'uian úúa: “a ta a kò tc'ëe, sita di x'aèan cgoa ta ga xgàra me sa. 7 Igabam kò ncõo-kg'ao xu dim kaiam Lisiase ba hàà a hèà kgäà ka tshàu-q'ooa ta koe séèa tcg'òó me. 8 A ba a ñe ko chìbi-chibi me ne x'aè, tsáá cookg'ai koe méé ne hèà sa.”

wèé qaria te cgoa kúrú, Nqari ba hëé naka khóè ne cookg'ai koe hëéthëér gha wèé x'aè ka tchàno tcáóan úúa hää sa.

¹⁷ “Jerusalema koer kò kái kurian nqáéase hàà, tiri ne khóè ne dxàua ner gha máàku zi óágara máá ka, a ra a hàà dàòa-mááku zi kúrú ka. ¹⁸ Eë ne ko tempelem koe bóò ter ko ncëeta hëé kar ko x'áèan koe ko qaase sa kúrúa hää. Kaias xg'ae sa kò tíí cgoa hää tama, i kò tcéé-tcëean káà a. ¹⁹ Igaba i kò c'ëe Jutan hèna, Asia dim xg'ækum koe guua a, ncëe tsáá cookg'ai koe ga kò hèàraa a, a hèà chìbia te nxàe, úú ana ra kò hää ne. ²⁰ Kana ncëe koe hèna xu igaba méé xu ëer kò xg'aes cookg'ai koe téé-tëe ka xu kò dùútsa chìbi sa bòò tea hää sa nxàe. ²¹ Cúis gúùs *chibi-chibi te xu ga ko sa*, ncëer kò q'au si i, ëer ko cookg'aia xu koe tëe ka, a máá: ‘X'ooan koe tëean dis gúù si i, ncëer tíí gaxao cookg'ai koe chìbian q'oo koe hää sa,’ témé sa,” tam méé.

²² Me kò nxäaska Felikisem, ncëe ko dtcòm-k'aoan di kg'õèan di dàòan ka qãèse q'ana ba gane di còoka-qõòan téékagu, a ba a máá: “Eëm ko Lisi-asem ncõo-kg'ao xu dim tc'amaka hànás téé-q'oos dim tc'ãà-cookg'ai ba hèà ner gha gaxao dis tchõà sa hèà bòò,” témé. ²³ A ba a kò ëe nqãaka hànás téé-q'oos dim tc'ãà-cookg'ai ba bìrí, Paulo bam gha kore sa, igaba méém kgoarasean máà me, naka gam ka c'ëea xu táá cara guu, gam ko tc'ëe gúùan máà mea ne.

Paulo ba Felikise khara Derusila khara cookg'ai koe

²⁴ C'ëe cáman nqáéasem kò Felikise ba gam dis khóës Derusilas cgoa hèà, ncëe Juta kò ii sa. A ba a Paulo ba tcií, a hèà kómí me, me ko Jeso

Krestem di dtcòmàn ka kg'ui. ²⁵ Igabaga ëem ko Paulo ba tchàno sa hëé naka qgóóse sa hëé naka hààkos xgàraku sa hëéthëé ko bìrí me, kam ko Felikise q'áòs ka tcääè a ba a máá: “Tc'äòa i hää, ke qõò ncéeska! Eér ko x'aèan hòò ner gha síí tcii tsi ke,” témé. ²⁶ Eém x'aèm kam kò gataga tcoma hää, Paulom gha ts'ää ka mari cgoa x'ámá me sa, khamam kòo kái se tcii me kg'ui cgoa mem gha ka.

²⁷ Cám kurian nqáéa kam kò Porekio Feseto ba ntcõó-q'ooan Felikisem di séè, igabam kò Felikise Juta ne hùi kg'oana khamam kò Paulo ba qáé-nquuan koe guu.

25

Paulo ba Fesetom cookg'ai koe

¹ Eém ko Feseto gam dim xg'aekum koe hää kam kò nqoana cáman qää q'oo koe Jerusalema koe qõò, Kaesarea koe guu a. ² Xu kò kaia xu peresiti xu hëé naka Juta di xu tc'äà-cookg'ai xu hëéthëé gam cookg'ai koe síí x'áise, a xu a Paulom di chìbian nxàe, a Feseto ba dtcàrà, ³ Paulo bam gha Jerusalema koe úú sa, kää sa xu kò kg'ónòa, dàòm q'oo koe xu gha cg'õo me di sa khama. ⁴ Me kò Feseto ba xoa a máá: “Paulo ba Kaesarea koe qgóóea, ra ko tíí ga ra thëé gaa za qõò. ⁵ Ke guu naka xu gaxao di xu kaia xu c'ëe xu tíí cgoa qõò, naka gaa za síí khóè ba chìbi-chibi, ncëè c'ëe gúù tshúùm kò kúrúa ne,” témé.

⁶ Eém ko 8 kana 10 cáman nqáé tama cáman Jerusalema koe hää kam kò Kaesarea koe qõò, a q'uu dim cáman qhàìs koe síí ntcõó-q'ooa ba koe ntcõó, a ba a x'aèan tcg'òó, Paulom gha cookg'aia

ba koe tcia óáè sa. ⁷ Eẽm ko Paulo hàà ka xu ko Jerusalema koe guua xu Juta xu hàà tééa nxama-nxama me, a kái zi chìbi zi qóm zi tcee cgae me, ncẽe tseegukagu tama xu hää zi.

⁸ Me nxãaska Paulo xoara mááse a máá: “Cuí chìbi ga ra kúrúa hää tama, Juta ne di x'áean nt-cocean koe, kana tempelem koe ga igaba, kana *Roma ne dim x'aigam* Kaesaram koe ga igaba,” témé.

⁹ Me Fesetom, ncẽe Juta ne ko hùi kg'oana ba Paulo ba bìrí a máá: “Jerusalema koe qõò sa tsia ko tc'ee, a tsi a síí cookg'aia te koe téé, a chibian ncẽe xoara mááse?” témé.

¹⁰ Me Paulo xoa a máá: “Ncẽeskar Kaesaram dis qhàis koe téé-téé, ncẽe gaa koe méér ga ko hàà xoara máásekaguè koe. Cuí gúù tshúù gar Juta ne koe kúrúa hää tama, ncẽe tsáá ga tsi ma théé t'õèse q'ana khama. ¹¹ A ncẽè chibigar kò ii, x'óó ra gha sa ko qaas chìbi sa, ner x'óó sa xguìa hää tite, igaba ncẽe chìbi ne ko bóò te qgáì kò káà ii ne i cúi khóè ga qari úú tama, gane tshàu q'oo koe i gha tcãà te di i. Kaesara bar ko dtcàrà mááse!” témé.

¹² Eẽm ko Feseto gam dis xg'aes cgoa chóà xg'ara kam ko nxæ a máá: “Kaesara ba tsi dtcàrà máásea, khama tsi gha Kaesaram koe qõò,” témé.

Paulo ba Ageripa khara Berenise khara cookg'ai koe

¹³ Cg'orò cám-coan qãá q'oo koe khara kò x'aigam Ageripa ba hëé naka Berenise sa hëéthëé khara Kaesarea koe hàà, a síí Feseto ba tsgámìkagu. ¹⁴ Kái cámán khara ko gaa koe hää kam kò Feseto ba Paulom dis tchõàs ka x'aiga ba chóà cgoa, a ba a máá: “Ncẽe koem c'ẽem khóè ba hàn Felikisem

ka qáé-nquum koe qaùèa ba. ¹⁵ Eēr ko Jerusalema koe síí ka xu ko kaia xu peresiti xu hēé naka kaia xu Juta ne di xu hēéthēé chìbi-chibi me, a xu a dtcàrà te, chìbiga me e, tar gha méé sa. ¹⁶ Ra ko bìrí xu, Roma ne dis kg'óòs tama si i sa, khóèm gha khóè ne máàè, qanegam chìbi ko bóò mem khóèm cgoa q'oaku naka máàèa baa chìbian koe x'aèan hòò naka xqara mááse tamas cookg'ai koe sa. ¹⁷ Eē xu ko ncẽe koe xg'ae, kar kò tchõà sa táá ão-ão, igabar kò q'uuan ka qhàis koe síí ntcõó-q'ooa te koe ntcõó, a ra a khóèm gha óágæd di x'aèan tcg'òó. ¹⁸ Eē xu ko chìbi ko bóò me xu tēe a ko kg'ui ka xu ko táá cúí gúù kaga chìbi-chibi me tíí ko nqòða hää a. ¹⁹ Gaan téé-q'oo koe xu ko kg'ama kg'uián úúa ntcoeku cgoa me xu kòò o, gaxu dis dtcòìms ka naka Khóèm x'óóam ka hēéthēé e, Jeso ta ko ma tciiè ba, ncẽe Paulom kò máá kg'òèam hää, témé ba. ²⁰ Aagusear kò hää, ntar ga ma chìbian ëe ma xùri dàò sa, khamar kò tēè me, Jerusalema koe qõða nem ko tc'ëe sa, a gaa koe síí chìbian xqara mááse sa. ²¹ Eẽm ko Paulo dtcàrà mááse, Kaesaram dis bòòs koem gha úùè sa, kar ko x'âè, qgóóèm gha sa, ra nxãakg'aiga Kaesaram koe síí tsééa úú me," tam méé.

²² Me nxãaska Ageripa Feseto ba bìrí a máá: "Tíí kar ncẽem khóè ba kóm kg'oana," témé. Me xoa a máá: "Q'uu ka tsi gha kóm me," témé.

Paulo ba Ageripam cookg'ai koe

²³ Xùrikom cám ka khara kò Ageripa ba hēé naka Berenise sa hēéthēé khara hàà, x'ai-x'áísean cgoa, a khara a hàà komsanan dim nquum koe tcäà, tc'amaka hääs téé-q'oos di xu ncõo-kg'ao xu cgoa,

naka q'ääèa xu khóè xu x'áé-dxoom di xu hëéthëé cgoa. Fesetom di x'áè-kg'áman kam kò Paulo óagaè.

²⁴ Feseto ba ko máá: “X'aigam Ageripa ba hëé, naka wèé ne khóè ne ncée koe gatsam cgoa hää ne hëéthëé tuè, ncẽem khóè ba tu ko bôò! Wéé ne khóè ne Juta di nea cõrè tea gam ka, Jerusalema koe hëé naka ncée *Kaesarea* koe hëéthëé e, a ko q'au cgae te, táá méém ga qanega kg'õeas gúùs ka. ²⁵ Ra bôò me cúí gúù ga kúrúa hää tama, x'oo sam ga kg'anoa a, igabam ko nxãaska x'aiga-dxoom Roma dim koes gha tchõà sa úúè sa dtcàrà mááse, ra nxãaska bôò Roma koer gha úú me sa. ²⁶ Igabar cúí gúù ga úú tama, gam kar gha x'aiga-dxoom tiri ba góá máá a. Khamar gaa domkaga óaga mea wèéa tu cookg'ai koe, gataga kaisase tsáá x'aiga tsi Ageripa tsi cookg'ai koe, nxãasegar gha ncée xùri dàòan di xoan koe c'ees gúù sa hòò, a nxãan ka góá ka. ²⁷ Bóòr ko i káà hùi i khama, qáéèam khóè ba tsééa úúa ne, chìbi-chibièam ko mááès gúù sa qãèse nxàe tamase,” tam méé.

26

¹ Me kò nxãaska Ageripa Paulo ba bìrí a máá: “Kgoara tsi mááèa kg'uiá tsi gha mááse sa,” témé. Kam kò nxãaska Paulo x'õàa ba ghùi, a ba a xoara mááse, a máá:

² “X'aiga tsi Ageripa tseè, bôòr ko ts'eekg'ai ra a sa, ncéer ncée cám ka tsáá cookg'ai koe tēe ka, a ko wèé chìbian tiri ncée Juta ne koe guua hää koe xoara mááse. ³ Qãèse tsi q'ana hää, Juta ne di kg'óðan hëé naka ntcoeku-kg'áma ne hëéthëé e khama. Gaa domkar ko dtcàrà tsi, qãèse tsi gha komsana te sa.

4 “Cg'áré ra a koe ga ne guu a wèé ne Juta ne kg'ōè-q'ooa te q'ana hää. *Q'ana ne hää, ntar kò ko ma* tiri ne khóè ne xg'aeku koe hẽé naka Jerusalema koe hẽéthẽé tshoa-tshoases koe ga guu a ko ma kg'ōè sa. **5** Qáò x'aèa ne ne q'āa tea, a ne a ga nxàea tcg'òó, tc'ëe ne kòò ne, qari dàòan sita dis dtcòm̄s di koer kò kg'ōè sa, Farasai ra iise. **6** Ra ncēeska ncēe koe tẽe, tẽèkus koe, nqòòs ncēer úúa hääs di sa, nqòòkagukus ncēe Nqarim kò sita ka xõòa xu nqòòkagua hääs koe. **7** Sita di zi qhàò zi 12 zi Iseraele di zi ko koaba ba hẽé naka ntcùú ba hẽéthẽé Nqari ba qarika tsééa máá, ncēes nqòòkaguku sa ne gha hòò di tcoma ne ne úúa hää khama. Oo, x'aigaè, ncēes nqòòs domkar ko Juta ne ka chìbi-chibiè. **8** Dùús domka tu dtcòm̄ úú tama, Nqari ba ga khóèan x'ooan koe ghùi di i?

9 “Igabar kò tíia, tíi ka bóà hää, kái zi gúù zi méér ga kúrú naka Jesom Nasareta dim di cg'ōèan ntco sa. **10** Ncēea Jerusalema koer kò kúrús ga si i: Kaia xu peresiti xu koer hòòa qarian cgoar kò kái dtcòm̄-kg'aoan* qáé-nquuan koe tcãà, gatagar kò tíi igaba ēer ko kóm cg'ōoè ne ko sa ka, ēes gúù sa dtcòm̄a máána hää. **11** Káíser kò ko còrè-nquu xu koe tcana te a xgàra ne, a ra a kò kúrú ne, gane dis dtcòm̄ sa ne gha cóè ka. Kaisase gane koe xgóàñ kar kò gataga tää nqõóan di x'áé-dxooan koe ga síí xgàra ne.

*Paulo ba ko nxàe, ntam ma Jesom cgoa xg'aea sa
(Tsee 9:1-19; 22:6-16)*

---

* **26:10:** dtcòm̄-kg'ao ne - Gerika sa ko máá: “tcom-tcomsa ne,” témé.

12 “Ncēes tc'ēe sa úúaser kò Damaseko koe qōò, kaia xu peresiti xu koe guua qarian hēé naka x'āèan hēéthēé úúa hāase. **13** X'aigaè, koaba di x'aè e kò ii, ëer kò dàò q'oo koe hāna kar kò nqarikg'ai koe guuam x'āà ba bōò, kaisase ko cám̄s ka x'āà ba, me ko tíí koe x'āà, naka ëe kò tíí cgoa hāa xu koe hēéthēé e. **14** A ëe xae wèéa xae ga górmankg'ai koe cg'áea hāa kar kò dòm̄ ba kóm̄, me ko Hebera dis kg'uis ka kg'ui cgoa te a ko máá: ‘Sauloè, Sauloè, dùú sa tsi ko xgàra Tea máá? Tc'íia tsi kòo kabi ne tsi ko thōò-thōose, *ghòèm khama* dqàbi hìi ba ko tc'íi ba,’ témé. **15** Ra tèè a máá: ‘Díí Tsia, X'aigaè?’ témé. Me X'aigam *Nqari* ba xoa a máá: ‘Jeso Ra a, ncēe tsi ko xgàra Ra. **16** Igabaga tēe naka nqàrèa tsi cgoa téé, ncēes gúùs domkar tsáá koe x'áisea hāa ke: Tiri tsi qāà tsi gha ii kar nxará tcg'òó tsia, a Tíí koe tsi bóòa hāa zi gúù zi hēé naka x'áí tsir gha zi gúù zi hēéthēé di tsi nxàea tseegukagu-kg'ao tsi ii ka hēéthēé e. **17** Tsari ne khóè ne koe hēé naka tāá zi qhàò zi di ne koe hēéthēér gha kgoara tsi, ncēer gha gane koe tsééa úú tsi ne, **18** tcgáía ne tsi gha xgobekg'am ka, a ntcùúan koe kabi a tcg'òó ne a x'āán q'oo koe tcāà ne ka, a satanam di qarian koe tcg'òó ne a Nqarim koe úú ne ka, nxāasega ne gha chibian di qgóóa-máákuan hòò, a ne a gha Tíí koe dtcòm̄an ka Nqarim di ne khóè ne ii ka,’ témé.

Paulo ba ko gam di xgaa-xgaan ka nxàe

19 “Khamar x'aiga tsi Ageripa tseè, nqarikg'ai dis x'áí sa ntcœ tama. **20** Igabar kò kg'aia Damaseko di ne koe síí nxàe si, a nxāaska Jerusalema koe hēé naka Jutea dim nqōóm koe hēé, naka gataga tāá zi qhàò zi di ne koe ga hēéthēé síí nxàe si a ko máá,

gane di chìbian koe méé ne tcóóse naka Nqarim koe kábise, naka tcóósea ne hää sa ko x'áí zi tséé zi kúrú. ²¹ Ncées gúùs domka ne kò Juta ne tempelem koe qgóó te, a ne a cg'ðo te kg'oana. ²² *Igaba* ra wèé x'aean ncée kaga Nqarim koe hùian hòòa, a ncée koe tēe, a ko *wéé ne khóè ne* ëe nqâaka hâna ne hëé naka tc'amaka hâna ne hëéthëé koe nxàea tseegukagu. C'ëe gúù *tíí tc'ëe koe tcg'oara hää* nxàe tama, igabar ko porofiti xu hëé naka Moshe ba hëéthëé xu nxàea hää, a máá, kúrúses gha témés gúù sa nxàe. ²³ Ncée xu kòo máá, Kreste ba gha xgàrase, a ba a gha tc'ää a x'ooan koe tēe, a gha ncéem dàòm ka Iseraele di ne khóè ne koe hëé naka tää zi qhàò zi di ne koe ga hëéthëé x'åàn ka kg'ui, témé sa," tam Paulo ba méé.

²⁴ Paulom qanega hää a ko gam di xoara máásean ka nxàe kam kò Feseto ba tcää kg'áñ-q'oo me, a q'au a máá: "Temea tsia, Pauloè! Kaisase xgaaxgaasean tsaria temekagu tsia!" témé.

²⁵ Igabam kò Paulo ba máá: "Teme tama raa, tcom-tcomsa tsi Feseto tseè, igaba ra ko tchàno tseeguan kg'ui. ²⁶ Ncée zi gúù zi kam x'aiga ba q'anaa hää khamar ko gam cgoa kgoarasease kg'ui, a gataga tcoma hää, c'ëe gúùan ga kò tää nqáé me sa, ncée zi gúù zia kò xàilase kúrúè tama khama. ²⁷ X'aiga tsi Ageripa tseè, porofiti xu tsia ko dtcòm? Q'ana ra hää dtcòm xu tsi ko sa," tam méé.

²⁸ Me kò Ageripa Paulo ba bìrí a máá: "Xòm x'aè ka tsi gha kúrú ter dtcòm-kg'ao ba kúrú, sa tsi koáé tc'ëe!" témé.

²⁹ Me Paulo xoa a máá: "Xòm x'aè kana qáò x'aè i ko séè *igabar tchöà úú tama*, a ko Nqari ba còrè, tsáá cúí tsi tama tsi méé tsi ii sa, igaba gataga wèéa

ne ncēe ko ncēe cám ka komsana te ne méé ne tíí khama *dtcòm-kg'ao ba kúrú sa, igaba ra tc'ëe tama tíí khama tu gha ii sa*, ncēe zi táu zi úúan ka,” tam Paulo ba méé.

³⁰ Me nxâaska x'aiga ba tēe, naka tc'âà-cookg'ai ba hëé, naka Berenise sa hëé, naka wèé ne ëe ko gane cgoa ntcõe ne hëéthëé e. ³¹ Eë ne ko qõò ka ne ko bìríku a máá: “Ncēem khóè ba cúí chìbi ga kúrú tama, cg'õoèm gha sa ko qaa a, kana qáé-nquuan koem gha tcääè di i!” témé.

³² Me kò Ageripa Feseto ba bìrí a máá: “Ncēem khóè ba ga kò kgoaraèa, ncēè Kaesaram koe tchõà sa úúa nem kò dtcàrà máásea tama ne,” témé.

27

Paulo ba ko tshàa ba tchoaba a Roma koe qõò

¹ Eë i ko dtcòmküèa Italea koe xae gha qõò sa, ka xu kò Paulo ba hëé naka c'ëe xu ëe kò qáéèa hää xu hëéthëé, xu ncõo-kg'ao xu dim kaiam Juliom tshàu q'oo koe tcääè, ncēe kò Kaesara ta ko mééës xg'aes di ba. ² Xae Aderamitime koe guua hääs skepe sa q'ábà, ncēe kò Asia di xu nqõõ-coa xu tshàam qàe koe hànà xu koe qõò sa tééa máána hää sa. Xae kò tshàan q'oo koe tcää. Arisetarekom cgoa xae kò hànà, Maketonia dim nqõóm di ba, ncēe kò Tesalonika koe guua ba. ³ Q'uu dim cám ka xae kò Sitone koe tcää, me kò Julio ba Paulo ba qäèse qgóóa hää khamam kò kgoara me, tcáràse ga xu koem gha síí ka, xu síí ëem ko tc'ëe gúùan koe hùi me ka. ⁴ Eë koe guus ka xae kò Kupero qàe koe síí nqáé, tc'âá sa kò q'óá-kg'am xaea khama. ⁵ Eë xae ko Kilikia hëé naka Pamfilia hëéthëé q'óá-kg'amam tshàa ba tchoaba, ka xae kò Mira koe síí, ncēe kò

Likia koe hànà a. ⁶ Gaa koem kò ncõo-kg'ao xu dim kaia ba Alekesanteria dis skepes, Italea koe ko qõò sa hòò, a gaas koe nqàò xae e.

⁷ Kái cáñan xae kò kgàesase qõò, a qóm cgoa qgóókua hääse Kenito koe síí tcãà. Tc'ãá ba kò guu xae e naka xae còoka qõò tama, khama xae ko nxãaska *tshàam ka nxama-nxamaèam nqõó-coam* Kereta dim qàe koe súí nqáé, Salemone q'óá-kg'ama hääse. ⁸ Qórí ba qgóóa hääse xae kò qõò a c'ëem qgáìm koe síí tcãà, ‘Qãèm qgáìm skepe zi ko téé ba,’ ta ko ma tciìè ba, ncée Lasea dim x'áé-dxoom qàe koe hànà ba.

⁹ Kái x'aèa ne kò nqáéa, skepes cgoa tshàa ba tchoaba nea kò cg'oe-cg'oega a, tc'õoan carasean di x'aèan qãá q'oo o kò ii khama, me kò Paulo ba nxãaska q'ãa-q'ãa xu ¹⁰ a máá: “Khóè xaoè! Bóòr ko kam gha gaxae dim dàò ba cg'oe-cg'oega ii, skepes koe hẽé naka gúù zi koe hẽéthẽé cúí tamase, igaba gaxae di kg'õean koe ga hẽéthẽé e,” témé. ¹¹ Igabam kò ncõo-kg'ao xu dim kaia ba, Paulo bam ga komsana kámá ka, chùi-kg'ao ba hẽé naka skepes ka q'õose ba hẽéthẽé tsara di bìríkuán komsana. ¹² Skepean ko téés qgáì sa ko sao di x'aè ka qãè tama, khama xu kò kái xu dtcòmku, kg'ama xu gha qõò sa, c'ëedaoka xu gha Fenekise koe síí dis nqõò sa úúa hääse, a sao di x'aè ka gaa koe hää. Ncée sa kò skepean ko téés qgáì si i, Kereta di sa, dtcẽèan xòè hẽé naka tcg'aoan xòè hẽéthẽé dim xg'aekum koe.

Kaiam tc'ãá ba

¹³ Eẽm ko dtcẽè xòè dim tc'ãám nqaea hää ba tshoa-tshoa a ko tc'ãá, ka xu ko tc'ëea máá, ncää

xu ncēeska tc'ẽe xu ko sa nxāwa hòò, ta tc'ẽea, a xu a nxāaska skepe sa ko qgóóa tòó gúuan tcg'òó, a xgoaba a Kereta qàe dim tshàam dxùukg'ai séé a qõõ. ¹⁴ Xòm x'aè qãá q'oo koem kò dxāwa tc'ãám Erakilo ta ko ma tciiè ba Kereta koe guu, a kaisase tc'ãá hää. ¹⁵ Si kò skepe sa tc'ãám ka qgóóe, a kò gãá ba ka tààè. Xae kò nxāaska guu me a *kg'ama q'ooa ba koe ntcōo*, i kò *tshàan gaan ko tc'ẽe koe* xàbùa úú xae e. ¹⁶ Eẽ xae ko tshàam ka nxāma-nxāmaèa hääam nqõõ-coam cg'árém Kauda ta ko ma tciièm qàe koe hää nqáé, ka xae ko skepe-coas ncēe skepe-dxoos kháó koe hànä sa qóm cgoa qgóókua hääse kgoana a kòre, táás gha kobese ka. ¹⁷ Eẽ xu ko khóè xu tc'amaka ghìù a ko tcäà sia xg'ara ka xu ko skepes dòm q'oo koe dqùian qáéa ntcòo, qgóó xu gha tòó si ka. Siretise di góñ dtcõðan koe xu gha síí ncemea tcäàsean bëe ka xu ko skepe sa ko qgóóa tòó qanoan tshàam q'oo di qáú, a xu a skepe sa guu si tshàan ka ghànèa úúè. ¹⁸ Dxāwa tc'ãá ba kò tshíùù qgáì koe tòó xaea, xu nxāakg'aiga q'uu dim cám ka skepes q'oo koe xu nqàòa hää zi gúù zi xaoa tcg'òó. ¹⁹ Nqoana dim cám ka xu kò skepes ko tséé cgoaè zi gúù zi tshàua xu tc'áró ka xaoa tcg'òó. ²⁰ Cám sa hëé naka tçonò zi hëéthëéa kò kái cámán hòòse tama, i kò tc'ãán qanega tc'ãá, i hùian xae gha hòò di nqòò ga kákà a.

²¹ Eẽ xu ko qáòm x'aè ba úú a tc'õó tama kam ko Paulo xg'aekua xu koe tée, a máá: "Khóè xaoè, komsana tea xao ga kò hää, a ga kò táá Kereta koe guu a xgoaba hää, ncēeska xao ga kò ncēe cg'ãèan koe hëé naka aaguse-cgaesean koe hëéthëé tcg'òósea hää. ²² Igabar ko ncēeska bìrì xao o a ko máá, tòón tcáó méé xao, témé! Cúa xao ga

kg'õèa xao ka aaguse cgaeèa hää tite ke. Igabas gha skepes cúí sa tshúù-tshuuè. ²³ Ncẽe ncãa nqáém ntcùúm kam ncãa, ncéer Gam di ii a ko gataga tsééa máám Nqarim dim moengele ba hèà qàea te koe téé, ²⁴ a ba a máá: ‘Táá q'áò guu, Pauloè. *Roma ne dim x'aigam* Kaesaram cookg'ai koe tsi gha tééa mááse. Bóò, Nqari ba wèé xu ëe tsi ko tshàa ba tchoaba cgoa xu, Gam di cgómkuan ka kg'õèa xu kgoara hää,’ témé. ²⁵ Ke xao khóè xaoè, ghùi tcáó, Nqarim koer tcoman úúa hää ke, ëer ma bìrièa khamaga i gha ii sa. ²⁶ Gatà i ii igaba méé xae tshàam ka nxama-nxamaèam nqõó-coam c'ëem koe xaoa tcäàè,” tam méé.

Skepes x'oo-q'oo

²⁷ 14 dim ntcùúm ka xae ko qanega Ateria dim tshàam q'oo koe ko ghànèa úúè. Xu skepes di xu nqàri-kg'ao xu nqõó ba xu sao-xg'aea sa ntcùú nqáè ka bóòa q'ña. ²⁸ Xu kò qàm-q'ooan ko tc'âò-tc'âom gúù ba tshàan q'oo koe tcäà a bóò i 40 xu mitara xu di qàman úúa. Xòm x'aè qãá q'oo koe xu ko gaia tc'âò-tc'âo, i 30 xu mitara xu di qàm-q'ooan qgóó. ²⁹ Nxõá xàbìan koe xae gha xg'áma ntcòosean bée ka xu ko 4 qanoan skepe sa ko qgóóa tòó kháóa sa koe guu a xòo, a xu a q'uu i gha sa còrè. ³⁰ Skepes di xu nqàri-kg'ao xu kò skepes koe ts'ana tcg'oa kg'oana khama xu kò skepe-coa sa tshàan q'oo koe xòo, skepe sa ko qgóóa tòó qanoan xu kò sii skepe sa ko qõòkagus qanos koe guu a xòó témé a. ³¹ Nxäaskam kò Paulo ba ncõo-kg'ao xu dim kaia ba hëé naka ncõo-kg'ao xu hëéthëé bìrí a máá: “Khóè xu ncẽe xu kò skepes q'oo koe hää tama ne xao cuiskaga kg'õèa hää tite,” témé. ³² Xu

kò nxāaska ncōo-kg'ao xu skepe-coa sa qgóó hāa dqùian q'aea qhòm, a guu sis cg'áea tcāà.

³³ Eē i ko qhòase kam kò Paulo ba wééa xu q'ää-q'ää, tc'õó méé xu sa, a máá: “Ncëea 14 dim cám me e, xae ko kg'ama bóòa mááse ba, a xàbàs cgoa hāa, a cúí gúù ga tc'õó ta ga hāa. ³⁴ Gaa domkar ko ncëeska dtcàrà xao o, tc'õó xao gha sa, kg'õèan di qaria ne i gha máà xao o, gaxao ka c'ẽem cùím ga ba gaam dim tcúú-c'õòm cùím kaga aaguse cgaeèa hāa tite khama,” témé. ³⁵ Gatàm ko mééa xg'ara kam ko péréan séè, a ba a wéé xu cookg'ai koe Nqari ba qäè-tcaoa máá, a khðá q'aa a, a ba a tshoa-tshoa a tc'õó. ³⁶ Xu kò wééa xu ga ghùi-ghuin tcáòè, a xu a gaxu igaba tshoa-tshoa a tc'õoan tc'õó. ³⁷ Wééa xae xg'ae-q'ooa kò 276 xae khóè xae e, ëe kò skepes koe q'ábà hāa xae. ³⁸ Eē xu ko tc'õóa tc'ãò ka xu kò skepe sa xu gha subu-subu ka maberean tshàam q'oo koe ncemea tcāà.

³⁹ Q'uu i ko ka xu ko nqõó ba táá bóòa q'ää, igaba xu ko tshàam-kg'ám hòò góman úúa a, ncëè qäèse xu kò ko bóbò ne xu gha gaa koe skepe sa tòó ka. ⁴⁰ Khama xu kò skepe sa ko tshàan q'oo koe qgóóa tòó qanoan qgóóa ghùi, a xu a gaa x'aè kaga skepe sa ko qõòkagu xu hìi xu koe qáésea hāa xu dqùi xu kgoara, a nxāaska còoka hànám sàri ba tc'ääm úú-kg'aia xòè koe tchoanà a góman hàná qgálan koe sií. ⁴¹ Igabas kò skepe sa góman-dtcõòan koe xg'áma tcāàse. I kò skepes di còo-kg'aian nqäè, a táá kòri, i kháóa sa tshàan di qhonèan ka xg'ámmè a khoana tòm-tomse.

⁴² Xu kò ncōo-kg'ao xu ëe qáéèa hāa xu khóè xu cg'õo kg'oana, tshàa ba xu gha båra a sií tcg'oa

a ts'ãà khama. ⁴³ Igabam kò ncõo-kg'ao xu dim kaia ba, ncẽe kò Paulo ba kg'õekagu kg'oana hää ba, gaxu ko tc'ees gûùs koe cara xu. A ba a bîrì xu, ëe bãra q'ana xu méé xu kg'aika tshàan q'oo koe nxâia tcãà naka xua bãra, na gómkang'ai koe síí sa. ⁴⁴ Naka xu ëe qaùa hää xu wèé xu nqaoan hëé naka skepes di qàmàn hëéthëé cgoa síí, témé. Xu kò gataga ma wèéa xu gómkang'ai koe bèea síí.

28

Paulo ba Maleta koe

¹ Eẽ xae ko tshàam ka nxãma-nxãmaèam nqõóm koe qãèse síí, ka xae ko Maleta me e sa kóm. ² Ne kò gaam nqõóm di ne qãèse qgóó xae e. Tuu i kò ko a gataga qgàisa a khama ne ko c'ee sa dxùúa máá xae e, a wèéa xae ga cg'áè xgàu. ³ Paulo ba kò c'ee-tcaruan sáà a c'eean koe tcãà, kas kò dcàù sa c'eean di kùruan ka tcg'òoè a sa a tshàua ba koe q'ámse. ⁴ Eẽ ne ko x'âè-kg'ao ne cg'ao sa bôò, si Paulom tshàu koe ntcãà-ntçanasea têe ka ne ko bîríku a máá: "Tseegukagam ncẽem khóè ba khóè cg'õo-kg'ao me e, tshàam koem qãèse tcg'oara hää, igaba i Xgàrakuan guu mem kg'õèa hää tite," témé. ⁵ Igabam kò Paulo ba cg'ao sa c'eean q'oo koe xaoa tcãà, a ba a táá c'ëe gûù ga tsàa. ⁶ Khóè ne kò tc'ëea máá, gãem gha kanam gha qháése ga cg'áé a x'óó, ta tc'ëea. Igaba ëe ne qáòm x'aè ba séè a qãà mea, a ne a bôò i cúí gûù tshúù ga kúrusé cgae me tama ka ne kò tc'ëea kabi a ne a máá, nqárì me e, témé.

⁷ C'ëem x'áé ba kò gaa koe cùùse hèna, Pubilio ta ko ma tciièm khóèm di ba, gaam tshàam ka nxãma-nxãmaèam nqõóm dim x'aiga ba. Ncẽe kò x'áea ba koe qãèse hèàkagu xae e ba, a kò nqoana cámán

qãèse qgóó xae e. ⁸ Pubiliom ka xõò ba kòo tsàa a kgàrom koe xõe. Cg'õà ba hëé naka c'áðan úúam q'oo ba hëéthëém kò ko tsàa. Me kò Paulo ba síí cgae me, a ba a còrè, a ba a gam koe tshàua ba tòó, a kúrú mem qãè. ⁹ Ncẽe gúùan kúrúsea qãá q'oo koe ne kò ñem nqõóm di ne khóè ne tcììa kò hãa ne wèéa ne hèà, a ne a kò gataga thëé hèà kg'õèkaguè. ¹⁰ Káí zi aba zi ne kò máà xae e, a ne a kò ñe xae ko xgoaba ka wèé gúùan ñe ko qaase máà xae e.

Paulo ba ko Roma koe hèà

¹¹ Nqoana nxoean qãá q'oo koe xae ko Alekesanteria dis skepes cgoa xgoaba, ncẽe ko gaam nqõóm koe saoan nqáékagua hãa sa, a ko tcúúa sa koe 'Hò-hore tsara nqári tsara' ta ma góásea sa. ¹² Sirakuse koe xae ko hèà tcàà a xae a gaa koe nqoana cámán hãa. ¹³ Gaa koe guus ka xae kò gaia xgoaba a xae a Regume koe síí tcâà. Me kò q'uu dim cám ka tc'ää ba tshoa-tshoa a dtcëè xòè koe guu a tc'ää. Xae kò cám dim cám ka Puteoli dim x'áé-dxoom koe hèà. ¹⁴ Gaa koe xae kò dtcòm-kg'ao xu c'ëe xu cgoa xg'ae, xu ko dtcàrà xae e, 7 cámán xae gha gaxu cgoa hëé sa. Xae kò nxäaska Roma koe síí tcâà. ¹⁵ Xu kò dtcòm-kg'ao xu ñe xu ko sixae ka kóm kaga hèà, c'ëe xua kò Apiom di x'ámágu qgáì hëé naka 'Nqoana nquuan cg'áèan di' ta ko ma tcììem qgáì ba hëéthëé khama noose nqúù ka guu a hèà, xg'ae cgoa xae e xu gha ka. Paulom ko bòò xu kam kò Nqari ba qãè-tcaoa máá, a ba a ghùi-ghui tcáóè.

Paulo ba ko Roma koe xgaa-xgaa

¹⁶ Eë xae ko Roma koe hèà kam ko Paulo ba cùísem gha hëé sa kgoara mááè, ncõo-kg'aom q'õé me gham cgoa.

¹⁷ Paulo ba ko nqoana cámán qãá q'oo koe Juta di xu tc'ää-cookg'ai xu x'áé-dxoom di xu xg'aes koe tcia óá, a ba a kò ëe xu hààra xg'aea ka bìrí xu a máá: “Tíí kií ga xaoè, qanegar cúí gúù ga kúrú tama gaxae di ne khóè ne ka, gaxae ka tsgõosea ne di kg'óðan igaba gar tsaqá hää tama, igabar kò Jerusalema koe guu a tcg'óðóèa, a kò Roma xu tshàu q'oo koe tcääè. ¹⁸ Tëè tea xu ko xg'ara ka xu ko *Roma* xu kgoara te kg'oana, cúí chìbi gar kò úú tama x'oos di xgàrakuan kg'anoa a khama. ¹⁹ Eë xu ko Juta xu xguì kar kò Kaesaram koe tchõà sa úúan ka cúí qaùa mááèa. Khóè ne tiri ner gha ma chìbi-chibi sa ko káà si i igaba. ²⁰ Gaa gúùan domkagar kò dtcàrà máásea, bóbò xao or gha sa, a ra a gataga chóà cgoa xao o. Iseraele ta di nqòðan domkar táùan ncẽe cgoa qáéèa,” tam méé.

²¹ Xu xoa me a máá: “Tsáá ka ko kg'ui tcgãyan xae qane cgoa ga hòò tama Jutea koe guua a. Xu sixae ka c'ëea xu, gaa koe ko guu a ncẽe koe hàà xua tsáá ka cg'äè gúù ga xàà tama, kana kg'ui ta ga hää. ²² Igaba xae ko tsáá koe kómí sa tc'ëe, nta tsi ko tsáá ma bóbò sa, wèé qgáì koe ne khóè ne ncées xg'ae sa ma x'óea sa xae q'ana khama,” ta xu méé.

²³ Xu kò c'ëem cám ba tòó Paulom cgoa xu gha xg'ae ba, ka xu ko kái a ëem ko Paulo hëé koe hàà. Me kò ntcùúkg'ai cgoa koe guu a kg'ui cgoa xu i sii dqòa. A ba a Nqarim di x'aian ka nxaea tseeguk-agu, a ko Jesom ka kg'uiia tàà xu kg'oana, Moshem di x'áèan koe hëé, naka porofiti xu di Tcgãyan koe hëéthëé guu a. ²⁴ Xu kò c'ëea xu kg'uiia ba dtcòm, xu c'ëe xu táá dtcòm m. ²⁵ Xu ko ntcoeku cgoaku, a gataga qõòa q'aa. Paulom ko ncẽem kg'uim còo di

ba kg'uiā xg'ara, a ko máá: “Tcom-tcomsam Tc'ee
ba gaxao ka tsgōose ga xu koe tseeguan kg'uiā, ēem
kò ko porofitim Isaiam koe guu a ko kg'ui ka a ko
máá:

²⁶ ‘Khóè ne ncēe ne koe qōò naka síí máá:
‘Kóm tu gha igaba tu kómáa q'āa tite,
a tu a gha bóo,
igaba tu cuiskaga bóòa q'ana hāa tite.

²⁷ Ncēe ne khóè ne di tcáoa nea x'óoa khama,
ne ko tshúù-xamse tceea ne cgoa kóm,
a ne a tcgáia ne tcēekg'ama,
táá ne gha tcgáia ne cgoa bōò ka,
a gataga táá tceea ne cgoa kóm ka,
a ne a gha táá tcáoa ne cgoa kómáa q'āa ka,
a ne a gha táá Tíí koe kabise ka,
Ra gha táá qāè-qāe ne ka,’
ta i ma góáèa.’

²⁸ “Khama ra ko tc'ee, q'āa tu gha, Nqarim di
kgoarakua nea tāá zi qhàò zi di ne koe tsééa úúèa
sa, ne gha komsana a,” tam méé. ²⁹ [Ncēetam ko
mééa xg'ara ka xu ko Juta xu xgoaba a qōò, kái
kg'uiān úú cgoakuase xg'aekua xu koe.]

³⁰ Me kò Paulo ba cám kurian x'āè, ēem kò cgóbèa
hāam nquum koe, a ba a gataga wèé ne ēe ko dàra
me ne qāèse hààkagu. ³¹ A ba a kò Nqarim di x'aian
ka xgaa-xgaa, a ko X'aigam Jeso Krestem ka xgaa-
xgaa, kaisase kgoarasease, i kò cúí khóè ga xgáè-
kg'am me tama.

**Kabas Qae-xg'ae sa
The New Testament in the Naro language of Botswana**
copyright © 2012 The Bible Society of Botswana

Language: Naro

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

d01ddea0-c0e8-5bc4-86fa-b235639fa99b